პროექტი

არასამთავრობო ორგანიზაციათა კოალიცია "ადგილობრივი დემოკრატიისა და თვითმმართველობისთვის"

საქართველოს ახალგაზრდა ეკონომისტთა ასოციაცია
მშვიდობის, დემოკრატიისა და განვითარების კავკასიური ინსტიტუტი
სამოქალაქო კულტურის საერთაშორისო ცენტრი
საერთაშორისო ასოციაცია "კივიტას გეორგიკა"

საქართველოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობის და ხელისუფლების დონეებს შორის ადმინისტრაციული, ფინანსური, ქონებრივი და სამართლებრივი უფლებამოსილებების გამიჯვნის

კონცეპტუალური მოდელი

პროექტი: "საქართველოს დეცენტრალიზაციის სტრატეგიის შემუშავება"

პროექტის დირექტორი: თენგიზ შერგელაშვილი

პროექტის შემთანხმებელი ჯგუფი: თენგიზ შერგელაშვილი (ჯგუფის ხელმძღვანელი), დავით ლოსაბერიძე, კონსტანტინე კანდელაკი, დავით მელუა, ვახტანგ ხმალაძე, ვაჟა სალამაძე, ოთარ ზოიძე, სანდრო სვანიშვილი, ზაზა რუხაძე, ლადო სანიკიძე.

პროექტის მოწვეული ექსპერტები: აკად. დავით მუსხელიშვილი, პროფ. ლადო ვარდოსანიძე, აკად. სანდრო თვალჭრელიძე, ნიკოლოზ ძიმცეიშვილი, სოსო ცაბაძე, დიმიტრი ჯორბენაძე, ლაშა დოლიძე, დევი ხეჩინაშვილი, ზაზა შათირიშვილი, ლაშა ჩხარტიშვილი, გიგა ამირანაშვილი (???)

პროექტის თანამშრომლები და რეგიონალური კოორდინატორები: დავით ნარმანია, კახა იმერლიშვილი, ოთარ კონჯარია, ბესიკ ბრეგაძე, ზაზა აბულაძე, ლევან ჩომახიძე, ამირან გიგინეიშვილი, ზაზა ჩეკურიშვილი, სპარტაკ ავალიანი, დავით ძაძამია, რევაზ ეგაძე (???)

პროექტი დაფინანსებულია ფონდ "ღია საზოგადოება საქართველოს", ევრაზიის ფონდის (**USAID**-ის ფინანსური სახსრებით) და გერმანიის ტექნიკური თანამშრომლობის (**GTZ**) მიერ

დოკუმენტში ასახული საკითხები შესაძლოა არ შეესაბამებოდეს **USAID**-ის მოსაზრებებს

საქართველოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობის და ხელისუფლების დონეებს შორის ადმინსიტრციული, ფინანსური, ქონებრივი და სამართლებრივი უფლებამოსილებების გამიჯვნის

კონცეპტუალური მოდელი

შინაარსი:

წინასაიტყვაობა

1. ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობა სამხარეო და სათემო დონეებზე

    1.1. ზოგადი პრინციპები

    1.2. ადმინისტრაციული ერთეულები

2. კომპეტენციები

    2.1. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის კომპეტენციების სახეები

    2.2. უფლებამოსილებები

    2.3. კომპეტენციების საერთო ნუსხა

    2.4. თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) სავალდებულო და ნებაყოფლობით ექსკლუზიური უფლებამოსილებები

        2.4.1. სავალდებულო ექსკლუზიური უფლებამოსილებები

        2.4.2. ნებაყოფლობითი ექსკლუზიური უფლებამოსილებები

    2.5. მხარის სავალდებულო და ნებაყოფლობით ექსკლუზიური უფლებამოსილებები

        2.5.1. სავალდებულო ექსკლუზიური უფლებამოსილებები

        2.5.2. ნებაყოფლობით ექსკლუზიური უფლებამოსილებები

    2.6. დელეგირებული უფლებამოსილებები

        2.6.1. თვითმმართველი ერთეულისთვის (ქალაქი, თემი) ცენტრალური ხელისუფლებისგან დელეგირებული უფლებამოსილებები

        2.6.2. თვითმმართველი ერთეულისთვის (ქალაქი, თემი) სამხარეო ხელისუფლებისგან დელეგირებულ უფლებამოსილებები

        2.6.3. მხარისათვის ცენტრალური ხელისუფლებისგან დელეგირებული უფლებამოსილებები

        2.6.4. თვითმმართველი ერთეულისთვის (ქალაქი, თემი) და მხარისათვის ცენტრალური ხელისუფლებისგან დელეგირებული უფლებამოსილებები

    2.7. საერთო კომპეტენციები

        2.7.1. ცენტრსა და მხარეს შორის საერთო კომპეტენციები

        2.7.2. მხარესა და თვითმმართველ ერთეულს შორის საერთო კომპეტენციები

        2.7.3. ცენტრსა და თვითმმართველ ერთეულს შორის საერთო კომპეტენციები

        2.7.4. ცენტრს, მხარესა და თვითმმართველ ერთეულს შორის საერთო კომპეტენციები

3. მმართველობის სისტემები

    3.1. თვითმმართველი ერთეულების ხელისუფლების ორგანოები

        3.1.1. თვითმმართველი ერთეულის წარმომადგენლობითი ორგანო

        3.1.2. თვითმმართველი ერთეულის აღმასრულებელი ორგანო

        3.1.3. მმართველობის ფორმა თემში შემავალ დასახლებებში

    3.2. მხარის ხელისუფლების ორგანოები:

3.2.1. მხარის წარმომადგენლობითი ორგანო

3.2.2. მხარის აღმასრულებელი ორგანო

3.3. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის სამსახურები

4. საფინანსო სფერო

4.1. ძირითადი ტერმინები

4.2. საბიუჯეტო მოწყობა

4.2.1. თვითმმართველი ერთეულის და მხარის საბიუჯეტო მოწყობის ძირითადი პრინციპები

4.2.2. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის შემოსულობები

4.2.3. თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შემოსავლები

4.2.4. მხარის ბიუჯეტის შემოსავლები

4.3. გამოთანაბრებითი (არამიზნობრივი), მიზნობრივი და კაპიტალური ტრანსფერტები

4.3.1. გამოთანაბრებითი (არამიზნობრივი) ტრანსფერტი

4.3.2. მიზნობრივი ტრანსფერტი

4.3.3. კაპიტალური ტრანსფერტი

4.4. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის გადასახდელები

4.5. თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების ხელისუფლების ორგანოების სესხები და ვალი

4.6. საბიუჯეტო პროცესი

4.6.1. ზოგადი პრინციპები

4.6.2. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის შედგენა, განხილვა და დამტკიცება

4.6.3. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის შესრულება

4.7. შემოსავლების მოძრაობის სქემა

4.8. გადასახდელების მოძრაობის სქემა

5. ადმინისტრაციული ზედამხედველობა

6. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ქონება

7. კონცეფციის საკანონმდებლო უზრუნველყოფის სქემა

7.1. კანონპროექტები

7.2. კანონების ნუსხა სადაც პირველ რიგში იქნება შესატანი ცვლილებები და დამატებები

7.3. მოქმედ კანონთა ნუსხა, რომლებშიდაც უნდა შევიდეს ცვლილებები

წინასიტყვაობა

თვითმმართველობა უკეთესი წამალია ხალხის ყოველგვარის საჭიროებისა. სადაც უნდა დარგათ, იგი ყველგან ხეირობს... ყოველი სახელმწიფო, რიგიანს წესზედ ცოტათ თუ ბევრად დამდგარი, ნაწილ-ნაწილად არის დაყოფილი, რომ მოვლა და პატრონობა ადვილი იყოს

ილია

თანამდროვე საქართველოში დეცენტრალიზაციის პროცესი და თვითმმართველობის დამკვიდრების პირველი მცდელობა 1991 წელს განხორციელდა, როდესაც პირველი ადგილობრივი არჩევნები ჩატარდა. სამწუხაროდ, ამ პერიოდში არჩეულმა ორგანოებმა ვერ შეძლეს რეალური ფუნქციონირება ქვეყნის მასშტაბით განვითარებული სერიოზული სოციალურ-პოლიტიკური კატაკლიზმების გამო. 1995 წელს მიღებულ იქნა საქართველოს ახალი კონსტიტუცია. ქვეყნის ტერიტორიული პრობლემების მოგვარებამდე კონსტიტუციაში ღიად დარჩა ქვეყნის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობის საკითხი. ამავე კონსტიტუციით დეკლარირებულ იქნა ადგილობრივ დონეზე თვითმმართველობის დამკვიდრება. 1998 წელს არჩეულ იქნა ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები საქართველოს სოფლებში, თემებში, დაბებსა და ქალაქებში (გარდა მსხვილი ქალაქებისა). აგრეთვე შეიქმნა მმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოები რაიონულ დონეზე. გარდა ამისა, 1990-იან წლებში ჩამოყალიბდა სამხარეო სტრუქტურები, რომელიც თავდაპირველად საქართველოს პრეზიდენტის რწმუნებულების ინსტიტუტში გამოიხატა, თუმცა რეალურად გუბერნატორის ფორმა მიიღო. სახელმწიფო ხელისუფლების მიერ შემუშავებულ ცალკეულ დოკუმენტებში გამოჩნდა დებულებები, რომელიც პერსპექტივაში სამხარეო მოწყობაზე გადასვლას ითვალისწინებდა. ამ კუთხით ქვეყნის პოლიტიკურ წრეებში გამოიკვეთა ცალკეული მოსაზრებები ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობის და თვითმმართველობის საკითხებთან დაკავშირებით. მაგრამ თუ თვალს გადავავლებთ წარმოდგენილ მოსაზრებებს, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ისინი ძირითადად პოლიტიკური დეკლარაციების ფორმას ატარებს და ნაკლებად ეფუძნება სხვა მნიშვნელოვან სოციალურ, ისტორიულ, კულტურულ და ეკონომიკურ ფაქტორებს.

თუ ერთგვარად შევაჯამებთ უკანასკნელი 10 წლის განმავლობაში მიმდინარე პროცესებს ამ სფეროში შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ:

- რეალურად ვერ ჩამოყალიბდა ადგილობრივი თვითმმართველობა;
- რაიმე ხელშესახები პროცესი დეცენტრალიზაციის თვალსაზრისით ვერ განხორციელდა;
- ვერ შეიქმნა დემოკრატიული მართვის ფორმები ადგილობრივ დონეზე;
- არ არის მკაფიოდ გამოკვეთილი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობის ჩამოყალიბების ორიენტირები;
- არსებული მართვის პრიციპები ადგილობრივ დონეზე ვერ უზრუნველყოფს სოციალ-ეკონომიკურ განვითარებას.

საქართველო დღეს იმყოფება სახელმწიფოს ჩამოყალიბების პროცესში. ამ პროცესში გამოიკვეთა მრავალი პრობლემა, რომელთა მოუგვარებლობამ ქვეყნის განვითარების მნიშვნელოვანი მიმართულებები ფაქტობრივად ჩიხში შეიყვანა. ამ გარდამავალ პერიოდში ქვეყანაში მიმდინარე ცვლილებების ერთ-ერთ ძირითად მიმართულებას დეცენტრალიზებული და რეალურ თვითმმართველობაზე დამყარებული ინსტიტუტების ჩამოყალიბება წარმოადგენს.

ფაქტია, რომ დღემდე, მიუხედავად საერთაშორისო და ადგილობრივი ორგანიზაციების მრავალწლიანი ძალისხმევისა, ვერ მოხერხდა მკაფიოდ ინსტიტუციონალურად ჩამოყალიბებული მუნიციპალური და რეგიონალური ხელისუფლების ფორმირება, წლების განმვალობაში ვერ მოხერხდა პოლიტიკური, ადმინისტრაციული და ფისკალური დეცენტრალიზაცია, არ არის განხორციელებული უფლებამოსილებების, ქონების, ფინანსური უფლებამოსილებების გამიჯვნა ხელისუფლების დონეებს შორის. ცენტრალური ხელუსფლება ახორციელებდა ბუნდოვანი სისტემების ჩამოყალიბებას, რაც სახელისუფლო ვერტიკალის უსაზღვრო პოლიტიკური და ეკონომიკური ძალაუფლების შენარჩუნებას ისახავდა მიზნად. შესაბამისად, ნებისმიერი აქტივობის შედეგი, რომელიც ცალკეული მუნიციპალური ხელისუფლების განვითარებისაკენ იყო მიმართული, უფერულდებოდა. მეორეს მხრივ, ფორმალურად ყოველთვის იდგა დღის წესრიგში ისეთი საკითხები, როგორიცაა: ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობის საკითხის გადაწყვეტა, უფლებამოსლებების გამიჯვნა და დეცენტარლიზაცია და ა.შ.

რეალურად, რაიმე ჩამოყალიბებული კონცეფცია და მითუმეტეს, შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზა, ხელისუფლებას საზოგადოებისათვის არ წარუდგენია. ამ მხრივ გაცილებით ეფექტური იყო ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციების, ექსპერტების და საერთაშორისო ორგანიზაციების ძალისხმევა, რომლებიც წლების განავლობაში აქტიურად ახორციელებდნენ სიტუაციის კვლევას, კონცეფციების შემუშავებასა და განხილვას, კანონშემოქმედებით საქმიანობას.

ამ პირობებში არასამთავრობო ორგანიზაციათა და ექსპერტთა გარკვეულმა ჯგუფმა ჩაატარა ფართო სამუშაო, რომლის შედეგადაც საქართველოში პირველად მომზადა დეცენტრალიზაციის კონცეპტუალური მოდელი.

საქმიანობის პროცესში პროექტში ჩართული ექსპერტები მრავალ წინააღმდეგობას წააწყდნენ, რაც, უპირველეს ყოვლისა, მწირი ინფორმაციული ბაზის არსებობაში გამოიხატებოდა. საქართველოს ცენტრალური აღმასრუყლებელი ორგანოები ნაკლებად ფლობენ ინფორმაციას თითოეული თვითმმართველი ერთეულის შესახებ. უფრო მეტიც, თვითმმართველი ერთეულების ზუსტი რაოდენობის, სახელწოდებების, მოსახლეობის და საზღვრების დადგენამაც კი დაგეგმილზე მეტი დრო წაიღო.

საქმიანობის პროცესში ფართოდ იქნა თავმოყრილი და დამუშავებული სხვადასხვა ტიპის სოციალური, ეკონომიკური, დემოგრაფიული, თემატური და სხვა ტიპის ინფორმაცია თვითმმართევლი ერთეულების დონეზე. ცალკეულ კომპეტენციების გამიჯვნასთან დაკავშირებით ჩართული იყვნენ სპეციალურად მოწვეული ექსპერტები. მთლიანობაში ანალიზმა მოიცვა ისტორიული, გეოგრაფიული, სოციალური, ეკონომიკური პოლიტიკური, ადმინისტრაციული და სხვა მრავალი ასპექტი.

შემუშავბებული მოდელი მოიცავს შემდეგ ძირითად საკითხებს:

- დასახლებები და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ტერიტორიული მოწყობა;
- სამხარეო დონეზე ტერიტორიული მოწყობის მოდელი;
- კომპეტენციების დეტალური გამიჯვნა ცენტრს, მხარესა და ადგილობრივ თვითმმართველ ერთეულებს (თემი, ქალაქი) შორის მათი სფეროების, ქვესფეროების, ტიპების და კომპეტენციის განხორციელებასთან დაკავშირებული უფლებამოსილებების მიხედვით;
- მართველობის სისტემები დასახლებების, ადგილობრივ თვითმმართველ ერთეულებს (თემი, ქალაქი) და მხარეებისათვის;
- ფინანსური უფლებამოსიელბების გამიჯვნა და ფინანსური სისტემები და მექანიზმები ადგილობრივ თვითმმართველ ერთეულებისა (თემი, ქალაქი) და მხარეებისათვის და ბიუჯეტშორისი ურთიერთობები;
- ქონების გადაცემისა და მართვის კონკრეტული მექანიზმები ადგილობრივ თვითმმართველ ერთეულებს (თემი, ქალაქი) და მხარეებისათვის;
- თვითმმართველი ერთეულების და მხარეების ხელისუფლების ოგანოებზე სამართლებრივი და დარგობრივი ზედამხედველობის სისტემა.

მომზადებული დოკუმენტი მოიცავს დასაბუთებით ნაწილის, შემუშავებული მოდელის ტექსტურ აღწერას, სტატისტიკურ და სხვა სახის დანართებს, ექსპერტების მიერ მომზადებულ თემატურ მასალებს, კარტოგრაფიულ მასალას.

დოკუმენტის შემუსავებაში გაწეული დახმარებისათვის მადლობას ვუხდით საქართველოს რაიონებისა და თვითმმართველი ერთეულების ხელისუფლების წარმომადგენლებს, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს, საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინიტროს, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს, სხვა სამინისტროებსა და უწყებებს, რომლებმაც გაგვიწეიეს ინფორმაციული თუ სხვა ტიპის მხარდაჭერა. განსაკუთრებულ მადლობას ვუხდით გერმანიის ქალაქთა ასამბლეის ექსპერტს ბატონ ურზუს ფურმანს და საქართველოს ქალაქთა თვითმმართველობის კავშირს. მადლობას ვუხდით ფონდ “ღია-საზოგადოება საქართველოს”, ევრაზიის ფონდს და გერმანიის ტექნიკური თანამშრომლობის თბილისის ოფისს გაწეული დახმარებისთვის.

თენგიზ შერგელაშვილი

პროექტის დირექტორი,

გამგეობის თავმჯდომარე

საქართველოს ახალგაზრდა ეკონომისტთა ასოციაცია

1. ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობა სამხარეო და სათემო დონეებზე

ჩვენში ხშირია წვრილ-წვრილი სოფლები. ზოგჯერ ამ სოფლებს ისეთი მტრობა და დავა აქვთ მამულებზედ, ან ერთმანეთს შორის, ან დიდ სოფლებთან, რომ მათი შეერთება ცეცხლისა და წყალის შეერთება იქნება ერთმანეთის დასაშრეტად... ესეც კია წვრილ სოფლებისათვის გასაჭირი, რომ ძალიანაც უნდოდეთ ცალკე ყოფნა, ვერ შეეძლებათ, რადგანაც წესდება ვალად სდებს იყოლიონ მოხელენი არა ნაკლებ ოთხის კაცისა. ამოდენა მოხელეებს სად გაუძღვება პატარა სოფელი?

ილია

1.1. ზოგადი პრინციპები

საქართველო არის სახელმწიფო, რომელიც მოიცავს შემდეგ ადმინისტარციულ-ტერიტორიულ ერთეულებს: მხარეებს და დედაქალაქს.

საქართველოში არსებობს: დასახლებები, თვითმმართველი ერთეულები და ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულები.

საქართველოში პირველადი ტერიტორიული ერთეულია დასახლება. დასახლებებია: სოფელი, დაბა, ქალაქი.

სოფელი არის დადგენილი ტერიტორიის მქონე და ამ ტერიტორიაზე მცხოვრებთა ერთიანობა, რომელიც ისტორიულად ჩამოყალიბებულია სასოფლო ტიპის დასახლებად და აქვს საკუთარი სახლეწოდება.

დაბა არის დადგენილი ტერიტორიის მქონე და ამ ტერიტორიაზე მცხოვრებთა ერთიანობა, რომელიც ისტორიულად ჩამოყალიბებულია როგორც საქალაქო (ურბანისტული) ტიპის დასახლება, მაგრამ მნიშვნელოვანწილად ატარებს სასოფლო ტიპის დასახლების ნიშნებს და აქვს საკუთარი სახელწოდება

ქალაქი არის დადგენილი ტერიტორიის მქონე და ამ ტერიტორიაზე მცხოვრებთა ერთიანობა, რომელიც ისტორიულად ჩამოყალიბებულია როგორც საქალაქო (ურბანისტული) ტიპის დასახლება და ნაკლებადაა წარმოდგენილი სასოფლო დასახლების ნიშნები და აქვს საკუთერი სახელწოდება.

საქართველოს დასახლებების სრული ჩამონათვალი, მათი ადგილმდებარეობა დატერიტორია დგინდება კანონით. ისტორიული, კულტურული და ინფრასტრუქტურული ფაქტორების გათვალისწინებით კანონითვე ხდება დასახლებების კლასიფიცირება სოფლებად, დაბებად და ქალაქებად.

საქართველოს დედაქალაქი არის ქ. თბილისი.

საქართველოს ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეული არის საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, რომელიც მოიცავს ერთ ან მეტ დასახლებას და რომელსაც გააჩნია საერთო არჩევითი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოები, საკუთარი ექსკლუზიური კომპეტენციები, ტერიტორია, საკუთრი ქონება, საკუთარი შემოსავლები, დამოუკიდებელი ბიუჯეტი, სახელწოდება და თვითმმართველი ერთეულის ერთი ცენტრი (იმ შემთხვევაში, როდესაც თვითმმართველი ერთული რამდენიმე დასახლებას მოიცავს) და ყავს ამ თვითმმართველ ერთეულში რეგისტრირებული მოსახლეობა.

საქართველოს ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულებია: ქალაქები და თემები.

ქალაქი, როგორც ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეული არის ქალაქის ტიპის დასახლება, რომელიც ამავდროულად არის თვითმმართველი ერთეული.

თემი არის სოფლის ტიპის დასახლება ან ასეთ დასახლებათა ერთიანობა, დაბის ტიპის დასახლება ან ასეთ დასახლებათა გაერთიანება ან დაბის (დაბების) და სოფლის (სოფლების) გაერთიანება, რომელიც ამავდროულად არის თვითმმართველი ერთეული.

ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ცენტრი შეირჩევა ინფრასტრუქტურული და დემოგრაფიული ფაქტორების გათვალისწინებით. თემის სახლწოდების პირველად ვარიანტად აიღება თემის ცენტრის სახელწოდება, თუმცა თემთან კონსულტაციების გზით შესაძლებელია სახელწოდება შეიცვალოს და მასში არ სჩანდეს თემის ცენტრის სახელწოდება.

თემში შემავალ დასახლებებს განსაზღვრული აქვთ საკუთარი ტერიტორია. თემის ტერიტორია დასახლებათა ტერიტორიების ჯამის გარდა შესაძლოა მოიცავდეს სხვა ტერიტორიასაც, რომელიც არის თემის ტერიტორია, თუმცა არ წარმოადგენს რომელიმე შემავალი დასახლების ტერიტორიას. თემის შიგნით დასახლებებისათვის თემის ტერიტორიაზე არსებული ის ნაწილი, რომელიც არცერთი დასახლების ტერიტორიას არ წარმოადგენს დასახლებებისათვის მიკუთვნების საკითხი განიხილება სპეციფიურ შემთხვევებში ასეთ სპეციფიურ შემთხვევას შესაძლებელია წარმოადგენდეს დასახლების თემიდან გამოყოფის საკითხი. თემიდან გამოყოფის საკითხი რეგულირდება კანონით. დაუშვებელია თემის შექმნიდან 5 წლის განმვალობაში მისგან დასახლების გამოყოფა.

მხარე არის ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების (ქალაქების და თემები) გაერთიანება, რომელსაც გააჩნია საერთო სამხარეო თვითმმართველობის არჩევითი წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ოგანოები, ტერიტორია, მოსახლეობა, სახლეწოდება, ცენტრი, სულ მცირე საკუთარი ექსკლუზიური კომპეტენციები, საკუთრი ქონება, საკუთარი შემოსავლები, დამოუკიდებელი ბიუჯეტი.

მხარის ტერიტორია არის მხარეში შემავალი ქალაქებისა და თემების ტერიტორიათა ჯამი.

ავტონომიური რესპუბლიკების და ოლქის ტერიტორიული პრინციპი განისაზღვრება მხარეების ანალოგიურად, ისინი მხარეებისაგან განსხვავდებიან დამატებითი, ადმინისტრაციული, პოლიტიკური, სამართლებრივი, კულტურული და სოციალ-ეკონომიკური უფლებამოსილებებით და ატრიბუტიკით.

1.2. ადმინისტრაციული ერთეულები

ადგილობრივ თვითმმართველ ერთეულთა რაოდნობაა 298.

(დასახლებათა ჩამონათვალი და კლასიფიკაცია ტიპების მიხედვით იხ. დანართში № 1).

საქართველოს თვითმმართველი ერთეულებია:

კოდი	თვითმმართველი ერთეულის სახელწოდება	ცენტრი	მოსახლეობა	დასახლებათა ოდენობა	გაერთიანებული ძველი საკრებულოები	ყოფილი რაიონი	მოსახლეობა	ფართი
თბილისი								
000	თბილისი	ქ. თბილისი	1114918	34	თბილისი	თბილისი	1081679	
					გლდანი	მცხეთა	3442	
					დიდი ლილო	გარდაბანი	8613	
					დიღომი	მცხეთა	9116	
					ზაჰესი	მცხეთა	5538	
					ლისი	მცხეთა	1904	
					ნორიო	გარდაბანი	4626	
აფხაზეთი								
001	აჟარა	ზემო აჟარა	1956	23	აჟარა	გულრიფში	1956	
აჭარა								
101	ბათუმი	ქ. ბათუმი	121806	1	ბათუმი	ბათუმი	121806	
102	ალამბარი	ალამბარი	6239	13	ალამბარი	ქობულეთი	2762	
					აჭყვისთავი	ქობულეთი	1419	
					ჭახათი	ქობულეთი	1078	

					ზენითი	ქობულეთი	980	
103	ახალშენი	ახალშენი	8605	5	ახალშენი	ხელვაჩაური	8605	
104	ბობოყვათი	დაგვა	12373	6	ბობოყვათი	ქობულეთი	3460	
					დაგვა	ქობულეთი	3432	
					კვირიკე	ქობულეთი	5481	
105	გონიო	გონიო	8163	6	გონიო	ხელვაჩაური	7207	
					სარფი	ხელვაჩაური	956	
106	დიდაჭარა	დიდაჭარა	4548	8	დიდაჭარა	ხულო	2344	
					საციხური	ხულო	1296	
					აგარა	ხულო	908	
107	დიოკნისი	რიყეთი	6610	15	დიოკნისი	ხულო	4120	
					რიყეთი	ხულო	2490	
108	თხილნარი	თხილნარი	9219	9	თხილნარი	ხელვაჩაური	9219	
109	კახაბერი	კახაბერი	12295	6	კახაბერი	ხელვაჩაური	12295	
110	მაჭახელა	აჭარისწყალი	9425	36	კირნათი	ხელვაჩაური	1652	
					მაჭახელა	ხელვაჩაური	2752	
					აჭარისწყალი	ხელვაჩაური	1632	
					მახუნცეთი	ქედა	3389	
111	მახინჯაური	დაბა მახინჯაური	9711	4	მახინჯაური	ხელვაჩაური	9711	
112	მუხაესტატე	ლელვა	9367	9	მუხაესტატე	ქობულეთი	3341	
					ლელვა	ქობულეთი	4027	
					ქაქუთი	ქობულეთი	1999	
113	ოლადაური	ოლადაური	5143	19	ოლადაური	შუახევი	1917	
					დღვანი	შუახევი	1768	
					შუბანი	შუახევი	1458	
114	ორთაბათუმი	ორთაბათუმი	9538	7	ორთაბათუმი	ხელვაჩაური	9538	
115	ოჩხამური	დაბა ოჩხამური	16128	9	ოჩხამური	ქობულეთი	5026	
					ხუცუბანი	ქობულეთი	5836	
					გვარა	ქობულეთი	1568	
					ქობულეთი	ქობულეთი	3698	
116	სხალთა	წაბლანა	7754	21	სხალთა	ხულო	3379	
					ფუშრუკაული	ხულო	1353	
					ხიხაძირი	ხულო	1391	
					თხილვანა	ხულო	1631	
117	ურეხი	ურეხი	10726	7	ურეხი	ხელვაჩაური	10726	
118	ქედა	დაბა ქედა	9036	33	ქედა	ქედა	3679	
					პირველი მაისი	ქედა	1515	
					ოქტომბერი	ქედა	1007	
					მერისი	ქედა	1336	
					ზვარე	ქედა	1499	
119	ქობულეთი	ქ. ქობულეთი	18556	1	ქობულეთი	ქობულეთი	18556	
120	ღორჯომი	ღორჯომი	4592	16	ღორჯომი	ხულო	4592	
121	შუახევი	დაბა შუახევი	9531	26	შუახევი	შუახევი	2699	
					უჩამბა	შუახევი	2814	
					ზამლეთი	შუახევი	4018	
122	ჩაისუბანი	ჩაისუბანი	9848	7	ჩაისუბანი	ქობულეთი	3117	
					ხალა	ქობულეთი	3513	
					საჩინო	ქობულეთი	3218	

123	ჩაქვი	დაბა ჩაქვი	15552	6	ჩაქვი	ქობულეთი	10115	
					ციხისძირი	ქობულეთი	5437	
124	ცხმორისი	ცხმორისი	7599	19	ცხმორისი	ქედა	3468	
					დანდალო	ქედა	2618	
					წონიარისი	ქედა	1513	
125	ჭვანა	ბარათაული	7176	24	ჭვანა	შუახევი	3686	
					ბარათაული	შუახევი	1756	
					წყალსაყარი	შუახევი	1734	
126	ხელვაჩაური	დაბა ხელვაჩაური	16550	10	ხელვაჩაური	ხელვაჩაური	6143	
					შარაბიძეები	ხელვაჩაური	10407	
127	ხულო	დაბა ხულო	9926	19	ხულო	ხულო	1142	
					დეკანაშვილები	ხულო	5760	
					ვაშლოვანი	ხულო	3024	
გურია								
151	ოზურგეთი	ქ. ოზურგეთი	18705	1	ოზურგეთი	ოზურგეთი	18705	
152	აცანა-სილაური	აცანა	8939	18	აცანა	ლანჩხუთი	1401	
					აკეთი	ლანჩხუთი	2203	
					მამათი	ლანჩხუთი	1165	
					ძიმითი	ოზურგეთი	1877	
					სილაური	ოზურგეთი	1063	
					ჯუმათი	ოზურგეთი	1230	
153	გოგოლესუბანი	შუა განახლება	3998	6	განახლება	ჩოხატაური	1220	
					შუა განახლება	ჩოხატაური	913	
					გოგოლესუბანი	ჩოხატაური	1051	
					ზომლეთი	ჩოხატაური	814	
154	გუთური	გუთური	6624	14	გუთური	ჩოხატაური	1111	
					გორაბერეჟოული	ჩოხატაური	766	
					ჩაისუბანი	ჩოხატაური	1210	
					ქვენობანი	ჩოხატაური	1990	
					ხიდისთავი	ჩოხატაური	1547	
155	ლაითური	მერია	16609	15	მერია	ოზურგეთი	3627	
					ლაითური	ოზურგეთი	3556	
					ნარუჯა	ოზურგეთი	1295	
					გურიანთა	ოზურგეთი	2353	
					ოზურგეთი	ოზურგეთი	1882	
					ბაილეთი	ოზურგეთი	1271	
					კონჭკათი	ოზურგეთი	1654	
					თხინვალი	ოზურგეთი	971	
156	ლანჩხუთი	ქ. ლანჩხუთი	15537	14	ლანჩხუთი	ლანჩხუთი	7873	
					მაჩხვარეთი	ლანჩხუთი	880	
					შუხუთი	ლანჩხუთი	2122	
					ნიგოითი	ლანჩხუთი	3298	
					გვიმრალაური	ლანჩხუთი	1364	
157	ლესა-ჭინათი	ლესა	9839	14	ლესა-ჭინათი	ლანჩხუთი	1944	
					ნიგვზიანი	ლანჩხუთი	3068	
					ნინოშვილი	ლანჩხუთი	767	
					ჯურუყვეთი	ლანჩხუთი	1977	
					ჩიბათი	ლანჩხუთი	2083	

158	ნაბეღლავი	ქვემო ერკეთი	3974	13	ერკეთი	ჩოხატაური	1087	
					ნაბეღლავი	ჩოხატაური	1142	
					ზოტი	ჩოხატაური	1175	
					ხევი	ჩოხატაური	570	
159	ნასაკირალი	დაბა ნასაკირალი	13035	19	ბახვი	ოზურგეთი	2840	
					ნასაკირალი	ოზურგეთი	2550	
					დვაბზუ	ოზურგეთი	2532	
					მელექედური	ოზურგეთი	1519	
					ასკანა	ოზურგეთი	1458	
					მთისპირი	ოზურგეთი	910	
					ნაგომარი	ოზურგეთი	1226	
160	ნატანები	დაბა ურეკი	11836	10	ნატანები	ოზურგეთი	5653	
					ურეკი	ოზურგეთი	1422	
					შრომა	ოზურგეთი	4761	
161	სურები	ბუკისციხე	1796	13	ბუკისციხე	ჩოხატაური	993	
					დიდივანი	ჩოხატაური	191	
					შუა სურები	ჩოხატაური	234	
					ზემო სურები	ჩოხატაური	378	
162	სუფსა	სუფსა	10362	18	სუფსა	ლანჩხუთი	3925	
					ჩოჩხათი	ლანჩხუთი	3082	
					ღრმაღელე	ლანჩხუთი	3355	
163	შემოქმედი	შემოქმედი	14405	22	შემოქმედი	ოზურგეთი	3313	
					ლიხაური	ოზურგეთი	2708	
					მაკვანეთი	ოზურგეთი	1974	
					ვაკიჯვარი	ოზურგეთი	1476	
					ჭანიეთი	ოზურგეთი	1002	
					ცხემლისხიდი	ოზურგეთი	1943	
					ბოხვაური	ოზურგეთი	1989	
164	ჩოხატაური	დაბა ჩოხატაური	7698	16	ჩოხატაური	ჩოხატაური	2130	
					დაბლაციხე	ჩოხატაური	883	
					ფარცხმა	ჩოხატაური	1547	
					კოხნარი	ჩოხატაური	1722	
					საჭამიასერი	ჩოხატაური	1063	
					ზემოხეთი	ჩოხატაური	353	
სამეგრელო								
201	ზუგდიდი	ქ. ზუგდიდი	68894	1	ზუგდიდი	ზუგდიდი	68894	
202	აბაშა	ქ. აბაშა	12106	10	აბაშა	აბაშა	6430	
					სამიქაო	აბაშა	1812	
					ონტოფო	აბაშა	859	
					სეფიეთი	აბაშა	1114	
					წყემი	აბაშა	800	
					ძველი აბაშა	აბაშა	1091	
203	ანაკლია	ანაკლია	7519	5	ანაკლია	ზუგდიდი	3331	
					ერგეტა	ზუგდიდი	1497	
					განარჯიის მუხური	ზუგდიდი	2691	
204	დარჩელი	დარჩელი	14221	9	დარჩელი	ზუგდიდი	6351	
					დიდი ნეძი	ზუგდიდი	1583	
					ორსანტია	ზუგდიდი	4499	

					ორულუ	ზუგდიდი	1788	
205	დიდი ჭყონი	დიდი ჭყონი	13160	24	დიდი ჭყონი	მარტვილი	4355	
					გაჭედილი	მარტვილი	2114	
					გურძემი	მარტვილი	1070	
					სალხინო	მარტვილი	3481	
					თამაკონი	მარტვილი	2140	
206	ინგირი	ინგირი	10534	3	ინგირი	ზუგდიდი	6779	
					ახალი აბასთუმანი	ზუგდიდი	3755	
207	კახათი	კახათი	16280	7	კახათი	ზუგდიდი	5930	
					ახალკახათი	ზუგდიდი	2037	
					კოკი	ზუგდიდი	2926	
					ოქტომბერი	ზუგდიდი	2734	
					შამგონა	ზუგდიდი	2653	
208	ლესიჭინე	ახუთი	12401	26	ახუთი	ჩხოროწყუ	2155	
					ლესიჭინე	ჩხოროწყუ	4074	
					ნაკიანი	ჩხოროწყუ	465	
					კიწია	მარტვილი	1607	
					ფოცხო	სენაკი	1933	
					ლეძაძამე	სენაკი	1241	
					უშაფათი	სენაკი	926	
209	ლეხაინდრავო	ბანძა	14323	22	ბანძა	მარტვილი	2236	
					აბედათი	მარტვილი	2552	
					ლეხაინდრავო	მარტვილი	2043	
					ნაგვაზავო	მარტვილი	2306	
					ნაჯახავო	მარტვილი	1643	
					ონოღია	მარტვილი	1069	
					ვედიდკარი	მარტვილი	2474	
210	მარანი	მარანი	9070	17	მარანი	აბაშა	2290	
					გეზათი	აბაშა	835	
					ნეასაკაო	აბაშა	1276	
					პირველი მაისი	აბაშა	1966	
					ქოლობანი	აბაშა	1391	
					ტყვირი	აბაშა	1312	
211	მარტვილი	ქ. მარტვილი	11425	12	მარტვილი	მარტვილი	5609	
					ინჩხური	მარტვილი	1718	
					ნახუნავო	მარტვილი	1087	
					სერგიეთი	მარტვილი	1316	
					ხუნწი	მარტვილი	1695	
212	ნარაზენი	ახალსოფელი	8283	7	ახალსოფელი	ზუგდიდი	4507	
					ნარაზენი	ზუგდიდი	3776	
213	ნაფიჩხოვო	ნაფიჩხოვო	8797	20	ნაფიჩხოვო	ჩხოროწყუ	2062	
					თაია	ჩხოროწყუ	737	
					ჭოლა	ჩხოროწყუ	1886	
					დოშაყე	მარტვილი	494	
					კურზუ	მარტვილი	1766	
					ტალერი	მარტვილი	1852	
214	ოდიში	კორცხელი	8482	7	ოდიში	ზუგდიდი	3817	
					კორცხელი	ზუგდიდი	2644	

					ჭკადუაში	ზუგდიდი	2021	
215	რუხი	რუხი	16271	6	რუხი	ზუგდიდი	7753	
					ჩხორია	ზუგდიდი	5253	
					რიყე	ზუგდიდი	3265	
216	საჩინო	საჩინო	5804	10	საჩინო	წალენჯიხა	2297	
					ჯგალი	წალენჯიხა	2673	
					მედანი	წალენჯიხა	834	
217	საჯიჯაო	შუა ხორში	11711	30	ხორში	სენაკი	1553	
					ეკი	სენაკი	905	
					მენჯი	სენაკი	1423	
					ზანა	სენაკი	1484	
					ახალხიბულა	ხობი	2121	
					საჯიჯაო	ხობი	3329	
					ძველი ხიბულა	ხობი	896	
218	სენაკი	ქ. სენაკი	28082	1	სენაკი	სენაკი	28082	
219	სუჯუნა	სუჯუნა	7531	14	სუჯუნა	აბაშა	2320	
					კეთილარი	აბაშა	1203	
					ნორიო	აბაშა	2502	
					ზანათი	აბაშა	1506	
220	ფახულანი	ჭალე	7030	10	ჭალე	წალენჯიხა	2076	
					ფახულანი	წალენჯიხა	3828	
					მუჟავა	წალენჯიხა	1126	
221	ფოთი	ქ. ფოთი	47149	1	ფოთი	ფოთი	47149	
222	ქვალონი	თეკლათი	8113	15	თეკლათი	სენაკი	2500	
					ახალსოფელი	სენაკი	1817	
					ქვემო ქვალონი	ხობი	3014	
					ზემო ქვალონი	ხობი	782	
223	ჩხოროწყუ	დაბა ჩხოროწყუ	8431	6	ჩხოროწყუ	ჩხოროწყუ	5040	
					ლეწურწუმე	ჩხოროწყუ	1495	
					ქვედა ჩხოროწყუ	ჩხოროწყუ	1896	
224	ძველი სენაკი	ძველი სენაკი	9638	17	ნოსირი	სენაკი	2805	
					გეჯეთი	სენაკი	1261	
					ნოქალაქევი	სენაკი	1561	
					ძველი სენაკი	სენაკი	4011	
225	წალენჯიხა	ქ. წალენჯიხა	8956	1	წალენჯიხა	წალენჯიხა	8956	
226	ჭალადიდი	საბაჟო	11009	19	ქვემო ჭალადიდი	ხობი	2584	
					ახალსოფელი	ხობი	1733	
					პატარა ფოთი	ხობი	1944	
					პირველი ხორგა	ხობი	788	
					ქარიატა	ხობი	897	
					საგვიჩიო	ხობი	645	
					შუა ხორგა	ხობი	1449	
					ყულევი	ხობი	359	
					ზემო ჭალადიდი	სენაკი	610	
227	ჭითაწყარი	ურთა	10490	8	ცაიში	ზუგდიდი	3682	
					აბასთუმანი	ზუგდიდი	1674	
					ურთა	ზუგდიდი	1119	
					ჭითაწყარი	ზუგდიდი	4015	

228	ხაბუმე	ხაბუმე	11127	11	ხაბუმე	ჩხოროწყუ	3623	
					მუხური	ჩხოროწყუ	2910	
					ზუმი	ჩხოროწყუ	1548	
					მიქავა	წალენჯიხა	1076	
					ნაკიფუ	წალენჯიხა	1970	
229	ხეთა	ლარჩვა	10124	14	ხეთა	ხობი	4271	
					თორსა-დღვაბა	ხობი	1367	
					ხამისკური	ხობი	1759	
					ბულიწყუ(პირველი მაისი)	ხობი	2727	
230	ხობი	ქ. ხობი	10575	11	ხობი	ხობი	5604	
					ბია	ხობი	825	
					გურუფული	ხობი	1043	
					ნოჯიხევი	ხობი	3103	
231	ჯიხასკარი	ყულიშკარი	10892	11	ჯიხასკარი	ზუგდიდი	2368	
					გრიგოლიში	ზუგდიდი	797	
					ჭაქვინჯი	ზუგდიდი	1687	
					ყულიშკარი	ზუგდიდი	1934	
					კირცხი	ჩხოროწყუ	2233	
					ობუჯი	წალენჯიხა	1873	
232	ჯვარი	ქ. ჯვარი	13424	8	ჯვარი	წალენჯიხა	6966	
					ჩქვალერი	წალენჯიხა	1092	
					ეწერი	წალენჯიხა	1064	
					ლია	წალენჯიხა	4302	
რაჭა-ლეჩხუმ-სვანეთი								
301	ცაგერი	ქ. ცაგერი	6579	14	ცაგერი	ცაგერი	1961	
					ჩხუტელი	ცაგერი	1027	
					ლასურიაში	ცაგერი	1180	
					ლუხვანო	ცაგერი	420	
					ქვედა ცაგერი	ცაგერი	1991	
302	ამბროლაური	ქ. ამბროლაური	4555	14	ამბროლაური	ამბროლაური	2541	
					ხიდიკარი (კვაცხეთი)	ამბროლაური	637	
					იწა	ამბროლაური	476	
					სხვავა	ამბროლაური	223	
					წესი	ამბროლაური	678	
303	ზუბი-ოყურეში	წიფერჩი	3220	14	წიფერჩი	ცაგერი	1145	
					ალვი	ცაგერი	418	
					ოყურეში	ცაგერი	729	
					ზუბი	ცაგერი	928	
304	იფარი	ბოგრეში	1155	14	იფარი	მესტია	387	
					კალი	მესტია	172	
					წვირმი	მესტია	596	
305	ლატალი	ბეჩო	4657	54	ბეჩო	მესტია	1287	
					ცხუმარი	მესტია	603	
					ეცერი	მესტია	925	
					ფარი	მესტია	364	
					ლატალი	მესტია	1478	
306	ლენტეხი	დაბა ლენტეხი	3909	17	ლენტეხი	ლენტეხი	2628	
					ხელედი	ლენტეხი	1281	

307	ლუხუნისწყლი	ლიხეთი	1264	3	ლუხუნისწყლი	ამბროლაური	1264	
308	მესტია	დაბა მესტია	4761	19	მესტია	მესტია	2575	
					ლენჯერი	მესტია	1179	
					მულახი	მესტია	1007	
309	ნიკორწმინდა	ნიკორწმინდა	2314	15	ნიკორწმინდა	ამბროლაური	850	
					ველევი	ამბროლაური	303	
					ჭელიაღელე	ამბროლაური	817	
					ხოტევი	ამბროლაური	340	
					ხარისთვალა	ამბროლაური	4	
310	ონი	ქ. ომი	5365	30	ონი	ონი	3342	
					პიპილეთი	ონი	276	
					ცხმორი	ონი	134	
					საკაო	ონი	390	
					შეუბანი	ონი	742	
					წედისი	ონი	481	
311	ორბელი	ორბელი	3771	14	ორბელი	ცაგერი	2413	
					ლაილაში	ცაგერი	858	
					უსახელო	ცაგერი	500	
312	ჟახუნდერი	ჟახუნდერი	3758	34	ჟახუნდერი	ლენტეხი	1384	
					ცანა	ლენტეხი	88	
					ჩიხარეში	ლენტეხი	1190	
					ჩოლური	ლენტეხი	1096	
313	რცხმელური	რცხმელური	1324	9	რცხმელური	ლენტეხი	811	
					ხოფური	ლენტეხი	513	
314	სადმელი	ბუგეული	3309	14	სადმელი	ამბროლაური	1789	
					ბუგეული	ამბროლაური	996	
					ზნაკვი	ამბროლაური	524	
415	სორი	სორი	1149	22	ფარახეთი	ონი	316	
					ბარი	ონი	198	
					კვახშიეთი	ონი	125	
					მრავალძალი	ონი	19	
					სორი	ონი	352	
					შქმერი	ონი	139	
316	ტვიში	ალპანა	3052	17	ალპანა	ცაგერი	1206	
					ნაკურალეში	ცაგერი	210	
					ღვირიში	ცაგერი	869	
					ტვიში	ცაგერი	767	
317	უშგული	ჟიბიანი	288	4	უშგული	მესტია	288	
318	ღები	უწერა	2763	13	უწერა	ონი	630	
					გლოლა	ონი	385	
					გომი	ონი	216	
					ჭიორა	ონი	235	
					ღარი	ონი	557	
					ღები	ონი	740	
319	ცახი	ლადიში	1202	13	ლადიში	ამბროლაური	472	
					ცახი	ამბროლაური	297	
					ნამანევი	ამბროლაური	433	
320	ხაიში	ხაიში	3387	44	ხაიში	მესტია	1376	

					ნაკრა	მესტია	384	
					ჭუბერი	მესტია	1257	
					ლახამულა	მესტია	370	
321	ხვანჭკარა	ჭრებალო	3435	12	ხვანჭკარა	ამბროლაური	1800	
					ჭრებალო	ამბროლაური	903	
					ჭყვიში	ამბროლაური	732	
იმერეთი								
401	ქუთაისი	ქ. ქუთაისი	185965	1	ქუთაისი	ქუთაისი	185965	
402	არგვეთი	არგვეთი	13471	14	მერჯევი	საჩხერე	2393	
					არგვეთი	საჩხერე	6303	
					გორისა	საჩხერე	2245	
					ჯალაურთა	საჩხერე	2530	
403	ბაღდათი	ქ. ბაღდათი	9068	12	ბაღდათი	ბაღდათი	4724	
					ზეგანი	ბაღდათი	818	
					საკრაულა	ბაღდათი	433	
					ხანი	ბაღდათი	849	
					ნერგეეთი	ბაღდათი	2244	
404	ბზვანი-ზეინდარი	ამაღლება	11433	13	ზეინდარი	ვანი	2418	
					ამაღლება	ვანი	2042	
					ბზვანი	ვანი	2299	
					გორა	ვანი	2082	
					საპრასია	ვანი	987	
					უხუთი	ვანი	867	
					ძულუხი	ვანი	738	
405	ბორითი	ხუნევი	7354	21	ხუნევი	ხარაგაული	1950	
					ბორითი	ხარაგაული	2542	
					ნადაბური	ხარაგაული	484	
					ღორეშა	ხარაგაული	1016	
					ხევი	ხარაგაული	1362	
406	გეგუთი	გეგუთი	13789	5	გეგუთი	წყალტუბო	5823	
					ოფშკვითი	წყალტუბო	2368	
					პატრიკეთი	წყალტუბო	3153	
					საყულია	წყალტუბო	2445	
407	გომი-შუამთა	შუამთა	12704	30	შუამთა	ვანი	3154	
					მუქედი	ვანი	918	
					ტობანიერი	ვანი	1879	
					ყუმური	ვანი	1098	
					გომი	სამტრედია	4806	
					ოფეთი	სამტრედია	849	
408	გუმბრა	გუმბრა	10049	7	გუმბრა	წყალტუბო	6302	
					გვიშტიბი	წყალტუბო	3747	
409	დიმი	დიმი	11303	7	დიმი	ბაღდათი	4450	
					ვარციხე	ბაღდათი	1942	
					მეორე ობჩა	ბაღდათი	1419	
					პირველი ობჩა	ბაღდათი	1960	
					როკითი	ბაღდათი	1532	
410	ვანი	ქ. ვანი	13852	13	ვანი	ვანი	4641	
					ციხესულორი	ვანი	1410	

					დიხაშხო	ვანი	2620	
					გადიდი	ვანი	465	
					სალხინო	ვანი	2143	
					სულორი	ვანი	1125	
					ზედა ვანი	ვანი	1448	
411	ზესტაფონი	ქ. ზესტაფონი	24158	1	ზესტაფონი	ზესტაფონი	24158	
412	ზოდი	ზოდი	9734	17	ზოდი	ჭიათურა	4062	
					სარქველეთუბანი	ჭიათურა	1476	
					წირქვალი	ჭიათურა	3506	
					ხვაშითი	ჭიათურა	690	
413	თერჯოლა	ქ. თერჯოლა	14856	13	თერჯოლა	თერჯოლა	5489	
					ალისუბანი	თერჯოლა	2744	
					ახალი თერჯოლა	თერჯოლა	1879	
					გოგნი	თერჯოლა	527	
					რუფოთი	თერჯოლა	2596	
					ჩხარი	თერჯოლა	1621	
414	ივანდიდი	დიდი კუხი	6912	8	კუხი	ხონი	2757	
					დედალაური	ხონი	1798	
					ივანდიდი	ხონი	2357	
415	კლდეეთი	ცხრაწყარო	10566	12	ცხრაწყარო	ზესტაფონი	2413	
					კლდეეთი	ზესტაფონი	4150	
					კვალითი	ზესტაფონი	4003	
416	კორბოული	კორბოული	7295	8	კორბოული	საჩხერე	5836	
					ჭალოვანი	საჩხერე	1459	
417	კულაში	დაბა კულაში	12210	15	კულაში	სამტრედია	1962	
					მელაური	სამტრედია	2249	
					ნაბაკევი	სამტრედია	2787	
					ღანირი	სამტრედია	2003	
					გოჩაჯიხაიში	ხონი	1012	
					ქუტირი	ხონი	2197	
418	მათხოჯი	მათხოჯი	8896	24	მათხოჯი	ხონი	2448	
					გორდი	ხონი	1387	
					კინჩხა	ხონი	416	
					ნახახულევი	ხონი	3902	
					ძეძილეთი	ხონი	743	
419	მაღლაკი	მაღლაკი	7181	5	მაღლაკი	წყალტუბო	5764	
					გუბი	ხონი	1417	
420	ნიგოზეთი	უსახელო	8065	13	ნიგოზეთი	ჭიათურა	5275	
					მანდაეთი	ჭიათურა	2790	
421	ორპირი	ორპირი	9110	29	ორპირი	ტყიბული	2617	
					ჯვარისა	ტყიბული	971	
					კურსები	ტყიბული	2723	
					გურნა	ტყიბული	1364	
					სოჩხეთი	ტყიბული	1435	
422	ოფურჩხეთი	გუმათი	7472	22	ოფურჩხეთი	წყალტუბო	2641	
					დღნორისა	წყალტუბო	1046	
					მექვენა	წყალტუბო	699	
					რიონი	წყალტუბო	3086	

423	საზანო	ქვედა საზანო	13295	15	ქვედა საზანო	ზესტაფონი	4725	
					ზოვრეთი	ზესტაფონი	2097	
					თუზი	თერჯოლა	2782	
					ზედა საზანო	თერჯოლა	3691	
424	საირხე	ითხვისი	10063	7	საირხე	საჩხერე	4438	
					ქორეთი	საჩხერე	1942	
					ითხვისი	ჭიათურა	3683	
425	სამტრედია	ქ. სამტრედია	29761	1	სამტრედია	სამტრედია	29761	
426	საქარა	ზედა საქარა	15726	14	ქვედა საქარა	ზესტაფონი	5174	
					ზედა საქარა	ზესტაფონი	3123	
					ბოსლევი	ზესტაფონი	2421	
					დილიკაური	ზესტაფონი	2675	
					ღვანკითი	თერჯოლა	2333	
427	საჩხერე	ქ. საჩხერე	10227	6	საჩხერე	საჩხერე	6660	
					ცხომარეთი	საჩხერე	779	
					სარეკი	საჩხერე	2788	
428	საჯავახო	საჯავახო	5218	13	საჯავახო	სამტრედია	1885	
					ტოლები	სამტრედია	2296	
					გამოჩინებული	სამტრედია	352	
					გორმაღალი	სამტრედია	685	
429	სვერი	სვერი	7037	11	გეზრულა	ჭიათურა	576	
					სვერი	ჭიათურა	2126	
					პერევისა	ჭიათურა	4335	
430	სვირი	მეორე სვირი	10828	7	მეორე სვირი	ზესტაფონი	5076	
					პირველი სვირი	ზესტაფონი	3068	
					როდინაული	ზესტაფონი	2684	
431	სიმონეთი	ქვედა სიმონეთი	12622	11	ქვედა სიმონეთი	თერჯოლა	2829	
					ბარდუბანი	თერჯოლა	1923	
					ეწერი	თერჯოლა	1859	
					სიქთარვა	თერჯოლა	2152	
					ზედა სიმონეთი	თერჯოლა	1824	
					ძევრი	თერჯოლა	2035	
432	ტყიბული	ქ. ტყიბული	16714	2	ტყიბული	ტყიბული	14464	
					მუხურა	ტყიბული	2250	
433	ფარცხანაყანევი	ფარცხანაყანევი	12599	6	ფარცხანაყანევი	წყალტუბო	5729	
					მუხიანი	წყალტუბო	2735	
					ქვიტირი	წყალტუბო	4135	
434	ფერსათი	როხი	10994	8	როხი	ბაღდათი	2162	
					ფერსათი	ბაღდათი	3627	
					წითელხევი	ბაღდათი	3075	
					ფერეთა	ვანი	978	
					სალომინაო	ვანი	1152	
435	ქვაციხე	დიდი კაცხი	13987	17	კაცხი	ჭიათურა	4826	
					ქვაციხე	ჭიათურა	2953	
					რგანი	ჭიათურა	1958	
					ვაჭევი	ჭიათურა	1544	
					ხრეითი	ჭიათურა	2706	
436	შორაპანი	დაბა შორაპანი	10441	22	შორაპანი	ზესტაფონი	1597	

					ფუთი	ზესტაფონი	2212	
					ილემი	ზესტაფონი	1360	
					სანახშირე	ზესტაფონი	2334	
					შროშა	ზესტაფონი	1358	
					ძირულა	ზესტაფონი	1580	
437	წიფა	მარელისი	8217	27	საღანძილე	ხარაგაული	1830	
					მოლითი	ხარაგაული	1727	
					ვახანი	ხარაგაული	1066	
					წიფა	ხარაგაული	830	
					ზვარე	ხარაგაული	1003	
					ლეღვანი	ხარაგაული	1761	
438	წყალტუბო	ქ. წყალტუბო	16841	1	წყალტუბო	წყალტუბო	16841	
439	წყალტუბო	ქვილიშორი	7375	7	წყალტუბო	წყალტუბო	4858	
					ცხუნკური	წყალტუბო	2517	
440	ჭალა	ჩიხა	9473	21	ჩიხა	საჩხერე	4573	
					ჭალა	საჩხერე	4900	
441	ჭიათურა	ქ. ჭიათურა	13835	1	ჭიათურა	ჭიათურა	13835	
442	ჭოგნარი	ჭოგნარი	9212	10	ჭოგნარი	თერჯოლა	1975	
					გოდოგანი	თერჯოლა	2745	
					კვახჭირი	თერჯოლა	2316	
					ნახშირღელე	თერჯოლა	2176	
443	ხარაგაული	დაბა ხარაგაული	12314	30	ხარაგაული	ხარაგაული	2380	
					ბაზალეთი	ხარაგაული	716	
					ლაშე	ხარაგაული	1083	
					ფარცხნალი	ხარაგაული	974	
					კიცხი	ხარაგაული	2747	
					სარგვეში	ხარაგაული	677	
					ვარძია	ხარაგაული	1458	
					წყალაფორეთი	ხარაგაული	1269	
					ხიდარი	ხარაგაული	1010	
444	ხონი	ქ. ხონი	11315	1	ხონი	ხონი	11315	
445	ხრესილი	საწირე	5308	16	საწირე	ტყიბული	2904	
					ხრესილი	ტყიბული	1233	
					ცუცხვათი	ტყიბული	1171	
446	ჯიხაიში	იანეთი	10821	14	იანეთი	სამტრედია	2607	
					ბაში	სამტრედია	1511	
					დიდი ჯიხაიში	სამტრედია	4552	
					ეწერი	სამტრედია	2151	
სამცხე-ჯავახეთი								
501	ახალციხე	ქ. ახალციხე	18452	1	ახალციხე	ახალციხე	18452	
502	აბასთუმანი	დაბა აბასთუმანი	4755	14	აბასთუმანი	ადიგენი	1368	
					ბენარა	ადიგენი	1160	
					ვარხნი	ადიგენი	2227	
503	ადიგენი	დაბა ადიგენი	6529	27	ადიგენი	ადიგენი	980	
					გორგული	ადიგენი	1102	
					ლელოვანი	ადიგენი	1196	
					მლაშე	ადიგენი	1032	
					მოხე	ადიგენი	1088	

					ჭეჭელა	ადიგენი	1131	
504	აზავრეთი	ალასტანი	7826	9	ალასტანი	ახალქალაქი	2461	
					აზავრეთი	ახალქალაქი	3468	
					კოთელია	ახალქალაქი	490	
					ტურცხი	ახალქალაქი	1407	
505	ასპინძა	დაბა ასპინძა	5947	4	ასპინძა	ასპინძა	3243	
					დამალა	ასპინძა	1984	
					ივერია	ასპინძა	345	
					ოთა	ასპინძა	375	
506	აწყური	აწყური	5646	12	აწყური	ახალციხე	2590	
					აგარა	ახალციხე	1905	
					ფერსა	ახალციხე	1151	
507	ახალდაბა	დაბა ახალდაბა	5736	6	ახალდაბა	ბორჯომი	2377	
					ყვიბისი	ბორჯომი	3359	
508	ახალქალაქი	ქ. ახალქალაქი	9802	1	ახალქალაქი	ახალქალაქი	9802	
509	ბაკურიანი	დაბა ბაკურიანი	4711	12	ბაკურიანი	ბორჯომი	2097	
					ბაკურიანის ანდეზიტი	ბორჯომი	514	
					ბალანთა	ბორჯომი	460	
					ციხისჯვარი	ბორჯომი	644	
					ტაბაწყური	ბორჯომი	996	
510	ბარალეთი	ბარალეთი	7514	11	ბარალეთი	ახალქალაქი	4245	
					კოჩიო	ახალქალაქი	3269	
511	ბორჯომი	ქ. ბორჯომი	14445	1	ბორჯომი	ბორჯომი	14445	
512	განძანი	ფოკა	6724	8	ფოკა	ნინოწმინდა	2181	
					განძანი	ნინოწმინდა	3841	
					ტამბოვკა	ნინოწმინდა	702	
513	გონდური	დიდი გონდური	5170	5	დიდი გონდური	ნინოწმინდა	5170	
514	დვირი	დვირი	4494	7	დვირი	ბორჯომი	2548	
					ტაძრისი	ბორჯომი	1946	
515	ეშტია	ეშტია	4530	4	ეშტია	ნინოწმინდა	4530	
516	ვალე	ქ. ვალე	5031	1	ვალე	ახალციხე	5031	
517	ვაჩიანი	სულდა	6430	9	ვაჩიანი	ახალქალაქი	3304	
					კარწახი	ახალქალაქი	992	
					სულდა	ახალქალაქი	2134	
518	ზაკვი	არაგვა	9614	11	ზაკვი	ახალქალაქი	4861	
					არაგვა	ახალქალაქი	4753	
519	კარტიკამი	კარტიკამი	6230	6	კარტიკამი	ახალქალაქი	6230	
520	კუმურდო	კუმურდო	4791	10	კუმურდო	ახალქალაქი	2932	
					გოგაშენი	ახალქალაქი	460	
					ოკამი	ახალქალაქი	833	
					ხავეთი	ახალქალაქი	566	
521	ნინოწმინდა	ქ. ნინოწმინდა	6287	1	ნინოწმინდა	ნინოწმინდა	6287	
522	სათხე	სათხე	5123	4	სათხე	ნინოწმინდა	5123	
523	უდე	უდე	5504	4	უდე	ადიგენი	3568	
					არალი	ადიგენი	1936	
524	ურაველი	ანდრიაწმინდა	3803	10	მინაძე	ახალციხე	1280	
					ანდრიაწმინდა	ახალციხე	427	
					ურაველი	ახალციხე	2096	

525	ჩორჩანი	ჩორჩანი	3964	12	ჩორჩანი	ადიგენი	1028	
					ბოლაჯური	ადიგენი	1368	
					ფხერი	ადიგენი	514	
					ზანავი	ადიგენი	1054	
526	წაღვერი	დაბა წაღვერი	3036	17	წაღვერი	ბორჯომი	1923	
					გუჯარეთი	ბორჯომი	0	
					გვერდისუბანი	ბორჯომი	57	
					ტბა	ბორჯომი	1056	
527	წყალთბილა	სხვილისი	8014	14	საძელი	ახალციხე	746	
					პამაჯი	ახალციხე	1740	
					სხვილისი	ახალციხე	2181	
					წყალთბილა	ახალციხე	3347	
528	წყრუთი	სვირი	5188	11	კლდე	ახალციხე	1581	
					ელიაწმინდა	ახალციხე	956	
					სვირი	ახალციხე	939	
					წყრუთი	ახალციხე	1712	
529	ძველი-იდუმალა	რუსთავი	2716	7	იდუმალა	ასპინძა	1023	
					ორგორა	ასპინძა	341	
					რუსთავი	ასპინძა	438	
					ძველი	ასპინძა	914	
530	ხანდო-დილისკა	პტენა	6098	4	პტენა	ახალქალაქი	310	
					ჩუნჩხა	ახალქალაქი	359	
					დილისკა	ახალქალაქი	2890	
					ხანდო	ახალქალაქი	2539	
531	ხანჩალი	დიდი ხანჩალი	5179	9	გორელოვკა	ნინოწმინდა	2590	
					დიდი ხანჩალი	ნინოწმინდა	2589	
532	ხიზაბავრა	ხერთვისი	4347	13	ტოლოში	ასპინძა	880	
					აწყვიტა	ასპინძა	577	
					ნაქალაქევი	ასპინძა	1213	
					ვარგავი	ასპინძა	215	
					ხიზაბავრა	ასპინძა	1462	
533	ხოსპიო	ჯიგრაშენი	3962	5	ხოსპიო	ახალქალაქი	2670	
					ჯიგრაშენი	ნინოწმინდა	1292	
შიდა ქართლი								
601	გორი	ქ. გორი	49516	1	გორი	გორი	49516	
602	აგარა	დაბა აგარა	15388	22	აგარა	ქარელი	6293	
					აბისი	ქარელი	1420	
					ავლევი	ქარელი	1449	
					ბრეძა	ქარელი	2403	
					ფცა	ქარელი	2149	
					მოხისი	ქარელი	1674	
603	ახალგორი	დაბა ახალგორი	4297	20	ახალგორი	ახალგორი	2449	
					ბოლი	ახალგორი	1446	
					სალბიერი	ახალგორი	402	
604	ბერბუკი	ტინისხიდი	10491	9	ტინისხიდი	გორი	1863	
					თედოწმინდა	გორი	541	
					ოთარშენი	გორი	576	
					ბერბუკი	გორი	7511	

605	გომი	გომი	12300	47	გომი	ხაშური	3673	
					ალი	ხაშური	3770	
					ფლევი	ხაშური	1760	
					წაღვლი	ხაშური	1402	
					წრომი	ხაშური	670	
					ხალები	ხაშური	100	
					ხცისი	ხაშური	925	
606	დირბი	დირბი	10851	13	ბრეთა	ქარელი	4667	
					დირბი	ქარელი	3028	
					დვანი	ქარელი	1565	
					ავნევი (თიღვა)	ქარელი	1591	
607	ზეღდულეთი	ზეღდულეთი	7420	15	შავშვები	გორი	2594	
					ზეღდულეთი	გორი	4826	
608	იკოთი	იკოთი	2005	21	კორინთა	ახალგორი	887	
					გდუ	ახალგორი	29	
					იკოთი	ახალგორი	1089	
609	კავთისხევი	კავთისხევი	9425	30	კავთისხევი	კასპი	2953	
					ახალციხე	კასპი	1040	
					ახალქალაქი	კასპი	3030	
					ქვემო გომი	კასპი	1335	
					წინარეხი	კასპი	1067	
610	კარალეთი	კარალეთი	11148	7	კარალეთი	გორი	6862	
					მეჯვრა	გორი	4286	
611	კასპი	ქ. კასპი	15233	1	კასპი	კასპი	15233	
612	ლარგვისი	ლარგვისი	1401	43	ლარგვისი (დორეთკარი)	ახალგორი	441	
					ცხრაძმა	ახალგორი	375	
					ქარჩოხი (ბალაანი)	ახალგორი	585	
613	მეტეხი	ზემო ხანდაკი	12103	11	მეტეხი	კასპი	3419	
					დოესი	კასპი	2953	
					თელიანი	კასპი	1707	
					ხოვლე	კასპი	1979	
					ზემო ხანდაკი	კასპი	2045	
614	მეჯვრისხევი	მეჯვრისხევი	11920	13	მეჯვრისხევი	გორი	7402	
					ახალუბანი	გორი	4518	
615	მცხეთა	ქ. მცხეთა	7718	1	მცხეთა	მცხეთა	7718	
616	მუხრანი	მუხრანი	13068	10	მუხრანი	მცხეთა	7841	
					ქსოვრისი	მცხეთა	2190	
					წეროვანი	მცხეთა	3037	
617	ოკამი	სამთავისი	11746	27	ოკამი	კასპი	5005	
					კოდისწყარო	კასპი	1526	
					ლამისყანა	კასპი	1961	
					ქვემო ჭალა	კასპი	2236	
					სამთავისი	კასპი	1018	
618	რუისი	რუისი	8975	5	რუისი	ქარელი	6032	
					ურბნისი	ქარელი	1334	
					ბებნისი	ქარელი	1609	
619	სურამი	დაბა სურამი	15039	15	სურამი	ხაშური	11333	
					ცოცხნარა	ხაშური	1173	

					ოსიაური	ხაშური	2533	
620	ტიძნისი	ერედვი	12792	27	ტირძნისი	გორი	4499	
					დიცი	გორი	2386	
					ბერულა (ერედვი)	გორი	2963	
					ვანათი (ერედვი)	გორი	703	
					ქსუისი (ერედვი)	გორი	2006	
					ბელოთი (ერედვი)	გორი	235	
621	ტყვიავი	ტყვიავი	9701	10	ტყვიავი	გორი	6296	
					მერეთი	გორი	3405	
622	ქარელი	ქ. ქარელი	7185	1	ქარელი	ქარელი	7185	
623	ქსანი	ქსანი	11784	12	ქსანი	მცხეთა	3293	
					ნიჩბისი	მცხეთა	1845	
					ძეგვი	მცხეთა	2936	
					ალაიანი	კასპი	3710	
624	ქურთა	ქურთა	7323	10	ქურთა	გორი	4743	
					ქემერტი	გორი	2580	
625	შინდისი	შინდისი	14176	11	შინდისი	გორი	6179	
					ნიქოზი	გორი	2621	
					ვარიანი	გორი	5376	
626	ცხრამუხა	ქვიშხეთი	6815	16	ქვიშხეთი	ხაშური	4888	
					ცხრამუხა	ხაშური	1927	
627	ხაშური	ქ. ხაშური	28560	1	ხაშური	ხაშური	28560	
628	ხვედურეთი	კეხიჯვარი	8023	41	კეხიჯვარი	ქარელი	2366	
					ზღუდერი	ქარელი	1034	
					ახალსოფლი	ქარელი	674	
					ზემო ხვედურეთი	ხაშური	3949	
629	ხიდისთავი	ხიდისთავი	14199	60	ხიდისთავი	გორი	3850	
					ატენი	გორი	3902	
					ბოშური	გორი	1014	
					მღებრიანი	გორი	0	
					ქვახვრელი	გორი	3117	
					საყავრე	გორი	0	
					სკრა	გორი	2316	
ქვემო ქართლი								
701	ბოლნისი	ქ. ბოლნისი	9944	1	ბოლნისი	ბოლნისი	9944	
702	აკაურთა	ქვეში	16821	20	ქვეში	ბოლნისი	3067	
					აკაურთა	ბოლნისი	6253	
					დარბაზი	ბოლნისი	4805	
					რატევანი	ბოლნისი	2083	
					ტანძია	ბოლნისი	613	
703	ალგეთი	ალგეთი	20357	10	ალგეთი	მარნეული	13880	
					ქურთლარი	მარნეული	6477	
704	არჯევან-სარვანი	ბაშქოი	2361	9	ბაშქოი	წალკა	592	
					არჯევან-სარვანი	წალკა	1162	
					თეჯისი	წალკა	607	
705	ასურეთი	ჯორჯიაშვილი	4105	9	ჯორჯიაშვილი	თეთრიწყარო	2188	
					ასურეთი	თეთრიწყარო	1917	
706	აშკალა	აშკალა	4777	7	აშკალა	წალკა	2043	

					ჩივთქილისა	წალკა	468	
					გუმბათი	წალკა	471	
					ჯინისი	წალკა	304	
					კაბური	წალკა	491	
					ხაჩკოი	წალკა	1000	
707	ბედიანი	დაბა ბედიანი	3544	35	ბედიანი	წალკა	462	
					გომარეთი	დმანისი	1146	
					სარკინეთი	დმანისი	160	
					ირაგა	თეთრიწყარო	477	
					კლდეისი	თეთრიწყარო	90	
					ჭივჭავი	თეთრიწყარო	1209	
708	ბოლნისი	ქვემო ბოლნისი	10573	5	ქვემო ბოლნისი	ბოლნისი	6766	
					ბოლნისი	ბოლნისი	3807	
709	გამარჯვება	გამარჯვება	7505	2	გამარჯვება	გარდაბანი	5282	
					ახალი სამგორი	გარდაბანი	2223	
710	გარდაბანი	ქ. გარდაბანი	11858	1	გარდაბანი	გარდაბანი	11858	
711	გაჩიანი	ალთაქლა	11306	3	გაჩიანი (ალთაქლა)	გარდაბანი	4229	
					ყარათაქლა	გარდაბანი	2936	
					ყარაჯალარი	გარდაბანი	4141	
712	დიდი დმანისი	საფარლო	10760	18	დიდი დმანისი	დმანისი	2110	
					ამამლო	დმანისი	4220	
					გეგუთი	დმანისი	791	
					ირგანჩაი	დმანისი	2678	
					მაშავერა	დმანისი	874	
					საკირე	დმანისი	87	
713	დმანისი	ქ. დმანისი	15968	31	დმანისი	დმანისი	3427	
					დმანისი	დმანისი	1375	
					განთიადი	დმანისი	1898	
					კამარლო	დმანისი	1162	
					კიროვისი	დმანისი	1994	
					ქვემო ოროზმანი	დმანისი	2434	
					ყარაბულაღი	დმანისი	2264	
					ყიზილქილისა	დმანისი	1414	
714	თეთრიწყარო	ქ. თეთრიწყარო	8032	14	თეთრიწყარო	თეთრიწყარო	4041	
					ჩხიკვთა	თეთრიწყარო	554	
					დაღეთი	თეთრიწყარო	752	
					გოლთეთი	თეთრიწყარო	1057	
					წინწყარო	თეთრიწყარო	1628	
715	თამარისი	დაბა თამარისი	22442	21	თამარისი	ბოლნისი	3958	
					ნახიდური	ბოლნისი	9026	
					რაჭისუბანი	ბოლნისი	2346	
					თამარისი	მარნეული	2274	
					წერეთელი	მარნეული	4838	
716	კაზრეთი	დაბა კაზრეთი	8295	2	კაზრეთი	ბოლნისი	8295	
717	კოდა	კოდა	5731	12	კოდა	თეთრიწყარო	2515	
					ბორბალო	თეთრიწყარო	2034	
					დურანუკი	თეთრიწყარო	190	
					მარაბდა	თეთრიწყარო	395	

					ხაიში	თეთრიწყარო	597	
718	კოჯორი	დაბა კოჯორი	7022	8	კოჯორი	გარდაბანი	2244	
					ტაბახმელა	გარდაბანი	4778	
719	ლემშვენიერა	ლემშვენიერა	8807	8	კალინინო	გარდაბანი	5982	
					ლემშვენიერა	გარდაბანი	2825	
720	მანგლისი	დაბა მანგლისი	5710	27	მანგლისი	თეთრიწყარო	3008	
					ახალსოფელი	თეთრიწყარო	536	
					ორბეთი	თეთრიწყარო	970	
					შეხვეტილა	თეთრიწყარო	327	
					თონეთი	თეთრიწყარო	869	
721	მარნეული	ქ. მარნეული	27189	2	მარნეული	მარნეული	20065	
					ყიზილ-აჯლო	მარნეული	7124	
722	მარტყოფი	მარტყოფი	13656	6	მარტყოფი	გარდაბანი	10646	
					ახალსოფელი	გარდაბანი	3010	
723	ნაზარლო	ნაზარლო	17130	4	ნაზარლო	გარდაბანი	5808	
					ჯანდარი	გარდაბანი	3118	
					ქესალო	გარდაბანი	5612	
					ვახტანგისი	გარდაბანი	2592	
724	ნარდევანი	ედიქილისა	3695	8	ედიქილისა	წალკა	351	
					აიაზმი	წალკა	595	
					დარაქოი	წალკა	814	
					ნარდევანი	წალკა	1516	
					თიქილისა	წალკა	167	
					წინწყარო	წალკა	252	
725	რუსთავი	ქ. რუსთავი	116384	1	რუსთავი	რუსთავი	116384	
726	სადახლო	სადახლო	18713	20	სადახლო	მარნეული	11299	
					ახქერფი	მარნეული	977	
					დამია-გიაურარხი	მარნეული	3660	
					ოფრეთი	მარნეული	239	
					წერაქვი	მარნეული	619	
					ხოჯორნი	მარნეული	1919	
727	სართიჭალა	სართიჭალა	10599	2	სართიჭალა	გარდაბანი	10599	
728	ტალავერი	ტალავერი	13338	7	ტალავერი	ბოლნისი	8648	
					მამხუტი	ბოლნისი	4690	
729	ფონიჭალა	ფონიჭალა	13226	8	თელეთი	გარდაბანი	2786	
					ფონიჭალა	გარდაბანი	5698	
					კრწანისი	გარდაბანი	2560	
					კუმისი	გარდაბანი	2182	
730	ქაფანახჩი	ქაფანახჩი	10196	6	ქაფანახჩი	მარნეული	10196	
731	ყაჩაღანი	ყაჩაღანი	21520	16	ყაჩაღანი	მარნეული	7247	
					კასუმლო	მარნეული	7982	
					ყულარი	მარნეული	6291	
732	ყიზილქილისა	კუშჩი	5806	9	კუშჩი	წალკა	893	
					ავრანლო	წალკა	726	
					ბურნაშეთი	წალკა	468	
					ოლიანგი	წალკა	405	
					ოზნი	წალკა	754	
					რეხა	წალკა	525	

					ხანდო	წალკა	187	
					ყიზილქილისა	წალკა	1848	
733	შულავერი	დაბა შაუმიანი	13134	12	შულავერი	მარნეული	9007	
					შაუმიანი	მარნეული	4127	
734	წალკა	ქ. წალკა	3787	11	წალკა	წალკა	1741	
					თრიალეთი	წალკა	414	
					ახალიკი	წალკა	450	
					ბეშთაშენი	წალკა	579	
					დაშბაში	წალკა	367	
					გუნიაკალა	წალკა	236	
მთიანეთი								
801	ჟინვალი	დაბა ჟინვალი	6043	43	ჟინვალი	დუშეთი	3700	
					ჭონქაძე	დუშეთი	2343	
802	ანანური	ანანური	2495	27	ანანური	დუშეთი	1692	
					ჭართალი	დუშეთი	803	
803	დუშეთი	ქ. დუშეთი	7315	1	დუშეთი	დუშეთი	7315	
804	თიანეთი	დაბა თიანეთი	5889	28	თიანეთი	თიანეთი	3598	
					არტანი	თიანეთი	410	
					თუშურები	თიანეთი	732	
					ზარიძეები	თიანეთი	1149	
805	მჭადიჯვარი	ბაზალეთი	7618	45	მჭადიჯვარი	დუშეთი	3635	
					ბაზალეთი	დუშეთი	3399	
					გრემისხევი	დუშეთი	584	
806	ჟებოტა	ჟებოტა	2142	14	ჟებოტა	თიანეთი	1428	
					ახალსოფელი	თიანეთი	714	
807	საგურამო	საგურამო	5202	17	საგურამო	მცხეთა	2017	
					ცხვარიჭამია	მცხეთა	275	
					გალავანი	მცხეთა	2910	
808	სიონი	დაბა სიონი	2326	15	სიონი	თიანეთი	1319	
					ნაქალაქარი	თიანეთი	1007	
809	ფასანაური	დაბა ფასანაური	4730	75	ფასანაური	დუშეთი	2005	
					გუდამაყარი	დუშეთი	682	
					ქვეშეთი	დუშეთი	1989	
					გუდაური	ყაზბეგი	54	
810	ფშავი	მაღაროსკარი	1002	30	მაღაროსკარი	დუშეთი	848	
					უკანაფშავი	დუშეთი	154	
811	ყაზბეგი	დაბა ყაზბეგი	5207	40	ყაზბეგი	ყაზბეგი	1812	
					გორისციხე	ყაზბეგი	943	
					სიონი	ყაზბეგი	1463	
					სნო	ყაზბეგი	942	
					კობი	ყაზბეგი	47	
812	შატილი	შატილი	251	9	შატილი	დუშეთი	251	
813	წილკანი	მისაქციელი	10767	12	წილკანი	მცხეთა	5641	
					მისაქციელი	მცხეთა	5126	
814	ჭოპორტი	ჭოპორტი	3621	29	ჭოპორტი	დუშეთი	2197	
					ლაფანაანთკარი	დუშეთი	1151	
					ხეობა	დუშეთი	273	
815	ხევსურეთი	ბარისახო	615	38	ხევსურეთი	დუშეთი	615	

816	ხევსურთსოფელი	ხევსურთსოფელი	3657	26	ხევსურთსოფელი	თიანეთი	992	
					ჩეკურაანთგორი	თიანეთი	324	
					ღულელები	თიანეთი	956	
					სიმონიანთხევი	თიანეთი	1385	
კახეთი								
901	თელავი	ქ. თელავი	21805	1	თელავი	თელავი	21805	
902	ალვანი	ზემო ალვანი	9896	7	ქვემო ალვანი	ახმეტა	3627	
					მაღრაანი	ახმეტა	1206	
					ზემო ალვანი	ახმეტა	5063	
903	ანაგა	ანაგა	6159	2	ანაგა	სიღნაღი	3222	
					ვაქირი	სიღნაღი	2937	
904	არბოშიკი	ოზაანი	4679	4	ოზაანი	დედოფლისწყარო	1250	
					არბოშიკი	დედოფლისწყარო	1851	
					გამარჯვება	დედოფლისწყარო	1578	
905	აფენი	აფენი	10707	23	აფენი	ლაგოდეხი	5745	
					არეშფერანი	ლაგოდეხი	989	
					გიორგეთი	ლაგოდეხი	1301	
					ლელიანი	ლაგოდეხი	2672	
906	ახალსოფელი	ახალსოფელი	9347	11	ახალსოფელი	ყვარელი	6911	
					ბალღოჯიანი	ყვარელი	870	
					მთისძირი	ყვარელი	927	
					ფონა	ლაგოდეხი	639	
907	ახმეტა	ქ. ახმეტა	8831	8	ახმეტა	ახმეტა	8571	
					შახვეტილა	ახმეტა	260	
908	ბოდბე	ქვემო ბოდბე	7234	4	ქვემო მაღარო	სიღნაღი	2737	
					ბოდბე	სიღნაღი	4273	
					ზემო მაღარო	სიღნაღი	224	
909	ბოდბისხევი	ქვემო მაჩხაანი	9382	7	ბოდბისხევი	სიღნაღი	3841	
					ქვემო მაჩხაანი	სიღნაღი	2075	
					ზემო მაჩხაანი	დედოფლისწყარო	3466	
910	გავაზი	გავაზი	8787	7	გავაზი	ყვარელი	3349	
					კუჭატნი	ყვარელი	2057	
					ჭიკაანი	ყვარელი	3381	
911	გომბორი	გომბორი	2346	19	გომბორი	საგარეჯო	1092	
					კოჭბაანი	საგარეჯო	392	
					უჯარმა	საგარეჯო	482	
					თეთრი წყლები	თელავი	380	
912	გურჯაანი	ქ. გურჯაანი	15242	2	გურჯაანი	გურჯაანი	10029	
					გურჯაანი	გურჯაანი	5213	
913	დედოფლისწყარო	ქ.დედოფლისწყარო	12682	4	დედოფლისწყარო	დედოფლისწყარო	7724	
					ჯაფარიძე	დედოფლისწყარო	2443	
					წითელი წყარო	დედოფლისწყარო	2515	
914	ვარდისუბანი	ვარდისუბანი	8789	4	ვარდისუბანი	თელავი	3288	
					იყალთო	თელავი	2365	
					რუისპირი	თელავი	3136	
915	ველისციხე	მუკუზანი	8069	3	ველისციხე	გურჯაანი	6385	
					მუკუზანი	გურჯაანი	1684	
916	ვეჯინი	ვეჯინი	8696	4	ვეჯინი	გურჯაანი	3850	

					კოლაგი	გურჯაანი	1385	
					ჭანდარი	გურჯაანი	2220	
					ძირკოკი	გურჯაანი	1241	
917	კაბალი	კაბალი	11308	4	კაბალი	ლაგოდეხი	11308	
918	კაკაბეთი	კაკაბეთი	8147	7	ყანდაურა	საგარეჯო	2924	
					ბოგდანოვკა	საგარეჯო	677	
					კაკაბეთი	საგარეჯო	4027	
					შიბლიანი	საგარეჯო	519	
919	კარდანახი	ბაკურციხე	8954	2	ბაკურციხე	გურჯაანი	3159	
					კარდანახი	გურჯაანი	5795	
920	კართუბანი	ვარდისუბანი	9025	12	ვარდისუბანი	ლაგოდეხი	2764	
					კართუბანი	ლაგოდეხი	3689	
					ულიანოვკა	ლაგოდეხი	2572	
921	კაჭრეთი	კაჭრეთი	9094	10	კაჭრეთი	გურჯაანი	4057	
					არაშენდა	გურჯაანი	2537	
					ჯიმითი	გურჯაანი	1692	
					ნანიანი	გურჯაანი	694	
					ჭერემი	გურჯაანი	114	
922	კონდოლ-შალაური	კისისხევი	7778	4	კისისხევი	თელავი	2223	
					ნასამხრალი	თელავი	543	
					შალაური	თელავი	2523	
					კონდოლი	თელავი	2489	
923	კუედრელაური	კურდღელაური	5454	2	კუედრელაური	თელავი	4202	
					გულგულა	თელავი	1252	
924	ლაგოდეხი	ქ. ლაგოდეხი	7794	3	ლაგოდეხი	ლაგოდეხი	6875	
					მაწიმი	ლაგოდეხი	919	
925	ლამბალო	ლამბალო	18739	8	იორმუღანლო	საგარეჯო	4813	
					დუზაგრამა	საგარეჯო	2840	
					ლამბალო	საგარეჯო	6254	
					თულარი	საგარეჯო	4832	
926	მანავი	მანავი	8953	8	მანავი	საგარეჯო	3172	
					ჩაილური	საგარეჯო	2076	
					გიორგიწმინდა	საგარეჯო	2652	
					თოხლიაური	საგარეჯო	1053	
927	მატანი	მატანი	6723	8	მატანი	ახმეტა	5474	
					საკობიანო	ახმეტა	1249	
928	მთათუშეთი	ომალო	93	10	ომალო	ახმეტა	93	
929	ნაფარეული	ნაფარეული	8649	8	ნაფარეული	თელავი	3481	
					ფშაველი	თელავი	2743	
					სანიორე	თელავი	1224	
					ართანა	თელავი	1201	
930	ნუკრიანი	ჩალაუბანი	5986	4	ჩალაუბანი	გურჯაანი	1096	
					მელაანი	გურჯაანი	1406	
					ნუკრიანი	სიღნაღი	2847	
					ულიანოვკა	სიღნაღი	637	
931	პანკისი	დუისი	8393	9	ჯოყოლო	ახმეტა	3359	
					დუისი	ახმეტა	4367	
					ზემო ხალაწანი	ახმეტა	667	

932	პატარძეული	პატარძეული	8841	6	პატარძეული	საგარეჯო	3157	
					კრასნოგორსკი	საგარეჯო	99	
					ნინოწმინდა	საგარეჯო	2852	
					უდაბნო	საგარეჯო	811	
					ხაშმი	საგარეჯო	1922	
933	საგარეჯო	ქ. საგარეჯო	12566	1	საგარეჯო	საგარეჯო	12566	
934	წნორი	ქ. სიღნაღი	13013	4	სიღნაღი	სიღნაღი	2146	
					წნორი	სიღნაღი	6066	
					საქობო	სიღნაღი	4801	
935	ტიბაანი	ტიბაანი	7781	4	ტიბაანი	სიღნაღი	2466	
					ჯუგაანი	სიღნაღი	3099	
					ძველი ანაგა	სიღნაღი	2216	
936	ქედი	არხილოსკალო	10336	7	არხილოსკალო	დედოფლისწყარო	2378	
					ქვემო ქედი	დედოფლისწყარო	1915	
					საბათლო	დედოფლისწყარო	508	
					სამთაწყარო	დედოფლისწყარო	2225	
					ზემო ქედი	დედოფლისწყარო	2958	
					კასრიწყალი	ახმეტა	352	
937	ქისტაური	ზემო ხოდაშენი	7353	18	ზემო ხოდაშენი	ახმეტა	1847	
					ოჟიო	ახმეტა	2072	
					ქისტაური	ახმეტა	3434	
938	ყარაჯალა	ყარაჯალა	8270	1	ყარაჯალა	თელავი	8270	
939	ყვარელი	ქ. ყვარელი	9045	1	ყვარელი	ყვარელი	9045	
940	შაშიანი		12051	5	შაშიანი	გურჯაანი	3096	
					კალაური	გურჯაანი	2724	
					ვაჩნაძიანი	გურჯაანი	2319	
					ვაზისუბანი	გურჯაანი	3912	
941	შილდა	ენისელი	11118	7	ენისელი	ყვარელი	1862	
					გრემი	ყვარელი	1492	
					საბუე	ყვარელი	2233	
					შილდა	ყვარელი	5531	
942	შრომა	ნინიგორი	11593	18	ნინიგორი	ლაგოდეხი	2697	
					ბაისუბანი	ლაგოდეხი	3015	
					ცოდნისკარი	ლაგოდეხი	3502	
					შრომა	ლაგოდეხი	2379	
943	ჩუმლაყი	ჩუმლაყი	8010	3	ჩუმლაყი	გურჯაანი	4748	
					ახაშენი	გურჯაანი	3262	
944	წინანდალი	ქვემო ხოდაშენი	9464	5	ქვემო ხოდაშენი	თელავი	2786	
					აკურა	თელავი	3414	
					წინანდალი	თელავი	3264	

საქართველოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულებია:

1. აფხაზეთი[1] - (მოიცავს 1991 წლის 21 დეკემბრის მდგომარეობისთ "აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა რესპუბლიკის" ტერიტორიას ანუ თვითმმართველი ერთეულებს № 001-ს (და ზემოთ 100-მდე) დაზუსტებული ტერიტორიები). დედაქალაქია - ქ. სოხუმი.

2. აჭარა - (ტერიტორია მოიცავს 1991 წლის 21 დეკემბრის მდგომარეობით "აჭარის ავტონომიური საბჭოთა რესპუბლიკის" ტერიტორიას ანუ თვითმმართველი ერთეულები №№ 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127 დაზუსტებული ტერიტორიები). . დედაქალაქია - ქ. ბათუმი.

3. გურია - (მასში ერთიანდებიან 2005 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით არსებული ოზურგეთის, ჩოხატაურის, ლანჩხუთის რაიონების ტერიტორიები ანუ თვითმმართველი ერთეულები №№ 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164 დაზუსტებული ტერიტორიები). მხარის ადმინისტრაციული ცენტრია - ქ. ოზურგეთი.

4. სამეგრელო - (მასში ერთიანდებიან 2005 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით არსებული აბაშის, სენაკის, მარტვილის, ხობის, სენაკის, ზუგდიდის, წალენჯიხის, ჩხოროწყუს რაიონების და ქ. ფოთის ტერიტორიები ანუ თვითმმართველი ერთეულები №№ 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232 დაზუსტებული ტერიტორიები) მხარის ადმინისტრაციული ცენტრია - ქ. ზუგდიდი.

5. რაჭა-ლეჩხუმ-სვანეთი - (მასში ერთიანდებიან 2005 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით არსებული მესტიის, ლენტეხის, ამბროლაურის, ცაგერის და ონის რაიონების ტერიტორიები მდგომარეობით ანუ თვითმმართველი ერთეულები №№ 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 316, 317, 318, 319, 320, 321 დაზუსტებული ტერიტორიები) მხარის ადმინისტრაციული ცენტრია - ქ. ცაგერი.

6. იმერეთი - (მასში ერთიანდებიან 2005 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით არსებული ხარაგაულის, ზესტაფონის, თერჯოლის, ბაღდათის, ვანის, საჩხერის, ხონის, სამტრედიის, ტყიბულის, ჭიათურის, წყალტუბოს რაიონების და ქ. ქუთაისის ტერიტორიები ანუ თვითმმართველი ერთეულები №№ 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446 დაზუსტებული ტერიტორიები) მხარის ადმინისტრაციული ცენტრია ქ. ქუთაისი.

7. სამცხე-ჯავახეთი - (მასში ერთიანდებიან 2005 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით არსებული ახალციხის, ახალქალაქის, ნინოწმინდის, ასპინძის, ადიგენის და ბორჯომის რაიონის ტერიტორიები ანუ თვითმმართველი ერთეულები №№ 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533 დაზუსტებული ტერიტორიები) მხარის ადმინისტრაციული ცენტრია - ქ. ახალციხე.

8. შიდა ქართლი - (მასში ერთიანდებიან 2005 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით არსებული ხაშურის, კასპის, ახალგორის, ქარელის, გორის რაიონის ტერიტორიები და მცხეთის რაიონის ნაწილი ანუ თვითმმართველი ერთეულები №№ 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629 დაზუსტებული ტერიტორიები) მხარის ადმინისტრაციული ცენტრია ქ. გორი.

9. ქვემო ქართლი - (მასში ერთიანდებიან 2005 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით არსებული გარდაბნის, მარნეულის, თეთრიწყაროს ბოლნისის, წალკის და დმანისის რაიონის და ქ. რუსთავის ტერიტორიები ანუ თვითმმართველი ერთეულები №№ 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734 დაზუსტებული ტერიტორიები) მხარის ადმინისტრაციული ცენტრია - ქ. ბოლნისი.

10. მთიანეთი - (მასში ერთიანდებიან 2005 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით არსებული ყაზბეგის, დუშეთის, თიანეთის რაიონების და მცხეთის რაიონის ნაწილის ტერიტორიები ანუ თვითმმართველი ერთეულები №№ 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816 დაზუსტებული ტერიტორიები) მხარის ადმინისტრაციული ცენტრია - დ. ჟინვალი.

[1] აფხაზეთის მხარის პოლიტიკური სტატუსი განისაზღვრება ცალკე, აფხაზეთის ხელისუფლებისა და საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლებას შორის დადებული შეთანხმებით.

11. კახეთი - (მასში ერთიანდებიან 2005 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით არსებული საგარეჯოს, ახმეტის, თელავის, ლაგოდეხის, დედოფლისწყაროს, სიღნაღის, გურჯაანის, ყვარლის რაიონის ტერიტორიები ანუ თვითმმართველი ერთეულები №№ 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944 დაზუსტებული ტერიტორიები) მხარის ადმინისტრაციული ცენტრია - ქ. თელავი.

(12. ცხინვალი - ტერიტორია მოითხოვს შემდგომ დაზუსტებას. ოლქის ადმინისტრაციული ცენტრია ქ. ცხინვალი.)[2]

13. თბილისი - საქართველოს დედაქალაქი (მასში ერთიანდებიან 2006 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით დაზუსტებული ქ. თბილისის ტერიტორია, მცხეთის და გარდაბნის რაიონების ნაწილი ანუ თვითმმართველი ერთეულ № 000-ის დაზუსტებული ტერიტორიები)[3].

ადმინისტრაციული მოწყობის სქემა

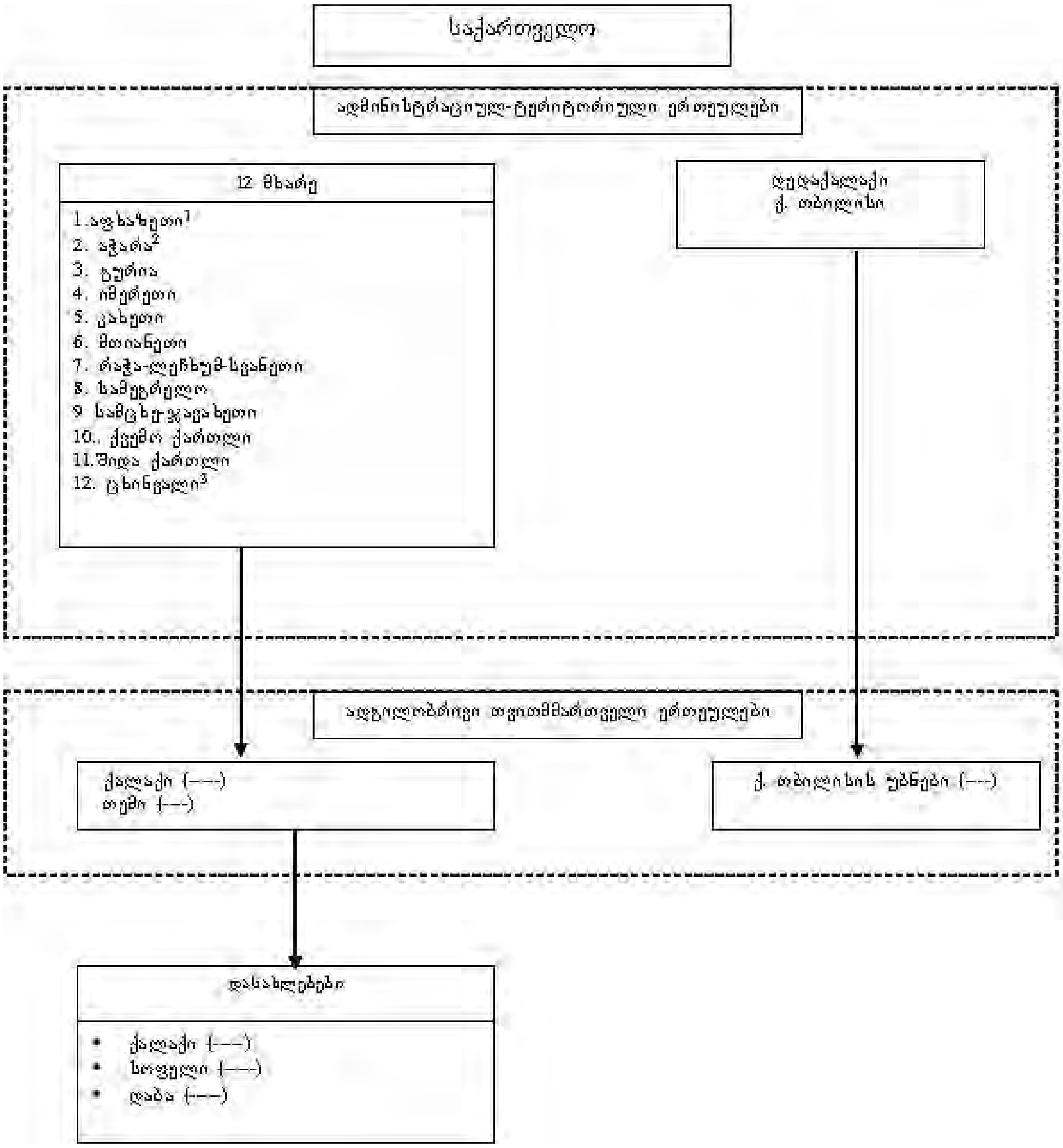

[2] ცხინვალის მხარის შექმნა-არშექმნის, ტერიტორიის და სტატუსის საკითხი უნდა გადაწყდეს სახელმწიფო პოლიტიკის დონეზე.
[3] თბილისის ტერიტორიის განისაზღვრება შესაბამისი კომისიის მიერ 2005 წლის ბოლომდე.

2. კომპეტენციები

რაც სახელმწიფოს საერთოს ვითარებას არ შეადგენს, იგი თვითმმართველობის უცილო კუთვნილებაა. თვითმმართველობა თავის ადგილას ყოველი შინაურის საქმის გამგებელია და მეოხე; ყოველივე საერთო სახელმწიფო ხარჯის და სამსახურის ადგილობრივთა მცხოვრებთა შორის განმანაწილებელია, ადგილობრივის საზოგადოების რიგისა და წესის დამწყობია, მისი ზნეობის, პატივის, ქონების, განათლების და ერთობ კეთილდღეობის მზრუნველია.

ილია

- საქართველოში ფიზიკური და იურიდიული პირების საქმიანობა იყოფა კერძო და საჯარო საქმეებად. კერძო საქმეებს ახორცილებენ კერძო სამართლის ფიზიკური და იურიდიული პირები. საჯარო სამართლის იურიდიული პირები კერძო საქმიანობაში ერევიან მხოლოდ რეგულირების მიზნით, როდესაც ადგილი აქვს ბუნებრივ მონოპოლიებს, არსებობს მომხმარებელთა უფლებებისა და უსაფრთხოების დარღვევის საშიშროება და საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ სხვა სპეციფიურ შემთხვევაში.
- მხარის და თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) ხელისუფლეების ორგანოები კომპეტენციას, რომელიც დაკავშირებულია ეკონომიკური საქმიანობის განხორციელებასთან ამ კომპეტენციას ახორციელებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ ანალოგიურ (იდენტურ) სფეროში საქმიანობას არ ახორციელებს კერძო სამართლის ფიზიკური და იურიდიული პირი/პირები.
- თუ ასეთ კომპეტენციას თვითმმართველი ერთეული (ქალაქი, თემი) ან მხარე უკვე ახორცილებს და სფეროში შემოვიდა კერძო სამართლის ფიზიკური და იურიდიული პირი თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) ან მხარის ხელისუფლკების ორგანო ახორიცლებს აღნიშნულ სფეროში საქმიანობის შეზწყვეტას ამ საქმიანობასთან დაკავშირებული ქონების ლიკვიდაციის, გაყიდვის ან ტრანსფორმაციის გზით.
- თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) და მხარის ხელისუფლების ორგანოები ზრუნავენ და ახალისებენ კერძო სამართლის ფიზიკური და იურიდიული პირების ჩართვას მათი ექსკლუზიური კომპეტენციების განხორციელების პროცესში.
- სავალდებული კომპეტენციიის შესრულების ხარისხის და მოცულობის შემცირების ხარჯზე არ უნდა გაიზარდოს ნებაყოფლობითი კომპეტენციების შესრულების მოცულობა და ხარისხი

2.1. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის კომპეტენციების სახეები

საჯარო კომპეტენციები იყოფა სავალდებულო და ნებაყოფლობით კომპეტენციებად.

თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) და მხარის ხელისუფლების ორგანოების საქმიანობის არეალი შემოფარგლულია შემდეგი კომპეტენციებით:

- სავალდებულო ექსკლუზიური,
- ნებაყოფლობითი ექსკლუზიური,
- მისთვის დელეგირებული,
- ხელისუფლების სხვა დონეებთან საერთო,
- ნარჩენი.

სავალდებულოა კომპეტენცია, რომელსაც თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) ან მხარის ხელისუფლების ორგანოები ახორციელებენ სავალდებულო წესით არსებული შესაძლებლობის ფარგლებში.

ნებაყოფლობითია კომპეტენცია, რომელსაც თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) ან მხარის ხელისუფლება ახორციელებს ან არ ახორცილებს თავისი შეხედულებისამებრ.

ექსკლუზიური კომპეტენცია - თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) ან მხარის ხელისუფლების ორგანოების უფლებამოსილება, რომელიც მას განსაზღვრული აქვს და რომელსაც იგი ახორციელებს საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით, დამოუკიდებლად და საკუთარი პასუხისმგებლობით. თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) და მხარის ხელისუფლების ორგანოები ექსკლუზიურ უფლებამოსილებას მიკუთვნებული საკითხების გადასაწყვეტად იყენებს სრულ ადმინისტრაციულ, მომსახურებით, დაფინანსების, საინვესტიციო და მარეგულირებელ უფლებამოსილებებს. თემის ან მხარის ხელისუფლების ორგანოების საქმიანობა ექსკლუზიური კომპეტენციების რეალიზაბისას წესრიგდება მხოლოდ კანონებით, რომლებიც ამა თუ იმ სფეროში საერთო სახელმწიფოებრივ სტანდარტებს და წესებს განსაზღვრავს. ეს საკანონმდებლო მოწესრიგება დაკავშირებული უნდა იყოს მხოლოდ საზოგადოებრივი უსაფრთხოების განსაკუთრებულ ინტერესებთან რონმელიც დადგენილია კანონით დახორციელდება სახელმწიფო ზედამხედველობისათვის დაგენილი პროცედურების ფარგლებში. ექსკლუზიურ უფლებამოსილებებთან დაკავშირებული დავები წყდება მხოლოდ სასამართლო წესით, ამასთან მტკიცების ტვირთი არის მოდავე მხარეზე.

დელეგირებული - მხარის ან თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) ხელისუფლების ორგანოების კომპეტენცია, რომელიც წარმოადგენს სხვა დონის ხელისუფლების (სამხარეო, ცენტრალური) კომპეტენციას, მაგრამ ამ კომპეტენციასთან დაკავშირებულო გარკვეული უფლებამოსილებები (ადმინისტარციული, მომსახურებითი, მარეგულირებელი) განხორციელებისათვის კანონით შესაბამის ფინანსურ სახსრებთან ერთად გადაცემული აქვს თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) ან მხარის ხელისუფლების ორგანოს. დელეგირებულ უფლებამოსილებებთან დაკავშირებით უფლებამოსილებების გამიჯვნასთან დაკავშირებული კონკრეტული საკითხები კანონით გათვალისწინებულ ჩარჩოებში რეგულირდება ხელშეკრულებით მადელეგირებელ და იმ ორგანოს შორის რომლისთვისაც ხორციელდება დელეგირება. დელეგირებულ უფლებამოსილების განხორციელებაზე ხორციელდება ადმინისტრაციული ზედამხედველობა, ამასთან, ზედამხედველობის ზომა შემოფარგლულია კანონით და დელეგირების ხელშეკრულებით გათვალისიწნებული პირობებით. დელეგირებულ კომპეტენციების განხორციელებისას დანაშაულებრივი ქმედების შემთხვევაში გამოიყენება კანონმდებლობით განსაზღვრული წესი.

საერთო კომპეტენცია - თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) ან მხარის ხელისუფლების ორგანოთა კომპეტენცია, რომელიც ხორციელდება ხელისუფლების სხვა დონესთან ერთობლივად. ამ შემთხვევაში დაფინანსების, ადმინისტრაციული, მომსახურებითი, მარეგულირებელი და საივესტიციო უფლებამოსილებები მკაფიოდ იმიჯნება კანონით. სადაო საკითხები წყდება სასამართლო წესით.

ნარჩენი კომპეტანცია - კომპეტენციათა სახე, რომელიც კანონით ხელისუფლების არცერთი დონის სავალდებულო ექსკლზუიურ, ნებაყოფლობით ექსკლუზიური, დელეგირებულ და საერთო კომპეტენციას არ წარმოადგენს. ასეთ კომპეტენციას ახორციელებს ის ხელისუფლების ორგანო რომელიც მიიღებს შესაბამის სანართლებრივ-ნორამტიულ აქტს.

მხარის (თვითმმართველი ერთეულების (ქალაქი, თემი)) და ხელისუფლების ორგანოები უფლებამოსილნი არიან მათთვის მიკუთვნებულ სავალდებულო და ნებაყოფლობით ექსკლუზიურ უფლებამოსილებებთან დაკავშირებულ საკითხებზე კომპეტენციები განახორციელონ სხვა მხარის (თვითმმართველი ერთეულების (ქალაქი, თემი)) ხელისუფლების ორგანოსთან ერთად. კომპეტენციების განხორციელების ასეთი ფორმის შემთხვევაში მხარე (თვითმმართველი ერთეულები (ქალაქი, თემი)) არ კარგავს პასუხისმგებლობას თავის ტერიტორიაზე სავალდებულო ექსკლზიური კომპეტენციებით გათვალისწინებული საზოგადოებრივი მომსახურების გაწევაზე. კომპეტენციების განხორციელების ასეთი ფორმის შემთხვევაში უფლებამოსილებების და კონკრეტული საკითხები რეგულირდება ურთიერთხელშეკრულებით.

თვითმმართველი ერთეული (ქალაქი, თემი) დამოუკიდებლად ან სხვა თვითმმართველი ერთეულთან (ქალაქი, თემი) ერთობლივად უფლებამოსილნი არიან სავალდებულო ან ნებაყოფლობით ექსკლუზიური კომპეტენციების განხორციელბასთან დაკავშირებული საკითხების მათ ტერიტორიაზე განხორციელბისათვის გადასცენ შესაბამის სამხარეო ხელისუფლებას ხელშეკრულების და შესაბამისი დაფინანსების გადაცემის საფუძველზე. უფლებამოსილებების გადაცემის ასეთი ფორმა იკრძალება 2015 წლამდე.

2.2. უფლებამოსილებები

თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების კომპეტენციებთან მიმალთებაში არსებობს 5 სახის უფლებამოსილება, რომელიუც უზრუნველყოფს კონკირეტული კომპატენციის განხორციელევბას ეს უფლებამოისლებების: ადმინისტრაციული, მომსახურებითი, საინვესტიციო, მარეგულირებელი და დაფინანსების

ადმინისტრაციული უფლებამოსილება - ადგილობრივი (სამხარეო) სამსახურის შექმნის, შესაბამისი სტრუქტურისა და პერსონალის ხელმძღვანელობის (სტრუქტურების შექმნა, რეორგანიზაცია, გაერთიანება, თანამშრომელთა დანიშვნა, გათავისუფლება, გადაყვანა, გადამზადება, სამუშაო პირობებისა და შრომის ანაზღაურების განსაზღვრა) თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) ან მხარის ხელისუფლების ორგანოთა უფლებამოსილება, რომელიც საჭიროა ამ ორგანოების ნორმალური ფუნქციონი-რებისათვის.

მომსახურებითი უფლებამოსილება - ადგილობრივი მოსახლეობის პრობლემების შეფასების, სათანადო ზომების მიღებისა და ღონისძიებების განხორციელების, მომსახურების ობიექტების ფუნქციონირების, მომსახურების მიწოდებისა და უზრუნველყოფის დაგეგმვისა და განხორციელების, აგრეთვე დამატებითი მომსახურების გაწევის უფლებამოსილება.

საინვესტიციო უფლებამოსილება - თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) ან მხარის ექსკლუზიური კომპეტენციების შესასრულებლად საჭირო საინვესტიციო პროგრამების განსაზღვრისა და დაფინანსების, საკუთარი მოძრავი და უძრავი ქონების აღდგენის ან შეძენის, შესაბამისი მატერიალური, შრომითი და ფინანსური საშუალებების მობილიზაციის, ინვესტიციებისა და განაწილების განხორციელების, აგრეთვე ადგილობრივ ბიუჯეტში სათანადო სუბსიდიების გათვალისწინების უფლებამოსილება.

მარეგულირებელი უფლებამოსილება - ფიზიკური და იურიდიული პირებისათვის შესასრულებლად სავალდებულო წესებისა და ინსტრუქციების დადგენის, აგრეთვე საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად ლიცენზიების, ნებართვების გაცემის და დადგენილი ნორმების დარღვევისათვის ჯარიმების დაწესების უფლებამოსილება.

დაფინანსების უფლებამოსილება - კომპეტენციის შესრულებასთან დაკავშირებული დაფინანსების სახეებისა და მოცულობის დაგეგმვა, ცვლილება და ხარჯების გაწევა.

თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) ან მხარის ხელისუფლების ორგანობი კომპეტენციების განხორციელებისას იყენებენ შემდეგ ფორმებს:

- საკუთარი სამსახურების შექმნა (დაუშვებელია ეკონომიკური ან უშუალო სამეურნეო საქმიანობის განხორციელება ასეთი ტიპის სამსახურის მიერ)
- კერძო სამართლის ფიზიკური და იურიდიული პირების (საწარმო, კავშირი ფონდი) საშუალებით.

კერძო სამართლის ფიზიკური და იურიდიული პირების საშუალებით კომპეტენციების განხორციელებისას გამოიყენება საჯარო შესყიდვების მარეგულირებელი კანონმდებლობა.

2.3. კომპეტენციების საერთო ნუსხა

ცხრილის სვეტების მნიშვნელობა:

1. ექსკლუზიური ფუნქცია
2. დელეგირებული ფუნქცია
3. ერთობლივი ფუნქცია
4. ადმინისტრაციული უფლებამოსილება
5. მომსახურებითი უფლებამოსილება
6. დაფინანსების უფლებამოსილება
7. მარეგულირებელი მუფლებამოსილება
8. საინვესტიციო უფლებამოსილება

აღნიშვნების მნიშვნელობა:

ს - სავალდებულო
ნ - ნებაყოფლობითი
ე - ექსკლუზიური
დ - დელეგირებული
ო - საერთო

კომპეტენციების გამიჯვნა ცენტრალურ ხელისუფლებას, სამხარეო და თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) ხელისუფლების ორგანოებს შორის:

კომპეტენცია	თვითმმართველი ერთეული (ქალაქი, თემი)								მხარე								ცენტრი							
განათლება	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
სკოლამდელი აღზრდა	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
დაწყებითი განათლება		დ		ს	ს	ნ		ნ														ს	ს	ს
საბაზო განათლება		დ		ს	ს	ნ		ნ														ს	ს	ს
საშუალო განათლება		დ		ს	ს	ნ		ნ														ს	ს	ს
სპეციალიზებული და ტექნიკური საშუალო განათლება											ო	ნ	ნ	ნ	ნ	ნ			ო			ნ	ს	ნ
სკოლა-ინტერნატები									ე			ს	ს	ს	ს	ს							ს	
უმაღლესი განათლება[1]																	ე			ს	ს	ს	ს	ნ

ჯანდაცვა	თვითმმართველი ერთეული (ქალაქი, თემი)								მხარე								ცენტრი							
ჯანდაცვა	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
საავადმყოფოები (ადგილობრივი მნიშვნელობის)	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
საავადმყოფოები (სამხარეო მნიშვნელობის)									ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ							ს	
საავადმყოფოები (ეროვნული მნიშვნელობის)																	ე			ნ	ნ	ნ	ს	ნ
ამბულატორიები	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვა										დ		ს	ს									ს	ს	ნ
პირველადი სამედიცინო დახმარება[2]	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
პროფილაქტიკა		დ		ს	ს	ნ																ს	ს	ნ
საოჯახო მედიცინა	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
სპეციალური მედიცინა											ო	ს	ს	ს	ს	ს			ო	ს	ს	ს	ს	ს
ჯანდაცვის პოლიტიკის დაგეგმვა და კონტროლი											ო	ს	ს	ს	ს	ს			ო	ს	ს	ს	ს	ს
სამედიცინო ცტატისტიკის წარმოება			ო	ს	ს					ო		ს	ს						ო	ს	ს	ს	ს	ნ

კომპეტენცია	თვითმმართველი ერთეული (ქალაქი, თემი)								მხარე								ცენტრი							
კულტურა, დასვენება და სპორტი	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
კულტურის ძეგლთა დაცვა (ადგილობრივი მნიშვნელობის)	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
კულტურის ძეგლთა დაცვა(ეროვნული მნიშვ.)																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
ბიბლიოთეკები (ადგილობრივი მნიშვნელობის)	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
ბიბლიოთეკები (სამხარეო მნიშვნელობის)									ე			ს	ს	ს	ს	ს							ს	
ბიბლიოთეკები (ეროვნული მნიშვნელობის)																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
არქივი (ადგილობრივი მნიშვნელობის)	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
არქივი (სამხარეო მნიშვნელობის)									ე			ს	ს	ს	ს	ს							ს	
არქივი (ეროვნული მნიშვნელობის)																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
საკლუბო დაწესებულებები	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
თეატრები (ადგილობრივი მნიშვნელობის)	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
თეატრები (სამხარეო მნიშვნელობის)									ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ							ს	
თეატრები (ეროვნული მნიშვნელობის)																	ე			ნ	ნ	ნ	ს	ნ
მუზეუმები (ადგილობრივი მნიშვნელობის)	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
მუზეუმები (სამხარეო მნიშვნელობის)									ე			ს	ს	ს	ს	ს							ს	
მუზეუმები (ეროვნული მნიშვნელობის)																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
კინოთეატრები	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
გამოფენები (ადგილობრივი მნიშვნელობის)	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
გამოფენები (სამხარეო მნიშვნელობის)									ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ							ს	
გამოფენები (ეროვნული მნიშვნელობის)																	ე			ნ	ნ	ნ	ს	ნ
სპორტული დაწესებულებები (ადგილობრივი)	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
სპორტული დაწესებულებები (სამხარეო მნიიშ.)									ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ							ს	
სპორტული დაწესებულებები (ეროვნული მნიშვ.)																	ე			ნ	ნ	ნ	ს	ნ
ფიზიკური ცულტურა	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
სპეციალიზირებული სკოლები											ო	ნ	ნ	ნ	ნ	ნ			ო			ნ	ს	ნ

კომპეტენცია	თვითმმართველი ერთეული (ქალაქი, თემი)								მხარე								ცენტრი							
ეკოლოგია, ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობა და სანიტარული საკითხები	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
წყლის და ნიადაგის დაცვა (ადგილობრივი მნიშვნელობის)	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
წყლის და ნიადაგის დაცვა (სამხარეო მნიშვნელობის)									ე			ს	ს	ს	ს	ს							ს	
წყლის და ნიადაგის დაცვა (ეროვნული მნიშვნელობის)																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
ჰაერის დაცვა მავნე ნივთიერებების გაფრქვევისაგან																	ე			ს	ს	ს	ს	
ზოგადად გარემოს დაცვის ღონისძიებები			ო	ს	ს	ს	ს	ს			ო	ს	ს	ს	ს	ს			ო	ს	ს	ს	ს	ს
ტყით სარგებლობა (ადგილობრივი მნიშვნელობის)	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
ტყით სარგებლობა (სამხარეო მნიშვნელობის)									ე			ს	ს	ს	ს	ს							ს	
ტყით სარგებლობა (ეროვნული მნიშვნელობის)																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
მიწათსარგებლობა	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
სანიტარული დაცვა	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
ვეტერინარია		დ		ს	ს					დ		ს	ს									ს	ს	ს
მყარი ნარჩენების დეპონიორება									ე			ს	ს	ს	ს	ს							ს	
მყარი ნარჩენების გადამუშავება და უტილიზაცია									ე			ს	ს	ს	ს	ს							ს	
საკანალიზაციო ნარჩენების გასუფთავება და უტილიზაცია									ე			ს	ს	ს	ს	ს							ს	
სტიქიური უბედურების შედეგების ლიკვიდაცია			ო	ს	ს	ნ		ნ			ო	ს	ს	ნ		ნ			ო	ს		ს	ს	ს
წიაღისეული (ადგილობრივი გავრცელების რესურსები)			ო	ს	ს	ს	ს	ს			ო	ს	ს	ს	ს	ს							ს	
წიაღისეული (სახელმწიფო რეზერვები და სტრატეგიული რესურსები)																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
წყლის რესურსები (ადგილობრივი მნიშვნ.)	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
წყლის რესურსები (სამხარეო მნიშვნელობის)									ე			ს	ს	ს	ს	ს							ს	
წყლის რესურსები (ეროვნული მნიშვნელობის)																	ე			ს	ს	ს	ს	ს

კომპეტენცია	თვითმმართველი ერთეული (ქალაქი, თემი)								მხარე								ცენტრი							
სოციალური დაცვა	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
უმწეოთა სპეციფიკური დახმარება (ადგილ. მნიშვნ.)	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
უმწეოთა სპეციფიკური დახმარება (სამხარეო მნიშვნ.)		დ		ს	ს									ნ	ნ	ნ							ს	
უმწეოთა სპეციფიკური დახმარება (ეროვნული მნიშვნ.)		დ		ს	ს																	ს	ს	ნ
დაუცველი და მოწყვლადი სოციალური ფენების (დაბალშემოსავლიანი,) დახმარება (ადგ)	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
დაუცველი და მოწყვლადი სოციალური ფენების (დაბალშემოსავლიანი, მრავალშვილიანი და ა.შ.) დახმარება (სამხარეო მნიშვნელობის)		დ		ს	ს									ნ	ნ	ნ							ს	
დაუცველი და მოწყვლადი სოციალური ფენების (დაბალშემოსავლიანი, მრავალშვილიანი და ა.შ.) დახმარება (ეროვნული მნიშვნელობის)		დ		ს	ს																	ს	ს	ნ
ინვალიდთა დახმარება (ადგილობრივი მნიშვ.)	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
ინვალიდთა დახმარება (სამხარეო მნიშვნელობის)		დ		ს	ს									ნ	ნ	ნ							ს	
ინვალიდთა დახმარება (ეროვნული მნიშვნელობის)		დ		ს	ს																	ს	ს	ნ
უმუშევართა დახმარება (ადგილობრივი მნიშვ.)	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
უმუშევართა დახმარება (სამხარეო მნიშვ.)		დ		ს	ს									ს	ს	ს							ს	
უმუშევართა დახმარება (ეროვნული მნიშვ.)		დ		ს	ს																	ს	ს	ნ
სოციალური (დიაგნოსტიკური და ზრუნვითი) სერვისები										დ		ს	ს			ნ						ს	ს	ს
საერთო საპენსიო უზრუნველყოფა																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
პერსონალური და და უწყებრივი პენსიონერების საპენსიო უზრუნველყოფა																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
უსახლკაროების ბინებით უზრუნველყოფა (ადგილობრივი მნიშვნელობის)[3]	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
უსახლკაროების ბინებით უზრუნველყოფა (სამხარეო მნიშვნელობის)[4]		დ		ს	ს									ნ	ნ	ნ							ს	
უსახლკაროების ბინებით უზრუნველყოფა (ეროვნული მნიშვნელობის)[5]		დ		ს	ს																	ნ	ნ	ნ

კომპეტენცია	თვითმმართველი ერთეული (ქალაქი, თემი)								მხარე								ცენტრი							
ენერგეტიკა	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
ელ.ენერგიის გენერაცია																	ე			ნ	ნ	ნ	ს	ნ
ელ.ენერგიის გადაცემა																	ე			ნ	ნ	ნ	ს	ნ
ელ.ენერგიის დისპეჩერიზაცია																	ე			ნ	ნ	ნ	ს	ნ
ელ.ენერგიის დისტრიბუცია	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
ბუნებრივი აირის მოპოვება																	ე			ნ	ნ	ნ	ს	ნ
ბუნებრივი აირის ტრანსპორტირება																	ე			ნ	ნ	ნ	ს	ნ
ბუნებრივი აირის დისტრიბუცია	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
ცენტრალკური გათბობის სისტემები	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	

კომპეტენცია	თვითმმართველი ერთეული (ქალაქი, თემი)								მხარე								ცენტრი							
საგზაო ინფრასტუქტურა და ტრანსპორტი	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
საერთაშ. მნიშვნელობის საავტომობილო გზები.																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
მხარეთაშორისი საავტომობილო გზები																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
საავტომობილო გზები თვითმმართველ ერთეულებს შორის									ე			ს	ს	ს	ს	ს							ს	
ადგილობრივი მნიშვნ. საავტომობილო გზები	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
საერთაშორისო საზოგადოებრივი ავტოტრანს.																	ე			ნ	ნ	ნ	ს	ნ
მხარეთაშორისი საზოგადოებრივი ავტოტრანს.																	ე			ნ	ნ	ნ	ს	ნ
მუნიციპალიტეტთაშორისი საზოგადოებრივი ავტოტრანსპორტი									ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ							ს	
შიდაადგილობრივი საზოგადოებრივი ავტოტრანსპორტი	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
სარკინიგზო ტრანსპორტი																	ე			ნ	ნ	ნ	ს	ნ
მეტროპოლიტენი	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
ტრამვაი	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
ტროლეიბუსი	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
საბაგირო ტრანსპორტი	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
საზღვაო ტრანსპორტი																	ე			ნ	ნ	ნ	ს	ნ
საჰაერო ტრანსპორტი																	ე			ნ	ნ	ნ	ს	ნ

კომპეტენცია	თვითმმართველი ერთეული (ქალაქი, თემი)								მხარე								ცენტრი							
სივრცვითი დაგეგმარება და მშენებლობაზე კონტროლი	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
ქალაქდაგეგმარება	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
რეგიონალური დაგეგმარება									ე			ს	ს	ს	ს	ს							ს	
მშენებლობაზე კონტროლი	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	

კომპეტენცია	თვითმმართველი ერთეული (ქალაქი, თემი)								მხარე								ცენტრი							
კეთილმოწყობა და კომუნალური სფერო	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
მოსახლეობისაგან მყარი ნარჩენების გატანა	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
საჯარო ადგილებიდან მყარი ნარჩენების გატანა	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
სისუფთავის დაცვის პრევენციული ღონისძიებები	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
ქუჩების დასუფთავება-ჩარეცხვა	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
სანიაღვრე მეურნეობება	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
სასმელი წყლით მომარაგება	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
ტექნიკური წყლით მომარაგება	ე			ნ	ნ	ნ	ნ	ნ															ს	
ადგილობრივი. მელიორაცია	ე			ს	ს	ს	ს	ს																
რეგიონ.მელიორაცია									ე			ს	ს	ს	ს	ს							ს	
ჩამდინარე კომუნალური წყლები	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
გამწვანება, პარკები და ბაღები	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
კეთილმოწყობა და გრეგანათება	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
სასაფლაოები	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	

კომპეტენცია	თვითმმართველი ერთეული (ქალაქი, თემი)								მხარე								ცენტრი							
ზოგადი ამოცანები	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
სამოქალაქო რეგისტარცია		დ		ს	ს																	ს	ს	ს
საზოგადოებრივი წესრიგი			ო	ნ	ნ						ო	ს	ს	ს		ს			ო				ს	
კრიმინალური პოლიცია																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
სახანძრო უსაფრთხოება	ე			ს	ს	ს	ს	ს															ს	
სამოქალაქო თავდაცვა																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
არჩევნების ორგანიზაბა																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
მომხამრებელთა უფლებების დაცვა																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
სტანდარტიზაცია და სერტიფიცირება																	ე			ს	ს	ს	ს	ს
ტელეკომუნიკაციები																	ე			ნ	ნ	ნ	ს	ნ

შენიშვნები:

1 - აფინანსების მხოლოდ ნაწილს, ვთქვათ 30%-ს
2. - შეზღუდული სპეციალური შემთხვევებისთვის
3,4,5 – ფორსმაჟორული სიტუაციის გამო უსახლკაროდ დარჩენილები

2.4. თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) სავალდებულო და ნებაყოფლობით ექსკლუზიური უფლებამოსილებები

2.4.1. სავალდებულო ექსკლუზიური უფლებამოსილებები

ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში:

- ამბულატორიები
- პირველადი სამედიცინო დახმარება

კულტურის, დასვენებისა და სპროტის სფეროში:

- ადგილობრივი (თვითმმართველი ერთეულის) მნიშვნელობის კულტურის ძეგლთა დაცვა
- ბიბლიოთეკები
- არქივები (თვითმმართველი ერთეულის)
- ადგილობრივი (თვითმმართველი ერთეულის) მნიშვნელობის მუზეუმები

ეკოლოგიის, ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისა და სანიტარულ სფეროში:

- თვითმმართველი ერთეულისათვის მიკუთვნებული წყლის და ნიადაგის დაცვა
- ადგილობრივი მნიშვნელობის ტყით სარგებლობა
- მიწათსარგებლობა
- სანიტარული დაცვა
- თვითმმართველი ერთეულისათვის მიკუთვნებული წყლის რესურსებით სარგებლობა

სოციალური დაცვის სფეროში:

- უსახლკაროების ბინებით უზრუნველყოფა[3]

საგზაო ინფრასტურქტურის და ტრანსპორტის სფეროში

- ადგილობრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზები

სივრცითი დაგეგმარების და მშენებლობაზე კონტროლის სფეროში

- ქალაქდაგეგმარება
- მშენებლობაზე კონტროლი

კეთილმოწყობის და კომუნალურ სფეროში:

- მოსახლეობისაგან მყარი ნარჩენების გატანა,
- საჯარო ადგილებიდან მყარი ნარჩენების გატანა
- სისუფთავის დაცვის პრევენციული ღონისძიებება
- ქუჩების დასუფთავება-ჩარეცხვა
- სანიაღვრე მეურნეობება
- სასმელი წყლით მომარაგება
- მელიორაცია თვითმმართველი ერთეულის ფარგლებში
- კანალიზაცია
- გამწვანება, პარკები და ბაღები
- კეთილმოწყობა და გარეგანათება
- სასაფლაოები

ზოგადი ამოცანების სფეროში:

- სახანძრო უსაფრთხოება

აღნიშნულ სფეროებთან მიმაღთებაში, რომლებიც თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) სავალდებულო ექსკლუზიურ კომპეტენციებს წარმოადგენს უფლებამოსილებები შემდეგნაირად იმიჯნება:

თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) ხელისუფლების ორგანოები: ადმინისტრაციული, მომსახურებითი, დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილებები სავალდებულოა

ცენტრალური ხელისუფლება: ზოგად მარეგულირებელი კომპეტენცია სავალდებულოა

2.4.2. ნებაყოფლობითი ექსკლუზიური უფლებამოსილებები

განათლების სფეროში:

- სკოლამდელი აღზრდა

ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში:

- ადგილობრივი (თვითმმართველი ერთეულის) მნიშვნელობის საავადმყოფოები
- საოჯახო მედიცინა

კულტურის, დასვენებისა და სპროტის სფეროში:

- საკლუბო დაწესებულებები
- ადგილობრივი (თვითმმართველი ერთეულის) მნიშვნელობის თეატრები
- კინოთეატრები
- ადგილობრივი (თვითმმართველი ერთეულის) მნიშვნელობის გამოფენები
- ადგილობრივი (თვითმმართველი ერთეულის) მნიშვნელობის სპორტული დაწესებულებები
- ფიზიკური კულტურა
- სპეციალიზირებული (სახელოვნობო, სპორტული) სკოლები

სოციალური დაცვის სფეროში:

- უმწეოთა (მოხუცები და ა.შ.) დახმარების დამატებით ადგილობრივი (თვითმმართველი ერთეულის) პროგრამები
- დაუცველი სოციალური ფენების (დაბალშემოსავლიანი, მრავალშვილიანი და ა.შ.) დახმარების დამატებით ადგილობრივი (თვითმმართველი ერთეულის) პროგრამები
- ინვალიდთა დახმარების დამატებით ადგილობრივი (თვითმმართველი ერთეულის) პროგრამები
- უმუშევართა დახმარების დამატებით ადგილობრივი (თვითმმართველი ერთეულის) პროგრამები

ენერგეტიკის სფეროში:

- ელ.ენერგიის დისტრიბუცია
- ბუნებრივი აირის დისტრიბუცია
- ცენტრალური გათბობის სისტემები

საგზაო ინფრასტურქტურის და ტრანსპორტის სფეროში

- ადგილობრივი (თვითმმართველი ერთეულის) მნიშვნელობის საზოგადოებრივი საავტომობილო ტრანსპორტი
- მეტროპოლიტენი
- ტრამვაი
- ტროლეიბუსი
- საბაგირო ტრანსპორტი

კეთილმოწყობის და კომუნალურ სფეროში:

- ტექნიკური წყლით მომარაგება

აღნიშნულ სფეროებთან მიმართებაში, რომლებიც თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) ნებაყოფლობით ექსკლუზიურ კომპეტენციებს წარმოადგენს უფლებამოსილებები შემდეგნაირად იმიჯნება:

თვითმმართველი ერთეულის (ქალაქი, თემი) ხელისუფლების ორგანოები: ადმინისტრაციული, მომსახურებითი, დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილებები

ნებაყოფლობითია, ამასთან თუ თვითმმართველი ერთეული გადაწყვეტს აღნიშნული კომპეტენციების განხორციელებას, მაშინ იგი პასუხისმგებელია ხუთივე უფლებამოსილებაზე.

ცენტრალური ხელისუფლება: ზოგად მარეგულირებელი კომპეტენცია სავალდებულოა

2.5. მხარის სავალდებულო და ნებაყოფლობით ექსკლუზიური უფლებამოსილებები

2.5.1. სავალდებულო ექსკლუზიური უფლებამოსილებები

განათლების სფეროში:

- სკოლა-ინტერნატები

კულტურის, დასვენებისა და სპორტის სფეროში:

- სამხარეო მნიშვნელობის ბიბლიოთეკები
- სამხარეო მნიშვნელობის არქივები
- სამხარეო მნიშვნელობის მუზეუმები

ეკოლოგიის, ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისა და სანიტარულ სფეროში:

- მხარისთვის მიკუთვნებული წყლის და ნიადაგის დაცვა
- სამხარეო მნიშვნელობის ტყით სარგებლობა
- მყარი ნარჩენების დეპონიორება
- მყარი ნარჩენების გადამუშავება და უტილიზაცია
- საკანალიზაციო ნარჩენების გასუფთავება და უტილიზაცია
- სამხარეო მნიშვნელობის წიაღისეული
- სამხარეო მნიშვნელობის წყლის რესურსები

საგზაო ინფრასტურქტურის და ტრანსპორტის სფეროში

- საავტომობილო გზები თვითმმართველ ერთეულებს შორის

სივრცითი დაგეგმარების და მშენებლობაზე კონტროლის სფეროში:

- რეგიონალური დაგეგმარება

კეთილმოწყობის და კომუნალურ სფეროში:

- სამხარეო მნიშვნელობის მელიორაცია

აღნიშნულ სფეროებთან მიმართებაში, რომლებიც მხარის სავალდებულო ექსკლუზიურ კომპეტენციებს წარმოადგენს უფლებამოსილებები შემდეგნაირად იმიჯნება:

მხარის ხელისუფლების ორგანოები: ადმინისტრაციული, მომსახურებითი, დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილებები სავალდებულოა.

ცენტრალური ხელისუფლება: ზოგად მარეგულირებელი კომპეტენცია სავალდებულოა.

2.5.2. ნებაყოფლობით ექსკლუზიური უფლებამოსილებები

ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში:

- სამხარეო მნიშვნელობის საავადმყოფოები

კულტურის, დასვენებისა და სპროტის სფეროში:

- სამხარეო მნიშვნელობის თეატრები

- სამხარეო მნიშვნელობის გამოფენები
- სამხარეო მნიშვნელობის სპორტული დაწესებულებები

საგზაო ინფრასტურქტურის და ტრანსპორტის სფეროში

- თვითმმართველ ერთეულებს შორისი საზოგადოებრივი საავტომობილო ტრანსპორტი

აღნიშნულ სფეროებთან მიმართებაში, რომლებიც მხარის ნებაყოფლობით ექსკლუზიურ კომპეტენციებს წარმოადგენს უფლებამოსილებები შემდეგნაირად იმიჯნება:

მხარის ხელისუფლების ორგანოები: ადმინისტრაციული, მომსახურებითი, დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილებები ნებაყოფლობითია.

ცენტრალური ხელისუფლება: ზოგად მარეგულირებელი კომპეტენცია სავალდებულოა.

2.6. დელეგირებულ უფლებამოსილებები

2.6.1. თვითმმართველი ერთეულისთვის (ქალაქი, თემი) ცენტრალური ხელისუფლებისგან დელეგირებული უფლებამოსილებები

განათლების სფეროში:

- დაწყებითი განათლება
- საბაზო განათლება
- საშუალო განათლება

განათლების აღნიშნულ სფეროებთან მიმართებაშითვითმმართველი უფლებამოსილებები შემდეგნაირად იმიჯნება:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის სავალდებულო.

თვითმმართველი ერთეულისათვის: ადმინისტრაციული და მომსახურებითი უფლებამოსილება არის სავალდებულო, დაფინანსების და საინვესტიციო ნებაყოფლობითი.

ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში:

- პროფილაქტიკა

ჯანმრთელობის დაცვის აღნიშნულ სფეროსთან მიმართებაში უფლებამოსილებები შემდეგნაირად იმიჯნება:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: დაფინანსების და მარეგულირებელი უფლებამოსილება არის სავალდებულო, საინვესტიციო კი ნებაყოფლობითი

თვითმმართველი ერთეულისათვის: ადმინისტრაციული და მომსახურებითი უფლებამოსილება არის სავალდებულო, დაფინანსებისა ნებაყოფლობითი.

სოციალური დაცვის სფეროში:

- უმწეოთა (მოხუცები და ა.შ.) დახმარება (ცენტ)
- დაუცველი სოციალური ფენების (დაბალშემოსავლიანი, მრავალშვილიანი და ა.შ.) დახმარება (ცენტ)
- ინვალიდთა დახმარება (ცენტრ)
- უმუშევართა დახმარება (ცენტრ)

სოციალური დაცვის აღნიშნულ სფეროსთან მიმართებაში უფლებამოსილებები შემდეგნაირად იმიჯნება:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: დაფინანსების და მარეგულირებელი უფლებამოსილება არის სავალდებულო, საინვესტიციო ნებაყოფლობითი.

თვითმმართველი ერთეულისათვის: ადმინისტრაციული და მომსახურებითი უფლებამოსილება არის სავალდებულო.

- უსახლკაროების ბინებით უზრუნველყოფა (ცენტ)[4]

სოციალური დაცვის აღნიშნულ სფეროსთან მიმართებაში უფლებამოსილებები შემდეგნაირად იმიჯნება:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის ნებაყოფლობითი

თვითმმართველი ერთეულისათვის: ადმინისტრაციული და მომსახურებითი უფლებამოსილება არის სავალდებულო.

ზოგადი ამოცანების სფეროში:

- სამოქალაქო რეგისტრაცია

აღნიშნულ სფეროსთან მიმართებაში:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის სავალდებულო

თვითმმართველი ერთეულის ხელისუფლებისათვის: ადმინისტრაციული და მომსახურებითი უფლებამოსილება არის სავალდებულო

2.6.2. თვითმმართველი ერთეულისთვის (ქალაქი, თემი) სამხარეო ხელისუფლებისგან დელეგირებულ უფლებამოსილებები

სოციალური დაცვის სფეროში:

- უმწეოთა (მოხუცები და ა.შ.) დახმარება (რეგ)
- დაუცველი სოციალური ფენების (დაბალშემოსავლიანი, მრავალშვილიანი და ა.შ.) დახმარება (რეგ)
- ინვალიდთა დახმარება (რეგ)

სოციალური დაცვის აღნიშნულ სფეროსთან მიმართებაში უფლებამოსილებები შემდეგნაირად იმიჯნება:

სამხარეო ხელისუფლებისათვის: დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის ნებაყოფლობითი

თვითმმართველი ერთეულისათვის: ადმინისტრაციული და მომსახურებითი უფლებამოსილება არის სავალდებულო.

- უმუშევართა დახმარება (რეგ)

სოციალური დაცვის აღნიშნულ სფეროსთან მიმართებაში უფლებამოსილებები შემდეგნაირად იმიჯნება:

სამხარეო ხელისუფლებისათვის: დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის სავალდებულო.

თვითმმართველი ერთეულისათვის: ადმინისტრაციული და მომსახურებითი უფლებამოსილება არის სავალდებულო.

- უსახლკაროების ბინებით უზრუნველყოფა (რეგ)[4]

სოციალური დაცვის აღნიშნულ სფეროსთან მიმართებაში უფლებამოსილებები შემდეგნაირად იმიჯნება:

სამხარეო ხელისუფლებისათვის: დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის ნებაყოფლობითი

თვითმმართველი ერთეულისათვის: ადმინისტრაციული და მომსახურებითი უფლებამოსილება არის სავალდებულო.

2.6.3. მხარისათვის ცენტრალური ხელისუფლებისგან დელეგირებული უფლებამოსილებები

ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში:

- სზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვა

ჯანმრთელობის დაცვის სფეროსთან მიმართებაში უფლებამოსილებები შემდეგნაირად იმიჯნება:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: დაფინანსების და მარეგულირებელი უფლეაბმოსილება არის სავალდებულო, საინვესტიციო ნებაყოფლობითი

სამხარეო ხელისუფლებისათვის: მომსახურებითი და ადმინისტრაციული უფლებამოისლებები სავალდებულოა.

სოციალური დაცვის სფეროში:

- სოციალური (დიაგნოსტიკური და ზრუნვითი) სერვისები

სოციალური დაცვის სფეროსთან მიმართებაში უფლებამოსილებები შემდეგნაირად იმიჯნება:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის სავალდებულო

სამხარეო ხელისუფლებისათვის: ადმინისტრაციული და მომსახურებითი უფლებამოსილება არის სავალდებულო, საინვესტიციო ნებაყოფლობითი

2.6.4. თვითმმართველი ერთეულისთვის (ქალაქი, თემი) და მხარისათვის ცენტრალური ხელისუფლებისგან დელეგირებული უფლებამოსილებები

ეკოლოგიის, ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისა და სანიტარულ სფეროში:

- ვეტერინარია

აღნიშნულ სფეროსთან მიმართებაში:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის სავალდებულო

სამხარეო და თვითმმართველი ერთეულის ხელისუფლებათათვის: ადმინისტრაციული და მომსახურებითი უფლებამოსილება არის სავალდებულო

2.7. საერთო კომპეტენციები

2.7.1. ცენტრსა და მხარეს შორის საერთო კომპეტენციები

განათლების სფეროში:

- სპეციალიზებული და ტექნიკური საშუალო განათლება

განათლების სფეროსთან მიმართებაში უფლებამოსილებების შემდეგნაირად იმიჯნება:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: დაფინანსების და საინვესტიციო უფლეაბმოსილება არის ნებაყოფლობითი, მარეგულირებელი სავალდებულო

სამხარეო ხელისუფლებისათვის: მომსახურებითი, ადმინისტრაციული, დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოისლებები ნებაყოფლობითია.

უფლებამოსილების დეტალური გამიჯვნა წყდება ურთიერთშეთანხმებით.

ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში:

- სპეციალური მედიცინა
- ჯანდაცვის პოლიტიკის დაგეგმვა და კონტროლი

აღნიშნულ სფეროსთან მიმართებაში:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: ადმინისტრაციული, მომსახურებითი, დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის სავალდებულო

სამხარეო ხელისუფლებათათვის: ადმინისტრაციული, მომსახურებითი, დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის სავალდებულო

უფლებამოსილების დეტალური გამიჯვნა წყდება ურთიერთშეთანხმებით.

კულტურის, დასვენებისა და სპროტის სფეროში:

- სპეციალიზებული სკოლები

რომელთან მიმართებაში უფლებამოსილებების შემდეგნაირად იმიჯნება:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: დაფინანსების და საინვესტიციო უფლეაბმოსილება არის ნებაყოფლობითი, მარეგულირებელი სავალდებულო

სამხარეო ხელისუფლებისათვის: მომსახურებითი, ადმინისტრაციული, დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოისლებები ნებაყოფლობითია.

უფლებამოსილების დეტალური გამიჯვნა წყდება ურთიერთშეთანხმებით.

2.7.2. მხარესა და თვითმმართველ ერთეულს შორის საერთო კომპეტენციები

ეკოლოგიის, ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისა და სანიტარულ სფეროში:

- წიაღისეული (ადგილობრივი გავრცელების რესურსები)

აღნიშნულ სფეროსთან მიმართებაში:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: ზოგად მარეგულირებელი კომპეტენცია სავალდებულოა

სამხარეო ხელისუფლებისათვის: ადმინისტრაციული, მომსახურებითი, დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის სავალდებულო

თვითმმართველი ერთეულის ხელისუფლებისათვის: ადმინისტრაციული, მომსახურებითი, დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის სავალდებულო

უფლებამოსილების დეტალური გამიჯვნა წყდება ურთიერთშეთანხმებით.

2.7.3. ცენტრსა და თვითმმართველ ერთეულს შორის საერთო კომპეტენციები

???

2.7.4. ცენტრს, მხარესა და თვითმმართველ ერთეულს შორის საერთო კომპეტენციები

ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში:

- სამედიცინო სტატისტიკის წარმოება

აღნიშნულ სფეროსთან მიმართებაში:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: ადმინისტრაციული, მომსახურებითი, დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის სავალდებულო

სამხარეო ხელისუფლებათათვის: ადმინისტრაციული და მომსახურებითი უფლებამოსილება არის სავალდებულო

თვითმმართველი ერთეულის ხელისუფლებათათვის: ადმინისტრაციული და მომსახურებითი უფლებამოსილება არის სავალდებულო

ეკოლოგიის, ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისა და სანიტარულ სფეროში:

- სტიქიური უბედურების შედეგების ლიკვიდაცია

ეკოლოგიის, ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისა და სანიტარულ სფეროს აღნიშნულ საკითხთან მიმართებაში:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: ადმინისტრაციული, დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის სავალდებულო

სამხარეო ხელისუფლებისათვის: ადმინისტრაციული და დაფინანსების უფლებამოსილება არის სავალდებულო, საინვესტიციო და მომსახურებითი კი ნებაყოფლობითი

თვითმმართველი ერთეულის ხელისუფლებისათვის: ადმინისტრაციული და მომსახურებითი უფლებამოსილება არის სავალდებულო, დაფინანსების და საინვესტიციო კი ნებაყოფლობითი

- ზოგადად გარემოს დაცვის ღონისძიებები

ეკოლოგიის, ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისა და სანიტარულ სფეროს აღნიშნულ საკითხთან მიმართებაში:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: ადმინისტრაციული, დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის სავალდებულო

სამხარეო ხელისუფლებისათვის: ადმინისტრაციული, დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის სავალდებულო

თვითმმართველი ერთეულის ხელისუფლებისათვის: ადმინისტრაციული, დაფინანსების, მარეგულირებელი და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის სავალდებულო

ზოგადი ამოცანების სფეროში:

- საზოგადოებრივი წესრიგი

აღნიშნულ სფეროსთან მიმართებაში:

ცენტრალური ხელისუფლებისათვის: მარეგულირებელი უფლებამოსილება არის სავალდებულო

სამხარეო ხელისუფლებისათვის: ადმინისტრაციული, მომსახურებითი, დაფინანსების და საინვესტიციო უფლებამოსილება არის სავალდებულო.

თვითმმართველი ერთეულის ხელისუფლებისათვის: ადმინისტრაციული და მომსახურებითი უფლებამოსილება არის ნებაყოფლობითი

3. მმართველობის სისტემები

მთავრობას ხელთ უპყრია მარტო მთელის სახელმწიფოის საჭიროების საქმენი და ყოველივე სხვა კი საზოგადოებას გაუსაკუთრებია, მერე ასე, რომ ყოველს ნაწილს თავისნი ადგილობრივნი საქმენი აქვს ხელშეუვლად მინდობილნი. ეს საზოგადოების საჭიროების საქმენი, ადგილობრივად განაწილებულნი, განიგებიან უსათუოდ ადგილობრივთა მოხელეთა შემწეობით, რომელთაც ირჩევს თვით ადგილობრიბთა მცხოვრებთა საზოგადოება და რომელნიც ამავე საზოგადოების წინაშე პასუხისმგებელნი არიან. ამგვარს გამგეობას თვითმმართველობას (დეცენტრალიზაცია) უწოდებენ... ამგვარის მმართველობის დედა-აზრი იგია, რომ ადგილობრივნი საქმენი თვით ადგილობრივთა მცხოვრებთაგან განიგებოდეს.

ილია

3.1. თვითმმართველი ერთეულების ხელისუფლების ორგანოები

მმართველობის სისტემა თვითმმართველ ერთეულში.

თვითმმართველ ერთეულის ხელისუფლების ორგანოები არიან წარმომადგენლობითი ორგანო - საკრებულო და აღმასრულებელი ორგანო მერია (ქალაქებში) და გამგეობა (თემებში)

ქალაქში აღმასრულებელი ორგანოს ხელმძღვანელია - მერი

თემში აღმასრულებელი ორგანოს ხელმძღვანელია - გამგებელი

3.1.1. თვითმმართველი ერთეულის წარმომადგენლობითი ორგანო

ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის წარმომადგენლობითი ორგანოა საკრებულო, რომელიც შედგება შესაბამის ტერიტორიაზე მცხოვრებ საქართველოს მოქალაქეთა მიერ საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით პირდაპირი, საყოველთაო, თანასწორი და ფარული კენჭისყრით, პროპორციული ერთადერთი გადასაცემის ხმის სისტემით, 3 წლის ვადით არჩეული წევრებისაგან.

ამასთან საკრებულოს უფლებამოსილების პერიოდში მისი წევრის უფლებამოსილების შეწყვეტის დროს აირჩევა ახალი საკრებულოს წევრი, რისთვისაც ახლად არცეული საკრებულოს წევრები თავიდანვე მიუთითებენ საარჩევნო უბანს, სადაც მოხდება მათი ადგილმონაცვლის არჩევა.

საკრებულოს წევრთა რაოდენობა განისაზღვრება თვითმმართველი ერთეულის მოსახლეობის რაოდენობით:

- 5000-მდე მოსახლეობა - 15 საკრებულოს წევრი
- 10 000-მდე მოსახლეობა - 17 საკრებულოს წევრი
- 30 000-მდე მოსახლეობა - 19 საკრებულოს წევრი
- 50.000-მდე მოსახლეობა - 21 საკრებულოს წევრი
- 100 000-მდე მოსახლეობა - 25 საკრებულოს წევრი
- 300 000-მდე მოსახლეობა - 35 საკრებულოს წევრი

ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის საკრებულოს თანამდებობის პირები არიან:

- საკრებულოს თავმჯდომარე;
- საკრებულოს მდივანი;
- საკრებულოს კომისიის თავმჯდომარე
- საკრებულოს ფრაქციის თავმჯდომარე

საკრებულოს წევრები და თანამდეობის პირები თავიანთ უფლებამოსილებას ახორციელებენ უსასყიდლოდ. თანამდეობის პირთა მიერ შესრულებული კონკრეტულ სამუშაოსთან დაკავშირებული ხარჯები ანაზღაურდება.

საკრებულოს კომპეტენციას განეკუთვნება:

- საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული წესითა და ვადებში ადგილობრივი ბიუჯეტის პროექტის განხილვა, მასში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანა, ბიუჯეტის პროექტის დამტკიცება, მასში ცვლილებების შეტანა, ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის დამტკიცება, კონტროლი ბიუჯეტის შესრულებაზე და მისი შეფასება;
- სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პერსპექტიული გეგმებისა და პროგრამების დამტკიცება და კონტროლი მათ შესრულებაზე;
- საქართველოს კანონის შესაბამისად ადგილობრივი გადასახადებისა და მოსაკრებლების შემოღება და გაუქმება, მათზე შეღავათების დაწესება;
- საქართველოს კანონის შესაბამისად ზიარ გადასახადების მისთვის კუთვნილი განაკვეთის დადგენა;
- ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის აღმასრულებელი ორგანოებისა და თანამდებობის პირების საქმიანობაზე, მათი ყოველწლიური ანგარიშების მოსმენა და შეფასება;
- საკრებულოს თავმჯდომარისა და მდივნის არჩევა და გადარჩევა;
- საკრებულოს კომისიების შექმნა, კომისიათა თავმჯდომარეების არჩევა და გადარჩევა, კომისიათა პერსონალური შემადგენლობის დამტკიცება და მასში ცვლილებების შეტანა;
- გადაწყვეტილების მიღება საკრებულოს წევრთა უფლებამოსილების ცნობისა და უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის შესახებ;
- ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ორგანოთა დებულებების მიღება, მათში ცვლილებების შეტანა და მათი შესრულების კონტროლი;
- საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით ადგილობრივი თვითმმართველობის ქონების ფლობის, სარგებლობისა და განკარგვის წესების დადგენა;
- საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით, ადგილობრივი სამსახურებისა და შესაბამისი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის საწარმოების შექმნა, მათი რეორგანიზაცია და ლიკვიდაცია;
- ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის სავალდებულო და ნებაყოფლობითი ექსკლუზიური კომპეტენციების განხორციელებასთან დაკავშირებული პროგრამების დამტკიცება.
- ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის სავალდებულო და ნებაყოფლობითი ექსკლუზიური კომპეტენციების განხორციელებასთან დაკავშირებული მარეგულირებელი უფლებამოსილებასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების მიღება
- ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულისთვის დელეგირებული და საერთო კომპეტენციებში და შესაბამისი უფლებამოისლებები ფარგლებში პროგრამების და პროექტების დამტკიცება.
- თვითმმართველი ერთეულის სახელით დადებული შეთანხმებებისა და ხელშეკრულებების დამტკიცება.

საკრებულოს საქმიანობის წესი და თანამდებობის პირები

საკრებულოს თავმჯდომარე

საკრებულოს წევრები ირჩევენ თავმჯდომარეს საკრებულოს უფლებამოსილების ვადით. საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევა და გადარჩევა ხდება საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით.

საკრებულოს თავმჯდომარე:

- იწვევს, ხსნის, თავმჯდომარეობს, წარმართავს და დახურულად აცხადებს საკრებულოს სხდომას, მათ შორის, რიგგარეშეს;
- უძღვება სხდომაზე საკითხების განხილვას;
- უზრუნველყოფს საქართველოს კანონმდებლობითა და საკრებულოს დებულებით დადგენილი შესაბამისი პროცედურების დაცვას;
- ადგენს სხდომის დღის წესრიგით გათვალისწინებული საკითხების თანამიმდევრობის პროექტს, განსახილველ საკითხზე გამოსვლის მსურველთა სიას, საკრებულოს დებულებით დადგენილი წესით განსაზღვრავს გამომსვლელთა რიგითობას და აძლევს მათ სიტყვას;
- აყენებს საკითხს კენჭისყრაზე და აცხადებს კენჭისყრის შედეგებს;
- კოორდინაციას უწევს საკრებულოს კომისიების მუშაობას;

- წარმოადგენს საკრებულოს საქართველოს კანონმდებლობით მისთვის მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში;
- უზრუნველყოფს საკრებულოს და საკრებულოს წევრთა უფლებების დაცვას;
- საკრებულოს კომისიების თავმჯდომარეთა წარდგინებით საკრებულოს კომისიებში იწვევს ექსპერტებსა და სპეციალისტებს; დებს და აუქმებს მათთან ხელშეკრულებებს; საერთო ხელმძღვანელობას უწევს კომისიებში მოწვეულ პირთა საქმიანობას;
- ხელს აწერს საკრებულოს გადაწყვეტილებებს, დადგენილებებსა და სხდომის ოქმებს;
- საქართველოს კანონმდებლობით მისთვის მინიჭებული უფლებამოსილების განხორციელებისა და საკრებულოს მუშაობის ორგანიზაციულ საკითხებთან დაკავშირებით გამოსცემს ინდივიდუალურ სამართლებრივ აქტს-განკარგულებას;
- ახორციელებს საქართველოს კანონმდებლობითა და საკრებულოს დებულებით დადგენილ სხვა უფლებამოსილებებს.

საკრებულოს თავმჯდომარის წარდგინებით საკრებულო თავის წევრთა შემადგენლობიდან ირჩევს საკრებულოს მდივანს საკრებულოს უფლებამოსილების ვადით.

საკრებულოს მდივანი ასრულებს თავმჯდომარის მოვალეობას მისი დავალებით, თავმჯდომარის მიერ უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობის შემთხვევაში ან თანამდებობიდან მისი გადაყენებისას. საკრებულოს მდივანი თავმჯდომარის ან საკრებულოს დავალებით ახორციელებს ფუნქციებს საკრებულოს დებულებით დადგენილი წესითა და ფარგლებში.

საკრებულოს სხდომის მუშაობის ორგანიზაცია

საკრებულოს ახალი შემადგენლობის პირველ სხდომას იწვევს შესაბამისი საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე ადგილობრივი არჩევნების შედეგების ოფიციალური გამოცხადების დღიდან ორი კვირის ვადაში, თუ საკრებულოს შემადგენლობაში არჩეულია წევრთა 2/3 მაინც. საკრებულოს სხდომებს თავმჯდომარის არჩევამდე უძღვება საკრებულოს უხუცესი წევრი.

საკრებულოს მორიგ სხდომებს, სამ თვეში ერთხელ მაინც, იწვევს საკრებულოს თავმჯდომარე.

საკრებულოს რიგგარეშე სხდომა მოიწვევა:

- გამგებლის (მერის) წინადადებით;
- საკრებულოს წევრთა სიითი შემადგენლობის არანაკლებ 1/3-ის მოთხოვნით;
- ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობის არანაკლებ 1/5-ის მოთხოვნით.
- საკრებულოს თავმჯდომარის ინიციატივით.

საკრებულოს რიგგარეშე სხდომას მოთხოვნის წარდგენიდან ერთი კვირის ვადაში იწვევს საკრებულოს თავმჯდომარე. საკრებულოს თავმჯდომარის მიერ რიგგარეშე სხდომის ერთი კვირის ვადაში მოუწვევლობის შემთხვევაში საკრებულო უფლებამოსილია შეიკრიბოს. საკრებულოს წევრთა გაფრთხილებას რიგგარეშე სხდომის მოწვევის თაობაზე ინიციატორის წერილობითი მიმართვის საფუძველზე უზრუნველყოფს აპარატის უფროსი. საკრებულოს დებულებით დადგენილი წესით. რიგგარეშე სხდომაზე საკრებულოს თავმჯდომარისა და მდივნის გამოუცხადებლობის შემთხვევაში საკრებულოს სხდომას თავმჯდომარეობს სხდომაზე დამსწრეთაგან უხუცესი წევრი.

საკრებულოში საკითხების განხილვის წესი

საკრებულო უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება, თუკი საკრებულოს სხდომას ესწრება მის წევრთა ნახევარი მაინც, თუ ამ კანონით სხვა წესი არ არის დადგენილი.

საკრებულოს სხდომები ტარდება ღიად და საჯაროდ.

საკრებულოს სხდომა დახურულად ცხადდება:

- საკრებულოს გადაწყვეტილებით;
- თუ სხდომაზე განსახილველ საკითხთან დაკავშირებული მონაცემების გახმაურება აკრძალული ან შეზღუდულია კანონით.

საკრებულოს სხდომაზე კენჭისყრის წესი

საკრებულოს სხდომაზე მის კომპეტენციას მიკუთვნებული საკითხები წყდება, როგორც წესი, ღია კენჭისყრით. ფარული კენჭისყრა ტარდება პერსონალური და უნდობლობის გამოცხადების საკითხების გადაწყვეტის დროს. საკრებულოს დადგენილებით ფარული კენჭისყრა შეიძლება ჩატარდეს სხვა საკითხებზედაც.

საკრებულოს გადაწყვეტილებები მიიღება დამსწრეთა ხმების უმრავლესობით, თუ ამ კანონით სხვა წესი არ არის დადგენილი.

საკრებულოს სხდომის ოქმი

საკრებულოს სხდომის ოქმში შეიტანება სხდომის ჩატარების დრო და ადგილი, დამსწრეთა გვარები, განსახილველი და განხილული საკითხები, მიღებული გადაწყვეტილებები, აგრეთვე დამსწრეთა განსაკუთრებული მოსაზრებები.

საკრებულოს სხდომის ოქმს ხელს აწერენ საკრებულოს თავმჯდომარე და მდივანი.

საკრებულოს სხდომის ოქმი უნდა შეესაბამებოდეს ადმინისტრაციული დოკუმენტაციისათვის დადგენილ მოთხოვნებს.

საკრებულოს კომისიები

საკრებულო უფლებამოსილია საჭიროების შემთხვევაში შექმნას კომისია თავისი უფლებამოსილების ვადით ან დროებით.

საკრებულოს კომისიების თავმჯდომარეები აირჩევიან საკრებულოს წევრთაგან. კომისიების წევრებს შესაბამისი კომისიის თავმჯდომარის წარდგინებით ამტკიცებს საკრებულო. კომისიის წევრი შეიძლება არ იყოს საკრებულოს წევრი.

საკრებულოს კომისიების საქმიანობის წესი განისაზღვრება საკრებულოს დებულებით, კანონმდებლობის შესაბამისად.

საკრებულოს წევრის სტატუსი

საკრებულოს წევრის უფლებამოსილება იწყება მისი უფლებამოსილების ცნობის დღიდან და მთავრდება ახალარჩეული საკრებულოს პირველი შეკრებისთანავე ან საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტისთანავე.

საკრებულოს წევრის უფლებამოსილება, საქმიანობის წესი და გარანტიები განისაზღვრება საკრებულოს წევრის სტატუსის შესახებ საქართველოს კანონითა და სხვა ნორმატიული აქტებით.

საკრებულოს წევრს უფლებამოსილება ვადამდე შეუწყდება, თუ:

- პირადი განცხადებით მოეხსნა უფლებამოსილება;
- არჩეულია ან დანიშნულია ზვითმმართველი ერთეულის აღმასრულებელი ორგანოს - გამგეობის (მთავრობის) წევრად;
- მის მიმართ კანონიერ ძალაში შევიდა სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენი;
- სასამართლომ ცნო ქმედუუნაროდ, უგზო-უკვლოდ დაკარგულად ან გარდაცვლილად;
- შეუწყდა საქართველოს მოქალაქეობა;
- არასაპატიო მიზეზით ექვსი თვის განმავლობაში არ მონაწილეობდა საკრებულოს მუშაობაში;
- გარდაიცვალა.

საკრებულოს წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის საკითხს საკრებულო იღებს ცნობად.

3.1.2. თვითმმართველი ერთეულის აღმასრულებელი ორგანო

თვითმმართველი ერთეულის აღმასრულებელ ორგანოებს წარმოადგენს გამგეობა თემებში და მერია ქალაქებში.

თვითმმართველი ერთეულის აღმასრულებელ ორგანოების ხელმძღვანელებს წარმოადგენს გამგებელი თემში და მერი ქალაქი

თემის გამგებელი ან ქალაქის მერი აირჩევა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით, პირდაპირი, საყოველთაო, თანასწორი და ფარული კენჭისყრით, საკრებულოს უფლებამოსილების ვადით;

გამგებელი (მერი) საკრებულოსთან შეთანხმებით ნიშნავს გამგეობის (მერიის) წევრებს. გამგეობის (მერიის) წევრთა რაოდენობა განისაზღვრება თვითმმართველი ერთეულის მოსახლეობის შესაბამისად

- 10 000-მდე მოსახლეობა - არაუმეტეს 7 წევრი
- 50 000-მდე მოსახლეობა - არაუმეტეს 10 წევრი
- 100 000-მდე მოსახლეობა - არაუმეტეს 15 წევრი
- 300 000-მდე მოსახლეობა - არაუმეტეს 19 წევრი
- 300 000-ის ზევით მოსახლეობა - არაუმეტეს 21 წევრი

გამგეობის (მერიის) წევრები არიან გამგებელი (მერი), გამგებლის (მერის) პირველი მოადგილე, გამგებლის (მერის) მოადგილე (მოადგილეები), ადგილობრივი სამსახურების ხელმძღვანელები და აპარატის უფროსი.

გამგეობის (მერიის) სტრუქტურასა და დებულებას გამგებლის (მერის) წარდგინებით ამტკიცებს საკრებულო.

გამგეობის (მერიის) უფლებამოსილებას განეკუთვნება:

- საკრებულოს გადაწყვეტილებათა აღსრულება;
- სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამების პროექტების მომზადება, წინასწარი განხილვა და დამტკიცებულ პროგრამათა განხორციელება;
- ბიუჯეტის პროექტის შემუშავება, წინასწარი განხილვა და დამტკიცებული ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილის შესრულება; საჭიროების შემთხვევაში, დამტკიცებულ ბიუჯეტში ცვლილებების შეტანის თაობაზე წინადადებების მომზადება, ბიუჯეტის შესრულების შესახებ ანგარიშგების შედგენა და საჯაროობის უზრუნველყოფა;
- ადგილობრივი გადასახადებისა და მოსაკრებლების შემოღების, გაუქმებისა და მათი ოდენობის განსაზღვრის, ადგილობრივი მოსაკრებლების ამოღების ორგანიზების შესახებ წინადადებების მომზადება საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად საკრებულოსათვის წარსადგენად;
- საკრებულოს მიერ დადგენილი წესის შესაბამისად ადგილობრივ ორგანოებს დაქვემდებარებული ქონებით სარგებლობა და განკარგვა;
- ადგილობრივი სამსახურების შექმნასთან დაკავშირებით წინადადებების მომზადება, საკრებულოს მიერ დადგენილი წესით, საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის საწარმოთა შექმნა, რეორგანიზაცია და ლიკვიდაცია; გამგებლის (მერის) წარდგინებით მათ ხელმძღვანელთა დანიშვნა-გათავისუფლება და მათი საქმიანობის კონტროლი;
- თვითმმართველი ერთეულის სავალდებულო და ნებაყოფლობითი ექსკლუზიური უფლებამოისლერბებებთან დაკავშირებული მომსახურებითი, ადმინისტრაციული, დაფინანსების და საინვესტიციო უფლებამოისლებების განხორცილება საკრებულოს მიერ დადგენილი რეგულაციების ფარგლებში.
- თვითმმართველი ერთეულისთვის დელეგირებულ კომპეტენციებთან დაკავშირებული უფლებამოსილებების განხორციელება.

გამგეობის (მერიის) სხდომა უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება, თუ სხდომას ესწრება გამგეობის (მერიის) წევრთა ნახევარი მაინც. გადაწყვეტილება მიიღება დამსწრეთა ხმების უმრავლესობით, თუ კანონით ან დებულებით სხვა წესი არ არის დადგენილი.

გამგეობის (მერიის) წევრთა კანდიდატურებს გამგებელი (მერი) არჩევიდან ორი კვირის ვადაში შესათანხმებლად წარუდგენს საკრებულოს. თუ საკრებულომ არ მისცა თანხმობა გამგეობის (მერიის)

წევრის კანდიდატურის დანიშვნაზე, გამგებელი (მერი) უფლებამოსილია ხელახლა წარადგინოს იგივე ან ახალი კანდიდატურა. ერთი და იგივე კანდიდატურა შეიძლება წარდგენილ იქნეს ორჯერ. თუ საკრებულომ ერთი თვის ვადაში გამგეობის (მერიის) წევრის კანდიდატურის დანიშვნას არ მისცა თანხმობა, გამგებელი (მერი) არა უმეტეს ექვსი თვის ვადით შესაბამის თანამდებობაზე ნიშნავს მოვალეობის შემსრულებელს.

გამგეობის (მერიის) წევრს უფლებამოსილება ვადამდე უწყდება:

- სამსახურიდან გათავისუფლებისას;
- თანამდებობიდან გადადგომისას;
- საკრებულოს მიერ უნდობლობის გამოცხადებისას;
- მის მიმართ სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენის კანონიერ ძალაში შესვლისას;
- სასამართლოს მიერ ქმედუუნაროდ ცნობის, უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარების ან გარდაცვლილად გამოცხადებისას;
- საქართველოს მოქალაქეობის შეწყვეტისას;
- გარდაცვალებისას;
- "საჯარო სამსახურის შესახებ" საქართველოს კანონით გათვალისწინებული სხვა შემთხვევებისას.

გამგებელი (მერი) წარმოადგენს აღმასრულებელი ორგანოს მეთაურს.

გამგებელი (მერი):

- უძღვება გამგეობის (მერიის) საქმიანობას, ანაწილებს ფუნქციებს გამგეობის (მერიის) წევრებს შორის, იწვევს და თავმჯდომარეობს გამგეობის (მერიის) სხდომებს, წელიწადში ერთხელ მაინც წარუდგენს საკრებულოს ანგარიშს გაწეული მუშაობის შესახებ;
- ორგანიზაციას უწევს ადგილობრივი ბიუჯეტის პროექტის შედგენას, წარუდგენს საკრებულოს დასამტკიცებლად საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით შედგენილ ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტს და საანგარიშო წლის ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშს, უზრუნველყოფს დამტკიცებული ბიუჯეტის შესრულებას; ამზადებს წინადადებებს ბიუჯეტში ცვლილების შეტანის შესახებ.
- საკრებულოს დასამტკიცებლად წარუდგენს თვითმმართველი ერთეულის ექსკლუზიური და მისთვის დელეგირებული უფლებამოსილებებთან დაკავშირებით მისაღები გადაწყვეტილებების პროექტებს.
- გამგეობის საქმიანობიდან გამომდინარე შეიმუშავებს და საკრებულოს წარუდგენს შესაბამისი სამართლებრივი აქტების პროექტებს; უზრუნველყოფს საკრებულოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებათა შესრულებას;
- უფლებამოსილია საკრებულოს გადაწყვეტილებების მიღებიდან ერთი კვირის ვადაში შესაბამისი შენიშვნებით დააბრუნოს საკითხი საკრებულოში ხელახლა განსახილველად;
- ხელს აწერს შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის სახელით დადებულ ხელშეკრულებასა და შეთანხმებას, წარმოადგენს და მოქმედებს ამ ერთეულის სახელით ოფიციალური ურთიერთობებისას; ასრულებს სხვა წარმომადგენლობით ფუნქციებს;
- ხელს აწერს გამგეობის (მთავრობის) დადგენილებებს, თავისი კომპეტენციის ფარგლებში გამოსცემს ბრძანებებსა და განკარგულებებს;
- საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი და საკრებულოს მიერ განსაზღვრული წესით ორგანიზაციას უწევს და უზრუნველყოფს ადგილობრივი თვითმმართველობის ქონების ფლობის, სარგებლობისა და განკარგვის საკითხების გადაწყვეტას;
- წარუდგენს საკრებულოს წინადადებებს ადგილობრივი სამსახურების და შესაბამისი საწარმოების შექმნისა და ლიკვიდაციის შესახებ, უზრუნველყოფს ლიკვიდირებულ საწარმოთა დაცვასა და შენახვას;
- შეიმუშავებს და საკრებულოს დასამტკიცებლად წარუდგენს გამგეობის (მერიის) სტრუქტურას და პერსონალურ შემადგენლობას, ამტკიცებს გამგეობის (მერიის) სტრუქტურული ერთეულებისა და ადგილობრივი სამსახურების დებულებებს;
- "საჯარო სამსახურის შესახებ" საქართველოს კანონით დადგენილი წესით, აპარატის უფროსის წარდგინებით, თანამდებობაზე ნიშნავს და თანამდებობიდან ათავისუფლებს აპარატის თანამშრომლებს, აფორმებს შრომის ხელშეკრულებებს მოწვეულ სპეციალისტებთან და ექსპერტებთან;

- თანამდებობიდან ათავისუფლებს გამგეობის (მერიის) წევრებს; იღებს გამგეობის (მერიის) ცალკეულ წევრთა განცხადებას გადადგომის შესახებ; გამგეობის (მერიის) წევრებს აკისრებს თანამდებობრივ მოვალეობათა შესრულებას გამგეობის (მერიის) ახალი წევრის დამტკიცებამდე;
- საკრებულოს გადაწყვეტილების მიღებიდან ერთი კვირის ვადაში შესაბამისი შენიშვნებით ხელახლა განსახილველად აბრუნებს საკითხს საკრებულოში;
- აჩერებს ან აუქმებს ადგილობრივი სამსახურების ხელმძღვანელთა ინდივიდუალურ-სამართლებრივ აქტებს;
- უზრუნველყოფს საკრებულოსა და გამგეობის (მერიის) მიერ მიღებული სამართლებრივი აქტების შესრულებას;
- მის უფლებამოსილებას მიკუთვნებული ცალკეული საკითხების შესასწავლად, შესაბამისი დასკვნებისა და რეკომენდაციების მოსამზადებლად ქმნის კომისიებსა და საკონსულტაციო ორგანოებს; ამტკიცებს მათ სამოქმედო დებულებებს;
- გამგეობის (მერიის) საქმიანობიდან გამომდინარე შეიმუშავებს და საკრებულოს წარუდგენს შესაბამისი სამართლებრივი აქტების პროექტებს;
- ხელს აწერს მთავრობის დადგენილებებს და ფინანსურ დოკუმენტებს;
- თავისი უფლებამოსილების ფარგლებში გამოსცემს ბრძანებებს და განკარგულებებს;
- მიმართავს საკრებულოს თავმჯდომარეს საკრებულოს რიგგარეშე სხდომის მოწვევის წინადადებით, საკრებულოს მორიგ სხდომაზე შეაქვს დამატებით განსახილველი საკითხი, ესწრება საკრებულოს, საკრებულოს კომისიების ღია და დახურულ სხდომებს. იგი უფლებამოსილია ჰყავდეს მუდმივი წარმომადგენელი საკრებულოში;
- პასუხისმგებელია მთავრობის საქმიანობაზე; პერიოდულად ისმენს მთავრობის წევრებისა და სამსახურების ხელმძღვანელთა ანგარიშებს გაწეული მუშაობის შესახებ;
- ახორციელებს საკრებულოსა და მთავრობის შესაბამისი აქტებით განსაზღვრულ სხვა უფლებამოსილებებს;
- ანგარიშვალდებულია ქალაქის საკრებულოს წინაშე საკრებულოს უფლებამოსილების ფარგლებში;
- თვითმმართველი ერთეულის გამგებლის (მერის) უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის შესახებ საკრებულოს თავმჯდომარე აცნობებს საქართველოს პრეზიდენტს და ცენტრალურ სააალცევნო კომისიას, ცენტრალური საარჩევნო კომისია ნიშნავს მერის რიგგარეშე არჩევნებს არაუგვიანეს 3 თვისა. თუ მერის კანონით დადგენილ მორიგ არჩევნებამდე დარჩენილია სამ თვეზე ნაკლები, რიგგარეშე არჩევნები არ ინიშნება და მერის მოვალეობას ასრულებს მისი პირველი მოადგილე.

გამგებელს (მერს) აქვს თანამდებობიდან გადადგომის უფლება. გამგებლის (მერის) თანამდებობიდან გადადგომა ან განთავისუფლება იწვევს შესაბამისი გამგეობის (მერიის) გადადგომას. გამგეობის (მერიის) წევრები თავიანთ მოვალეობებს ასრულებენ გამგეობის (მერიის) ახალი შემადგენლობის დამტკიცებამდე.

გამგებლის (მერის) პირველი მოადგილე და მოადგილე (მოადგილეები)

გამგებლის (მერის) პირველი მოადგილის გამგეობის (მერიის) კომპეტენციები ისაზღვრება გამგეობის (მერიის) დებულებით და გამგებლის (მერის სპეციალური დავალებებით) თუ გამგებელს (მერს) დროებით არ შეუძლია თავისი მოვალეობების შესრულება, ან გამგებლის (მერის) დავალებით ასრულებს გამგებლის (მერის) მოვალეობებს.

გამგებლის (მერის) მოადგილის (მოადგილეების) კომპეტენციები ისაზღვრება გამგეობის (მერიის) დებულებით და გამგებლის (მერის სპეციალური დავალებებით).

3.1.3. მმართველობის ფორმა თემში შემავალ დასახლებებში

ისეთ თემში, სადაც ერთ დასახლებაზე მეტია, ყველა დასახლებულ პუნქტში (გარდა თემის ცენტრისა და იმ დასახლებისა სადაც მოსახლეობა 50 კაცზე ნაკლებია) აირჩევა მამასახლისი. თუ მოსახლეობა 50-ზე ნაკლებია, თემის ხელისუფლების ორგანოები იღებენ გადაწყვეტილებას მამასახლისის არჩევა/შერჩევასთან დაკავშირებით.

მამასახლისი აირჩევა პირდაპირი წესით.

თემის ხელისუფლების ორგანოების გადაწყვეტილებით მამასახლისს შესაძლებელია დაენიშნოს შრომის ანაზღაურება.

მამასახლისის ფარული კენჭისყრით არჩევის ორგანიზებას ახორციელებენ თემის ხელისუფლების ორგანოები.

ისეთ დასახლებაში, სადაც მოსახლეობა 100 კაცს აღემატება მამასახლისსი გარდა აირჩევა საზოგადოებრივი საბჭო არანაკლებ 3 კაცისა და არაუმეტეს 15 კაცისა. დასახლებაში 100 კაცზე ნაკლები მოსახლით საზოგადოებრივი საბჭოს არჩევა ნებაყოფლობითია. საზოგადოებრივი საბჭოს წევრები არ იღებენ შრომის ანაზღაურებას.

ქალაქი თვითმმართველობის ორგანოს გადაწყვეტილებით შეიძლება დაყოს უბნებად და დანიშნოს უბნის ხელმძღვანელი და მისი სამსახური.

საქართველოს დედაქალაქის - თბილისის უბნები წარმოადგენენ თვითმმართველობებს, სადაც ფუნქციონირებს არჩევითი წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოები. მათი სტრუქტურა და საქმიანობის წესი რეგულირდება კანონით “საქართველოს დედაქალაქის - თბილისის შესახებ”.

3.2. მხარის ხელისუფლების ორგანოები

მხარის ხელისუფლების ორგანოები არიან წარმომადგენლობითი ორგანო - საბჭო და აღმასრულებელი ორგანო მთავრობა.

მხარის აღმასრულებელი ორგანოს ხელმძღვანელია - მხარის მმართველი.

3.2.1. მხარის წარმომადგენლობითი ორგანო

მხარის წარმომადგენლობითი ორგანოა მხარის საბჭო, რომელიც შედგება შესაბამის ტერიტორიაზე მცხოვრებ საქართველოს მოქალაქეთა მიერ საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით პირდაპირი, საყოველთაო, თანასწორი და ფარული კენჭისყრით, პარტიული პროპორციული სისტემით 4 წლის ვადით არჩეული წევრებისაგან.

მხარის საბჭო აირჩევა პროპორციული, პარტიული არჩევნებით საბჭოში შესვლის მინიმალური ბარიერის გარეშე.

მხარის საბჭოს კომპეტენციას განეკუთვნება:

- საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული წესითა და ვადებში მხარის ბიუჯეტის პროექტის განხილვა, მასში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანა, ბიუჯეტის პროექტის დამტკიცება, მასში ცვლილებების შეტანა, ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის დამტკიცება, კონტროლი ბიუჯეტის შესრულებაზე და მისი შეფასება;
- მხარის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პერსპექტიული გეგმებისა და პროგრამების დამტკიცება და კონტროლი მათ შესრულებაზე;
- საქართველოს კანონის შესაბამისად ზიარ გადასახადების მისტთვის კუთვნილი განაკვეთის დადგენა
- მხარის აღმასრულებელი ორგანოებისა და თანამდებობის პირების საქმიანობაზე, მათი ყოველწლიური ანგარიშების მოსმენა და შეფასება;
- საბჭოს თავმჯდომარისა და მდივნის არჩევა და გადარჩევა;
- საბჭოს შემადგენლობიდან მხარის მმართველის არჩევა და გადარჩევა
- საბჭოს კომისიების შექმნა, კომისიათა თავმჯდომარეების არჩევა და გადარჩევა, კომისიათა პერსონალური შემადგენლობის დამტკიცება და მასში ცვლილებების შეტანა;
- გადაწყვეტილების მიღება საბჭოს წევრთა უფლებამოსილების ცნობისა და უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის შესახებ;
- მხარის ორგანოთა დებულებების მიღება, მათში ცვლილებების შეტანა და მათი შესრულების კონტროლი;
- საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით მხარის ქონების ფლობის, სარგებლობისა და განკარგვის წესების დადგენა;

- საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით, სამხარეო სამსახურებისა და შესაბამისი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის საწარმოების შექმნა, მათი რეორგანიზაცია და ლიკვიდაცია;
- მხარის სავალდებულო და ნებაყოფლობითი ექსკლუზიური კომპეტენციების განხორციელებასთან დაკავშირებული პროგრამების დამტკიცება.
- მხარის სავალდებულო და ნებაყოფლობითი ექსკლუზიური კომპეტენციების განხორციელებასთან დაკავშირებული მარეგულირებელი უფლებამოსილებასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების მიღება
- მხარისთვის დელეგირებული და საერთო კომპეტენციებში და შესაბამისი უფლებამოისლებები ფარგლებში პროგრამების დამტკიცება.
- მხარის სახელით დადებული შეთანხმებებისა და ხელშეკრულებების დამტკიცება.

საბჭოს საქმიანობის წესი და თანამდებობის პირები

საბჭოს თავმჯდომარე

საბჭოს წევრები ირჩევენ თავმჯდომარეს საბჭოს უფლებამოსილების ვადით. საბჭოს თავმჯდომარის არჩევა და გადარჩევა ხდება საბჭოს წევრთა სიითი შემადგენლობის უმრავლესობით.

საბჭოს თავმჯდომარე:

- იწვევს, ხსნის, თავმჯდომარეობს, წარმართავს და დახურულად აცხადებს საბჭოს სხდომას, მათ შორის, რიგგარეშეს;
- უძღვება სხდომაზე საკითხების განხილვას;
- უზრუნველყოფს საქართველოს კანონმდებლობითა და საბჭოს დებულებით დადგენილი შესაბამისი პროცედურების დაცვას;
- ადგენს სხდომის დღის წესრიგით გათვალისწინებული საკითხების თანამიმდევრობის პროექტს, განსახილველ საკითხზე გამოსვლის მსურველთა სიას, საბჭოს დებულებით დადგენილი წესით განსაზღვრავს გამომსვლელთა რიგითობას და აძლევს მათ სიტყვას;
- აყენებს საკითხს კენჭისყრაზე და აცხადებს კენჭისყრის შედეგებს;
- კოორდინაციას უწევს საბჭოს კომისიების მუშაობას;
- წარმოადგენს საბჭოს საქართველოს კანონმდებლობით მისთვის მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში;
- უზრუნველყოფს საბჭოს და საბჭოს წევრთა უფლებების დაცვას;
- საბჭოს კომისიების თავმჯდომარეთა წარდგინებით საბჭოს კომისიებში იწვევს ექსპერტებსა და სპეციალისტებს; დებს და აუქმებს მათთან ხელშეკრულებებს; საერთო ხელმძღვანელობას უწევს კომისიებში მოწვეულ პირთა საქმიანობას;
- ხელს აწერს საბჭოს გადაწყვეტილებებს, დადგენილებებსა და სხდომის ოქმებს;
- საქართველოს კანონმდებლობით მისთვის მინიჭებული უფლებამოსილების განხორციელებისა და საბჭოს მუშაობის ორგანიზაციულ საკითხებთან დაკავშირებით გამოსცემს ინდივიდუალურ სამართლებრივ აქტს-განკარგულებას;
- ახორციელებს საქართველოს კანონმდებლობითა და საბჭოს დებულებით დადგენილ სხვა უფლებამოსილებებს.

საბჭოს თავმჯდომარის წარდგინებით საბჭო თავის წევრთა შემადგენლობიდან ირჩევს საბჭოს მდივანს საბჭოს უფლებამოსილების ვადით.

საბჭოს მდივანი ასრულებს თავმჯდომარის მოვალეობას მისი დავალებით, თავმჯდომარის მიერ უფლებამოსილების განხორციელების შეუძლებლობის შემთხვევაში ან თანამდებობიდან მისი გადაყენებისას. საბჭოს მდივანი თავმჯდომარის ან საბჭოს დავალებით ახორციელებს ფუნქციებს საბჭოს დებულებით დადგენილი წესითა და ფარგლებში.

საბჭოს სხდომის მუშაობის ორგანიზაცია

საბჭოს ახალი შემადგენლობის პირველ სხდომას იწვევს შესაბამისი საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე არჩევნების შედეგების ოფიციალური გამოცხადების დღიდან ორი კვირის ვადაში, თუ საბჭოს

შემადგენლობაში არჩეულია წევრთა 2/3 მაინც. საბჭოს სხდომებს თავმჯდომარის არჩევამდე უძღვება საბჭოს უხუცესი წევრი.

საბჭოს მორიგ სხდომებს, სამ თვეში ერთხელ მაინც, იწვევს საბჭოს თავმჯდომარე.

საბჭოს რიგგარეშე სხდომა მოიწვევა:

- მხარის მმართველის წინადადებით;
- საბჭოს წევრთა სიითი შემადგენლობის არანაკლებ 1/3-ის მოთხოვნით;
- ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობის არანაკლებ 1/5-ის მოთხოვნით.
- საბჭოს თავმჯდომარის ინიციატივით.

საბჭოს რიგგარეშე სხდომას მოთხოვნის წარდგენიდან ერთი კვირის ვადაში იწვევს საბჭოს თავმჯდომარე. საბჭოს თავმჯდომარის მიერ რიგგარეშე სხდომის ერთი კვირის ვადაში მოუწვევლობის შემთხვევაში საბჭო უფლებამოსილია შეიკრიბოს. საბჭოს წევრთა გაფრთხილებას რიგგარეშე სხდომის მოწვევის თაობაზე ინიციატორის წერილობითი მიმართვის საფუძველზე უზრუნველყოფს აპარატის უფროსი. საბჭოს დებულებით დადგენილი წესით. რიგგარეშე სხდომაზე საბჭოს თავმჯდომარისა და მდივნის გამოუცხადებლობის შემთხვევაში საბჭოს სხდომას თავმჯდომარეობს სხდომაზე დამსწრეთაგან უხუცესი წევრი.

საბჭოში საკითხების განხილვის წესი

საბჭოს უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება, თუკი საბჭოს სხდომას ესწრება მის წევრთა ნახევარი მაინც, თუ ამ კანონით სხვა წესი არ არის დადგენილი.

საბჭოს სხდომები ტარდება ღიად და საჯაროდ.

საბჭოს სხდომა დახურულად ცხადდება:

- საბჭოს გადაწყვეტილებით;
- თუ სხდომაზე განსახილველ საკითხთან დაკავშირებული მონაცემების გახმაურება აკრძალული ან შეზღუდულია კანონით.

საბჭოს სხდომაზე კენჭისყრის წესი

საბჭოს სხდომაზე მის კომპეტენციას მიკუთვნებული საკითხები წყდება, როგორც წესი, ღია კენჭისყრით. ფარული კენჭისყრა ტარდება პერსონალური და უნდობლობის გამოცხადების საკითხების გადაწყვეტის დროს. საბჭოს დადგენილებით ფარული კენჭისყრა შეიძლება ჩატარდეს სხვა საკითხებზედაც.

საბჭოს გადაწყვეტილებები მიიღება დამსწრეთა ხმების უმრავლესობით, თუ ამ კანონით სხვა წესი არ არის დადგენილი.

საბჭოს სხდომის ოქმი

საბჭოს სხდომის ოქმში შეიტანება სხდომის ჩატარების დრო და ადგილი, დამსწრეთა გვარები, განსახილველი და განხილული საკითხები, მიღებული გადაწყვეტილებები, აგრეთვე დამსწრეთა განსაკუთრებული მოსაზრებები.

საბჭოს სხდომის ოქმს ხელს აწერენ საბჭოს თავმჯდომარე.

საბჭოს სხდომის ოქმი უნდა შეესაბამებოდეს ადმინისტრაციული დოკუმენტაციისათვის დადგენილ მოთხოვნებს.

საბჭოს კომისიები

საბჭო თავისი უფლებამოისლების ვადით ქმნის მუდმივ კომისიებს, ასევე უფლებამოისლია შექმნას დროებითი კომისია.

საბჭოს კომისიების თავმჯდომარეები აირჩევიან საბჭოს წევრთაგან. კომისიების წევრებს შესაბამისი კომისიის თავმჯდომარის წარდგინებით ამტკიცებს საბჭოს კომისიის წევრი შეიძლება არ იყოს საბჭოს წევრი.

საბჭოს კომისიების საქმიანობის წესი განისაზღვრება საბჭოს დებულებით, კანონმდებლობის შესაბამისად.

საბჭოს წევრის სტატუსი

საბჭოს წევრის უფლებამოსილება იწყება მისი უფლებამოსილების ცნობის დღიდან და მთავრდება ახალარჩეული საბჭოს პირველი შეკრებისთანავე ან საბჭოს წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტისთანავე.

საბჭოს წევრის უფლებამოსილება, საქმიანობის წესი და გარანტიები განისაზღვრება საბჭოს წევრის სტატუსის შესახებ საქართველოს კანონითა და სხვა ნორმატიული აქტებით.

საბჭოს წევრს უფლებამოსილება ვადამდე შეუწყდება, თუ:

- პირადი განცხადებით მოეხსნა უფლებამოსილება;
- არჩეულია ან დანიშნულია მხარის აღმასრულებელი ორგანოს - მთავრობის წევრად;
- მის მიმართ კანონიერ ძალაში შევიდა სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენი;
- სასამართლომ ცნო ქმედუუნაროდ, უგზო-უკვლოდ დაკარგულად ან გარდაცვლილად;
- შეუწყდა საქართველოს მოქალაქეობა;
- არასაპატიო მიზეზით ექვსი თვის განმავლობაში არ მონაწილეობდა საბჭოს მუშაობაში;
- გარდაიცვალა.

საბჭოს წევრის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის საკითხს საბჭოს იღებს ცნობად.

საბჭოს წევრთა რაოდენობა განისაზღვრება მხარის მოსახლეობის რაოდენობით:

- 100 000-მდე მოსახლეობა - 25 საბჭოს წევრი
- 200 000-მდე მოსახლეობა - 29 საბჭოს წევრი
- 500 000-მდე მოსახლეობა - 35 საბჭოს წევრი
- 1 000 000-მდე მოსახლეობა - 45 საბჭოს წევრი
- 1 000 000-ის ზემოთ მოსახლეობა - 49 საბჭოს წევრი

მხარის საბჭოს წევრები იღებენ შრომის ანაზღაურებას.

მხარის საბჭოს უფლებამოსილების ვადა განისაზღვრება 4 წლით.

3.2.2. მხარის აღმასრულებელი ორგანო

მხარის აღმასრულებელი ორგანოა მხარის მთავრობა

მხარის აღმასრულებელი ორგანოს ხელმძღვანელია მხარის მმართველი

საბჭო თავის შემადგენლობიდან ირჩევს მხარის მმართველს. მხარის მმართველის კანდიდატურის დაყენების უფლება აქვს საბჭოს წევრთა მეოთხედზე მეტს. საბჭოს წევრი ერთი და იგივე პირი ვერ წარადგენს ერთ კანდიდატზე მეტს. მხარიის მმართველი აირჩევა საბჭოს სიითი შემადგენლობის ნახევარზე მეტით. თუ ერთმა კენჭისყრაში ვერცერთმა კანდიდატმა ვერ მიიღო საბჭოს წევრთა ნახევარზე მეტი ტარდება მეორე ტური სადაც მონაწილეობას იღებს საუკეთსეო შედეგის ორი კანდიდატი. მეორე ტურში მხარის მმართველი აირჩევა ხმათა ფარდობითი უმეტესობით.

საბჭო უფლებამოსილია დააყენოს მხარის მმართველის და მტავრობის უნდობლობის საკითხი. უნდობლობის საკითხის დაყენების უფლება აქვს მხარის საბჭოს წევრთა ნახევარზე მეტს. მხარის საბჭოს წევრები, რომლებიც აყენებენ უნდობლობას ამავდროულად აყენებენ ახალი მხარის მმართველის კანდიდატურას. მხარის მმართველის გადაყენებისათვის აუცილებელია საბჭოს სიითი შემადგენლობის 2/3 ის თანხმობა. მხარის მმართველის შესახებ გადაწყვეტილება ამოქმედდება აღნიშნული გადაწყვეტილების

მიღებიდან 3 დღეში თუ ამ პერიოდში საბჭომ დადგენილი წესით აირჩია ახალი მხარის მმართველი. 3 დღეში ახალი მხარის მმართველის აურჩევლობის შემთხვევაში მოქმედი მხარის მმართველი აგრძელებს თავის უფლებამოისლებების შესრულებას და შემდგომი 6 თვის განმვალობაში საბჭო აღარ არის უფლებამოსილეი დასვას უნდობლობის საკითხი.

მთავრობის შემადგენლობას მხარის მმართველის წარდგინებით ამტკიცებს მხარის საბჭო. მთავრობა შედგება არაუმეტეს 20 წევრისაგან და მის შემადგენლობაში შედიან მხარის მმართველი, მმართველის პირველი მოადგილე, მმართველის მოადგილე (მოადგილეები), სამხარეო სამსახურების ხელმძღვანელები.

მხარის მთავრობის სტრუქტურასა და დებულებას მმართველის წარდგინებით ამტკიცებს მხარის საბჭო.

მთავრობის უფლებამოსილებას განეკუთვნება:

- საბჭოს გადაწყვეტილებათა აღსრულება;
- სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამების პროექტების მომზადება, წინასწარი განხილვა და დამტკიცებულ პროგრამათა განხორციელება;
- ბიუჯეტის პროექტის შემუშავება, წინასწარი განხილვა და დამტკიცებული ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილის შესრულება; საჭიროების შემთხვევაში, დამტკიცებულ ბიუჯეტში ცვლილებების შეტანის თაობაზე წინადადებების მომზადება, ბიუჯეტის შესრულების შესახებ ანგარიშგების შედგენა და საჯაროობის უზრუნველყოფა;
- საქართველოს კანონის შესაბამისად ზიარ გადასახადების მისტთვის კუთვნილი განაკვეთის დადგენასთან დაკავშირებული წინადადებების მომზადება და წარდგენა საბჭოსათვის.
- საბჭოს მიერ დადგენილი წესის შესაბამისად სამხარეო ქონებით სარგებლობა და განკარგვა;
- სამხარეო სამსახურების შექმნასთან დაკავშირებით წინადადებების მომზადება, საბჭოს მიერ დადგენილი წესით, საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის საწარმოთა შექმნა, რეორგანიზაცია და ლიკვიდაცია; მხარის მმართველის წარდგინებით მათ ხელმძღვანელთა დანიშვნა-გათავისუფლება და მათი საქმიანობის კონტროლი;
- მხაირს სავალდებულო და ნებაყოფლობითი ექსკლუზიური უფლებამოისლერბებებთან დაკავშირებული მომსახურებითი, ადმინისტრაციული, დაფინანსების და საინვესტიციო უფლებამოსლებების განხორცილება საბჭოს მიერ დადგენილი რეგულაციების ფარგლებში.
- მხარისათვის დელეგირებულ კომპეტენციებთან დაკავშირებული უფლებამოსილებების განხორციელება.

მთავრობის სხდომა უფლებამოსილია მიიღოს გადაწყვეტილება, თუ სხდომას ესწრება მტავრობის წევრთა ნახევარი მაინც. გადაწყვეტილება მიიღება დამსწრეთა ხმების უმრავლესობით, თუ კანონით ან დებულებით სხვა წესი არ არის დადგენილი.

მთავრობას მმართველი არჩევიდან ორი კვირის ვადაში ნდობის გამოსაცხადებლად წარუდგენს საბჭოს. თუ საბჭომ არ გამოუცხადა ნდობა მთავრობის შემადგენლობას, მმართველი უფლებამოსილია ხელახლა წარადგინოს მთავრობის იგევა ან ახალი შემადგენლობა. მთავრობისათვის ორჯერ ზედიზედ ნდობის გამოუცხადებლობის შემთხვევაში საბჭო აყენებს მმართველის უნდობლობის საკითხს.

მთავრობის წევრს უფლებამოსილება ვადამდე უწყდება:

- სამსახურიდან გათავისუფლებისას;
- თანამდებობიდან გადადგომისას;
- მთავრობის უფლებამოსილების შეწყვეტისას;
- საბჭოს მიერ უნდობლობის გამოცხადებისას;
- მის მიმართ სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენის კანონიერ ძალაში შესვლისას;
- სასამართლოს მიერ ქმედუუნაროდ ცნობის, უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარების ან გარდაცვლილად გამოცხადებისას;
- საქართველოს მოქალაქეობის შეწყვეტისას;
- გარდაცვალებისას;
- "საჯარო სამსახურის შესახებ" საქართველოს კანონით გათვალისწინებული სხვა შემთხვევებისას.

თუ მთავრობის შემადგენლობის 1/3 - იქნა განახელბული მმართველის მიერ მთავრობა საჭიროებს საბჭოს მხრიდან ნდობის ხელახლა გამოცხადებას.

მმართველი:

- უძღვება მთავრობის საქმიანობას, ანაწილებს ფუნქციებს მთავრობის წევრებს შორის, იწვევს და თავმჯდომარეობს მთავრობის სხდომებს თვეშI ერთხელ მაინც. წელიწადში ერთხელ მაინც წარუდგენს საბჭოს ანგარიშს გაწეული მუშაობის შესახებ;
- ორგანიზაციას უწევს სამხარეო ბიუჯეტის პროექტის შედგენას, წარუდგენს საბჭოს დასამტკიცებლად საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით შედგენილ მხარის ბიუჯეტის პროექტს და საანგარიშო წლის ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშს, უზრუნველყოფს დამტკიცებული ბიუჯეტის შესრულებას; ამზადებს წინადადებებს ბიუჯეტში ცვლილების შეტანის შესახებ.
- საბჭოს დასამტკიცებლად წარუდგენს მხარის ექსკლზუიური და მისთვის დელეგიორებული უფლებამოსილებებთან დაკავშირებით მისაღები გადაწყვეტილებების პროექტებს.
- მთავრობის საქმიანობიდან გამომდინარე შეიმუშავებს და საბჭოს წარუდგენს შესაბამისი სამართლებრივი აქტების პროექტებს; უზრუნველყოფს საბჭოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებათა შესრულებას;
- უფლებამოსილია საბჭოს გადაწყვეტილებების მიღებიდან ერთი კვირის ვადაში შესაბამისი შენიშვნებით დააბრუნოს საკითხი საბჭოში ხელახლა განსახილველად;
- ხელს აწერს შესაბამისი მხარის სახელით დადებულ ხელშეკრულებასა და შეთანხმებას, წარმოადგენს და მოქმედებს ამ ერთეულის სახელით ოფიციალური ურთიერთობებისას; ასრულებს სხვა წარმომადგენლობით ფუნქციებს;
- ხელს აწერს მთავრობის დადგენილებებს, თავისი კომპეტენციის ფარგლებში გამოსცემს ბრძანებებსა და განკარგულებებს;
- საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი და საბჭოს მიერ განსაზღვრული წესით ორგანიზაციას უწევს და უზრუნველყოფს მხარის ქონების ფლობის, სარგებლობისა და განკარგვის საკითხების გადაწყვეტას;
- წარუდგენს საბჭოს წინადადებებს სამხარეო სამსახურების და შესაბამისი საწარმოების შექმნისა და ლიკვიდაციის შესახებ, უზრუნველყოფს ლიკვიდირებულ საწარმოთა დაცვასა და შენახვას;
- შეიმუშავებს და საბჭოს წარუდგენს მთავრობის სტრუქტურას, ამტკიცებს სამხარეო სამსახურების დებულებებს;
- "საჯარო სამსახურის შესახებ" საქართველოს კანონით დადგენილი წესით, აპარატის უფროსის წარდგინებით, თანამდებობაზე ნიშნავს და თანამდებობიდან ათავისუფლებს აპარატის თანამშრომლებს, აფორმებს შრომის ხელშეკრულებებს მოწვეულ სპეციალისტებთან და ექსპერტებთან;
- თანამდებობიდან ათავისუფლებს მტავრობის წევრებს; იღებს მთავრობის ცალკეულ წევრთა განცხადებას გადადგომის შესახებ; მთავრობის წევრებს აკისრებს თანამდებობრივ მოვალეობათა შესრულებას.
- საბჭოს გადაწყვეტილების მიღებიდან ერთი კვირის ვადაში შესაბამისი შენიშვნებით ხელახლა განსახილველად აბრუნებს საკითხს საბჭოში;
- აჩერებს ან აუქმებს სამხარეო სამსახურების ხელმძღვანელთა ინდივიდუალურ-სამართლებრივ აქტებს;
- უზრუნველყოფს საბჭოსა და მთავრობის მიერ მიღებული სამართლებრივი აქტების შესრულებას;
- მის უფლებამოსილებას მიკუთვნებული ცალკეული საკითხების შესასწავლად, შესაბამისი დასკვნებისა და რეკომენდაციების მოსამზადებლად ქმნის კომისიებსა და საკონსულტაციო ორგანოებს; ამტკიცებს მათ სამოქმედო დებულებებს;
- მთავრობის საქმიანობიდან გამომდინარე შეიმუშავებს და საბჭოს წარუდგენს შესაბამისი სამართლებრივი აქტების პროექტებს;
- ხელს აწერს მთავრობის დადგენილებებს და ფინანსურ დოკუმენტებს;
- თავისი უფლებამოსილების ფარგლებში გამოსცემს ბრძანებებს და განკარგულებებს;
- მიმართავს საბჭოს თავმჯდომარეს საბჭოს რიგგარეშე სხდომის მოწვევის წინადადებით, საბჭოს მორიგ სხდომაზე შეაქვს დამატებით განსახილველი საკითხი, ესწრება საბჭოს, საბჭოს კომისიების ღია და დახურულ სხდომებს. იგი უფლებამოსილია ჰყავდეს მუდმივი წარმომადგენელი საბჭოში;
- პასუხისმგებელია მთავრობის საქმიანობაზე; პერიოდულად ისმენს მთავრობის წევრებისა და სამსახურების ხელმძღვანელთა ანგარიშებს გაწეული მუშაობის შესახებ;

- ახორციელებს საბჭოსა და მთავრობის შესაბამისი აქტებით განსაზღვრულ სხვა უფლებამოსილებებს;
- ანგარიშვალდებულია საბჭოს წინაშე საბჭოს უფლებამოსილების ფარგლებში;

მმართველს აქვს თანამდებობიდან გადადგომის უფლება. მმართველის თანამდეობიდან გადადგომა ან განთავისუფლება იწვევს შესაბამისი მთავრობის გადადგომას. მთავრობის წევრები თავიანთ მოვალეობებს ასრულებენ მტავრობის ახალი შემადგენლობის დამტკიცებამდე.

მმართველის პირველი მოადგილე და მოადგილე (მოადგილეები)

მმართველის პირველი მოადგილის კომპეტენციები ისაზღვრება მთავრობის დებულებით და მმართველის სპეციალური დავალებებით. თუ მმართველს დროებით არ შეუძლია თავისი მოვალეობების შესრულება, ან მმართველის დავალებით ასრულებს მის მოვალეობებს.

მმართველის მოადგილის (მოადგილეების) კომპეტენციები ისაზღვრება მტავრობის დებულებით და მმართველის სპეციალური დავალებებით.

3.3. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის სამსახურები

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის სამსახური არის ამ კანონის შესაბამისად საკრებულოს/საბჭოს მიერ შექმნილი, თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის დაფინანსებაზე მყოფი სახაზინო (საბიუჯეტო) დაწესებულება, რომელიც უზრუნველყოფს თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ექსკლუზიურ და მისთვის დელეგირებული კომპეტენციების განხორციელებას.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის სამსახურების უფლებამოსილება განისაზღვრება შესაბამისი დებულებით.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის სამსახურის ხელმძღვანელი წარმართავს სამსახურის საქმიანობას და იღებს შესაბამის გადაწყვეტილებებს მის უფლებამოსილებას მიკუთვნებულ საკითხებზე;

გამგებლის(მერის)/მმართველის, გამგეობის(მერიის)/მთავრობის და საკრებულოს შესაბამისი ნორმატიული აქტების საფუძველზე და მათ შესასრულებლად გამოსცემს ინდივიდუალურ-სამართლებრივ აქტს - განკარგულებას.

სამსახურის ხელმძღვანელის ბრძანებებს აუქმებს გამგებელი(მერი)/მმართველი, საკრებულო (საბჭო), აგრეთვე უქმდება კანონი განსაზღვრუ შემთხვევებშI.

სამსახურის ხელმძღვანელი ანგარიშვალდებული და პასუხისმგებელია გამგებლის (მერის)/მმართველის, გამგეობისა (მერიისა)/მთავრობის და საკრებულოს/საბჭოს წინაშე.

აპარატი

გამგეობის (მერიის)/მთავრობის საქმიანობას ორგანიზაციულად უზრუნველყოფს თვითმმართველი ერთეულის/მხარის გამგეობის (მერიის)/მთავრობის აპარატი. აპარატის საქმიანობას უძღვება აპარატის უფროსი, რომელსაც თანამდეობაზე ნიშნავს და თანამდებობიდან ათავისუფლებს გამგებელი (მერი)/მმართველი.

აპარატის სტრუქტურას აპარატის უფროსის წარდგინებით და გამგებელთან (მერთან)/მმართველთან შეთანხმებით ამტკიცებს გამგეობა (მერია)/მთავრობა

აპარატის თანამშრომლებს - აპარატის უფროსის წარდგინებით თანამდებობაზე ნიშნავს გამგებელი (მერი)/მმართველი.

საჯარო მოსამსახურე

პირი, რომელიც მუშაობს თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელ ორგანოებში, არის საჯარო მოსამსახურე.

საჯარო მოსამსახურის სტატუსი, სამუშაოზე მიღებისა და მუშაობის პირობები განისაზღვრება საქართველოს კანონით "საჯარო სამსახურის შესახებ".

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის თანამდებობის პირების სამართლებრივი აქტები

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ორგანოები და თანამდებობის პირები საქართველოს კანონმდებლობით მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში გამოსცემენ შესაბამის სამართლებრივ აქტებს.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ორგანოებისა და თანამდებობის პირების ნორმატიული აქტების - საკრებულოს/საბჭოს და გამგეობის (მერიის)/მტავრობის გადაწყვეტილებების, გამგებლის (მერის)/მმართველის ბრძანების მომზადების, მიღების, გამოქვეყნების, მოქმედების, აღრიცხვისა და სისტემატიზაციის წესი განისაზღვრება ამ კანონით, "ნორმატიული აქტების შესახებ" საქართველოს კანონით, თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ორგანოს დებულებითა და სხვა ნორმატიული აქტებით.

საკრებულოს/საბჭოს, გამგეობის (მერიის)/მთავრობის, გამგებლის (მერის)/მმართველის ნორმატიული აქტი ძალაში შედის საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით მისი გამოქვეყნების შემდეგ.

საკრებულოს/საბჭოს საქმიანობის შეჩერება, დათხოვნა ან მისი უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტა

საკრებულოს/საბჭოს საქმიანობის შეჩერება ან დათხოვნა დაიშვება საქართველოს კონსტიტუციის 73-ე მუხლის პირველი პუნქტის "ი" ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ შემთხვევებში და წესით.

საკრებულოს/საბჭოს უფლებამოსილება ვადამდე შეწყდება საქართველოს პარლამენტის თანხმობით, საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულების საფუძველზე საქართველოს პრეზიდენთის სამხარეო წარმოადგენლის სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში წარდგინებით თუ:

საკრებულო/საბჭო ვერ შეიკრიბა არცევიდან 3 თვის განმვალობაში

- საკრებულოს/საბჭოს წევრთა რაოდენობა შემცირდა ნახევარზე მეტით;
- საბჭომ ორ თვეში ვერ აირჩია მმართველი/მტავრობა;

გამგებელს/მერს უფლებამოსილება უწყდება საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულების საფუძველზე პარლამენტის თანხმობით საქართველოს პრეზიდენთის სამხარეო წარმოადგენლის სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში ან საკრებულოს წარდგინებით თუ მათი მოქმედებით საფრთხე შეექმნა ქვეყნის სუვერენიტეტს, ტერიტორიულ მთლიანობას, სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოთა კონსტიტუციურ უფლებამოსილებათა განხორცილებას.

გამგებელს/მერს უფლებამოსილება უწყდება აგრეთვე სასამართლოს მიერ სისხლის-სამართლის დამნაშავედ ცნობის შემთხვევაში

4. საფინანსო სფერო

ამგვარი მმართველობა მეტად ხელს უმართავს ქვეყნის კეთილდღეობასა: ხალხს აფხიზლებს, ხალხს ჭკუასა და გონებას უხსნის, რადგანაც საზოგადო მზრუნველობისათვის ხალისს ულვიძებს და საზოგადო საქმისათვის სწურთნის და ავარჯიშებს. ამგვარი მმართველობა ისეთი თვისებისაა, რომ საცა კი სურს ადამიანს, ყველგან და ყოველს ხალხში იხეირებს და ჩვეულებრივს ნაყოფს მოუტანს. იქ, საცა მაგას გზა და ადგილი ჰქონია, ყველგან ცხოვრება ადამიანისა აუყვავებია და მთავრობისათვისაც მძიმე ტვირთი ქვეყნის გამგეობის შეუმსუბუქებია, აუხსნია.

ილია

4.1. ძირითადი ტერმინები

<u>თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტი</u> არის თემის ან ქალაქის კანონმდებლობით განსაზღვრული შემოსულობების და მათი ფუნქციებისა და ვალდებულებების განხორციელების მიზნით გასაწევი გადასახდელების ერთობლიობა.

<u>მხარის ბიუჯეტი</u> არის მხარის კანონმდებლობით განსაზღვრული შემოსულობების და მათი ფუნქციებისა და ვალდებულებების განხორციელების მიზნით გასაწევი გადასახდელების ერთობლიობა.

<u>საბიუჯეტო წელი</u> - მიმდინარე წლის 1 ოქტომბრიდან მომდევნო წლის 30 სექტემბრის ჩათვლით პერიოდი.

<u>საბიუჯეტო პროცესი</u> - თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების ხელისუფლების ორგანოების მიერ კანონით რეგლამენტირებული საქმიანობა, რომელიც ითვალისწინებს თვითმმართველი ერთეულების /მხარეების ბიუჯეტის პროექტის შედგენას, წარდგენას, განხილვას, დამტკიცებას, შესრულებას, აუდიტს, ზედამხედველობას, ანგარიშგებასა და შეფასებას.

<u>თვითმმართველი ერთეულების /მხარეების ბიუჯეტების საკუთარი შემოსულობები</u> - საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების ბიუჯეტის შემოსავლები ადგილობრივი გადასახადებიდან, გრძელვადიანი ეკონომიკური ნორმატივებით განსაზღვრული საერთო-სახელმწიფოებრივი გადასახადებიდან მიღებული ანარიცხებიდან, ადგილობრივი მოსაკრებლებიდან, გამოთანაბრებითი ტრანსფერტებიდან, სესხებიდან და სხვა არასაგადასახადო შემოსავლებიდან, რომლის გამოყენების საკითხსაც თვითმმართველობის ორგანოების/მხარეების ორგანოები წყვეტენ დამოუკიდებლად.

<u>გამოთანაბრებითი ტრანსფერტი</u> - სოციალურ-ეკონომიკური გამოთანაბრების მიზნით თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტში ცენტრალური ბიუჯეტიდან გადაცემული ფინანსური სახსრები, რომელიც არის არამიზნობრივი და შეიტანება თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის საკუთარ შემოსულობებში.

<u>მიზნობრივი ტრანსფერტი</u> - დელეგირებული ფუნქციების განსახორციელებლად დელეგირების შესახებ ხელშეკრულების საფუძველზე თვითმმართველობის ორგანოების/მხარეების მიერ მიღებული სახსრები სხვა ბიუჯეტიდან.

<u>საბიუჯეტო განაცხადი</u> - თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების აღმასრულებელი ორგანოს მიერ თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების წარმომადგენლობითი ორგანოსათვის დასამტკიცებლად წარდგენილი თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის პროექტის, შემოსულობების ნაწილის არგუმენტაციის და გადასახდელების შესაბამისი საბიუჯეტო პროგრამების ერთობლიობა.

<u>თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების ექსკლუზიურ უფლებამოსილებათა საბიუჯეტო პროგრამა</u> - თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ დამტკიცებული ფორმატი, რომლის შესაბამისადაც თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების აღმასრულებელი ორგანო ამზადებს თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების ექსკლუზიურ უფლებამოსილებათა ცალკეული მიმართულებების მიხედვით ღონისძებათა დეგეგმვის, რეალიზაციის, მონიტორინგის და ფინანსური უზრუნველყოფის პროგრამას.

<u>დელეგირებულ უფლებამოსილებათა საბიუჯეტო პროგრამა</u> - სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოს მიერ დამტკიცებული ფორმატი, რომლის შესაბამისადაც თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების ხელისუფლების ორგანო ამზადებს დელეგირებულ უფლებამოსილებათა ცალკეული მიმართულებების

მიხედვით ღონისძიებათა დეგეგმვის, რეალიზაციის, მონიტორინგის და ფინანსური უზრუნველყოფის პროგრამას.

სარეზერვო ფონდი - თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების ერთეულის ბიუჯეტში გაუთვალისწინებელი გადასახდელების დასაფინანსებლად ასახული საბიუჯეტო სახსრების ფონდი.

თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების ერთეულის ბიუჯეტის შესრულების შეფასება - თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების ბიუჯეტის აღსრულების პროცესში თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების აღმასრულებელი ორგანოების საქმიანობის მიზანშეწონილობის, შესრულების მაჩვენებლებიდან გამომდინარე დაგეგმილი ბიუჯეტის, ბიუჯეტიდან დაფინანსებული ხარჯების შედეგად მიღებული სოციალური შედეგის და ხარჯების ეფექტიანობის შეფასება.

ვალის ამორტიზაცია - ვალის ძირითადი თანხის დაფარვის ხარჯები.

4.2. საბიუჯეტო მოწყობა

დასახლებებს და ქალაქების უბნებს (დედაქალაქის უბნების გარდა) არ გააჩნიათ საკუთარი ბიუჯეტებს. დასახლებები და ქალაქის უბნები ფლობენ ხარჯთაღრიცხვას, რომელიც დამტკიცებულია იმ თვითმმართველი ერთეულის წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ, რომლის შემადგენლობაშიც ისისნი შედიან.

4.2.1. თვითმმართველი ერთეულის და მხარის საბიუჯეტო მოწყობის ძირითადი პრინციპები

- ყველა თვითმმართველ ერთეულს/მხარეს გააჩნია საკუთარი დამოუკიდებელი ბიუჯეტი.
- თვითმმართველობის ორგანოების/მხარეების საბიუჯეტო მოწყობა ეფუძნება ქვეყნის საბიუჯეტო სისტემის ერთიანობის, ყოვლისმომცველობის, გამჭირვალობის, დამოუკიდებლობის, ანგარიშვალდებულების, გამოთანაბრების, დაბალანსების, მიზნობრიობისა და უნივერსალურობის პრინციპებს.

საბიუჯეტო სისტემების ერთიანობა

- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტი არის ქვეყნის საბიუჯეტო სისტემის შემადგენელი ნაწილი.
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტების ერთიანობა ქვეყნის საბიუჯეტო სისტემასთან უზრუნველყოფილია ერთიანი სამართლებრივი ბაზით, ერთიანი საბიუჯეტო კლასიფიკაციის გამოყენებით, ბიუჯეტის შედგენისა და შესრულების ანგარიშის დადგენილი წესით, დამტკიცებული თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის და მისი შესრულების შესახებ ინფორმაციის გადაცემის აუცილებლობით, საბიუჯეტო პროცესის დადგენილი პრინციპებითა და ფულადი სისტემის ერთიანობით, ერთიანი საგადასახადო და საფინანსო-საბიუჯეტო პოლიტიკით.

ბიუჯეტის ყოვლისმომცველობა

- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის შემოსულობები და გადასახდლები სრულყოფილად და მთლიანად აისახება შესაბამისი თვითმმართველი ერთეულის/ მხარის ბიუჯეტში.

ბიუჯეტის გამჭირვალობა

- თვითმმართველობის/მხარის წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ დამტკიცებული ბიუჯეტი, მასში დადგენილი წესით შეტანილი ცვლილებები, დამტკიცებული საბიუჯეტო პროგრამები, ბიუჯეტის და საბიუჯეტო პროგრამების შესრულების ანგარიში ექვემდებარება თვითმმართველობის/მხარის ორგანოების მიერ დადგენილი წესით გამოქვეყნებას საჯარო განხილვისათვის მოსახლეობისათვის ხელმისაწვდომი ფორმით.

ბიუჯეტის დამოუკიდებლობა

- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტი დამოუკიდებელია როგორც სხვა თვითმმართველობის ერთეულების/მხარის, ისე საქართველოს სახელმწიფო, აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების და სხვა მხარის ბიუჯეტებისაგან.
- თვითმმართველობის/მხარის ორგანოების დამოუკიდებლობა საბიუჯეტო საქმიანობაში გარანტირებულია:
  - o მისი უზრუნველყოფით კანონით გასაზღვრული საკუთარი შემოსულობებით და მის ფარგლებში ექსკლუზიურ უფლებამოსილებათა განხორციელებისათვის და ხარჯების გაწევის დამოუკიდებელი განსაზღვრით.
  - o დელეგირებულ უფლებამოსილებათა განხორციელების პროცესში ამ ორგანოების მიერ კანონით განსაზღვრულ ფარგლებში დამოუკიდებელი გადაწყვეტილებების მიღების უფლებით.

ანგარიშვალდებულება

- საბიუჯეტო პროცესის მონაწილე ყველა პირის პასუხისმგებლობა მის მიერ განხორციელებულ საქმიანობაზე და ბიუჯეტის შესახებ წარმოდგენილ ინფორმაციაზე.

სოციალურ - ეკონომიკური გამოთანაბრება

- სახელმწიფო ზრუნავს მთელი ქვეყნის ტერიტორიის თანაბარი სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისათვის, თვითმმართველი ერთეულების გამოთანაბრების პრინციპის გამოყენებით.
- გამოთანაბრების პრინციპი ხორციელდება ცენტრალური ბიუჯეტიდან უშუალოდ თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტში გამოთანაბრებითი ტრანსფერტის გადაცემის მეშვეობით, რომელიც ეფუძნება კანონით დადგენილ ფორმულას.

ბიუჯეტის დაბალანსება

- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის შემოსულობები და გადასახდელები უნდა იყოს დაბალანსებული.

ბიუჯეტის მიზნობრიობა

- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის ხარჯების მიზნობრიობას უზრუნველყოფს საბიუჯეტო პროგრამების გამოყენება საბიუჯეტო ხარჯების შედგენის, განხილვის, მისი დამტკიცების, შესრულების, კონტროლისა და შეფასების პროცესში.
- საბიუჯეტო ხარჯების გაწევა უშუალოდ უნდა ეფუძნებოდეს თვითმმართველობის/მხარის უფლებამოსილებებიდან გამომდინარე კონკრეტული შედეგის მატარებელი ღონისძიებების განხორციელებას.

ბიუჯეტის უნივერსალურობა

- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის საკუთარი შემოსულობები მიემართება ამ ბიუჯეტით განსაზღვრული საერთო ხარჯების (გარდა დელეგირებულ უფლებამოსილებების განხორციელებასთან დაკავშირებული ხარჯებისა) დასაფინანსებლად, გარდა დონორების მიერ დაფინანსებული და სპეციალური შემოსავლებისა და აგრეთვე, მიზნობრივი ტრანსფერტებისა.

4.2.2. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის შემოსულობები

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის საკუთარი შემოსულობები

თვითმმართველი ერთეულების/მხარის საკუთარ შემოსულობებს წარმოადგენს:

- კანონმდებლობით განსაზღვრული მიმდინარე საგადასახადო შემოსავლები, რომელიც მოიცავს ადგილობრივ გადასახადებს (თვითმმართველი ერთეულებისათვის) და ზიარ საერთო-სახელმწიფოებრივ გადასახადებს.
- მიმდინარე არასაგადასახადო შემოსავლები, მათ შორის ადგილობრივი/მხარის მოსაკრებლები და კანონმდებლობით განსაზღვრული სხვა შემოსავლები.

- კაპიტალური შემოსავლები, მათ შორის, თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ქონების მართვისა და განკარგვისაგან მიღებული შემოსავლები.
- გამოთანაბრებითი ტრანსფერტები (მხოლოდ თვითმმართველი ერთეულებისათვის) და გრანტები (გარდა დელეგირებული უფლებამოსილებებისათვის მიღებული მიზნობრივი ტრანსფერტებისა).
- სესხები.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის არასაკუთარი შემოსულობები

თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის არასაკუთარ შემოსულობებს წარმოადგენს სახელმწიფო ხელისუფლებისაგან ან ადგილობრივი მმართველობის ორგანოებისაგან მიღებული მიზნობრივი ტრანსფერტები და დონორებისაგან მიღებული მიზნობრივი შემოსავლები.

ადგილობრივი გადასახადები

ადგილობრივ გადასახადებთან დაკავშირებით განისაზღვროს უფლებამოსილებების შემდეგი განაწილება ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებსა და ცენტრალურ ხელისუფლებას შორის:

საკანონმდებლო ბაზა	უნდა განისაზღვროს ცენტრალური ხელისუფლების მიერ საგადასახადო კოდექსში.
გადასახადის ტიპი	ადგილობრივი გადასახადი
დაბეგვრის ობიექტი	უნდა განისაზღვროს ცენტრალური ხელისუფლების მიერ საგადასახადო კოდექსში.
განაკვეთი	ცენტრალური ხელისუფლების მიერ კანონით განისაზღვროს განაკვეთის ქვედა და ზედა ზღვრები. ადგილობრივმა თვითმმართველი ერთეულის წარმომადგენლობითმა ორგანომ დაადგინოს განაკვეთი კანონით განსაზღვრულ ფარგლებში.
შეღავათი	სუბიექტების კატეგორიები, რომლებიც ისარგებლებენ შეღავათებით განსაზღვროს ცენტრალურმა ხელისუფლებამ.
შემოსავლების პროგნოზირება	პროგნოზირება უნდა განახორციელონ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებმა
გადასახადიდან შემოსავლების ჩარიცხვა	100%-ით უნდა ჩაირიცხოს ადგილობრივი თვითმმართველობის ბიუჯეტში

ზიარი გადასახადები

ზიარი-ადგილობრივი გადასახადები უნდა წარმოადგენდეს ისეთ გადასახადს, რომელიც თავისი ტიპით არის საეთო-სახელმწიფოებრივი გადასახადი. ცენტრალური ხელისუფლების მიერ განსაზღვრულია დაბეგვრის სრული განაკვეთი, მაგრამ განეკვეთი განაწილებულია 2 ნაწილად. მაგალითად, მოგების გადასახადის განაკვეთი არის 20 %. ამ გადასახადიდან 5 % არის თვითმმართველი ერთეულის და 15% მხარის კუთვნილება, საშემოსავლო გადასახადში შესაბამისად 5 % არის თვითმმართველი ერთეულის და 7% მხარის კუთვნილება. თვითმმართველი ერთეული და მხარე მისთვის მიკუთვნებული მაქსიმალური განაკვეთის ფარგლებში უფლებამოსილნი არიან შეცვალონ საგადასახადო განაკვეთი.

თვითმმართველი ერთეულების და მხარეების ბიუჯეტების შემოსავლები მკაფიოდ დადგენილია კანონით.

4.2.3. თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის შემოსავლები

1. ადგილობრივი გადასახადები, მათ შორის:

- ქონების გადასახადი (სრულად)
- სათამაშო ბიზნესის გადასახადი (სრულად)

2. ზიარი გადასახადები, მათ შორის:

- მოგების გადასახადი - არაუმეტეს 5% საგადასახადო განაკვეთისა
- საშემოსავლო გადასახადი - არაუმეტეს 5% საგადასახადო განაკვეთისა

ქალაქები: ბათუმი, ოზურგეთი, ზუგდიდი, ქუთაისი, ცაგერი, გორი, ახალციხე, ბოლნისი, თბილისი, თელავი, ჟინვალი (როგორც მხარის ცენტრები) იღებენ 100 პროცენტს მოგებისა და საშემოსავლო გადასახადიდან.

3. არასაგადასახადო შემოსავლები, მათ შორის

- ადგილობრივი სალიცენზიო მოსაკრებელები: მოსაკრებლები გარე ვაჭრობის ნებართვისათვის, გარე რეკლამის განთავსებისათვის, საზოგადოებრივი ადგილებით სარგებლობის შეზღუდვის ნებართვისათვის, ავტოტრანსპორტის პარკირებისათვის, მშენებლობის დაწყების ნებართვისათვის, ადგილობრივი სამგზავრო-სატრანსპორტო გადაზიდვებისათვის, არქიტექტურული ობიექტების სტრუქტურულ-ფუნქციური წყობისა და იერსახის შეცვლის ნებართვისათვის;
- ადგილობრივი სატენდერო მოსაკრებელი;
- თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული ქონებისა და მიწის იჯარიდან მიღებული შემოსავალი;
- თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული ქონებით ქონებით ან ასეთი ქონების მონაწილეობით შექმნილი იურიდიული პირებისაგან მიღებული დივიდენდები და მოგების ნაწილი;
- შემოსავალი მიღებული სესხებიდან (კრედიტებიდან);
- საბიუჯეტო სესხის, დეპოზიტის, ვექსელებისა და სხავ პროცენტები (სარგებელი);
- შემოსავალი თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული ქონების და მიწის გაყიდვიდან;
- შემოსავალი გრანტებიდან;
- შემოსავალი არამატერიული აქტივების რეალიზაციიდან;
- შემოსავალი ხანდაზმული კრედიტორული და დებიტორული დავალიანებებიდან;
- შემოსავალი თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებაში არსებული ბუნებრივი რესურსების გამოყენებიდან.
- სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციაზე დაწესებული მოსაკრებლები
- როიალტი თვითმმართველი ერთეულის საკუთრებისა და ექსკლზიური უფლებამოსილებების შესაბამისად;
- შემოსავალი თვითმმართველი ერთეულის მიერ დადგენილი ადმინისტრაციული ჯარიმებიდან

(ნუსხა დაზუსტდება კომპეტენციების საბოლოო გამიჯვნის შემდეგ)

4. ტრანსფერტები, მათ შორის

- გამოთანაბრებითი (არამიზნობრივი) ტრანსფერტები.
- მიზნობრივი ტრანსფერტები თვითმმართველ ერთეულზე დელეგირებული უფლებამოსილებების დასაფინანსებლად.
- კაპიტალური ტრანსფერტები კაპიტალური პროექტების განსახორციელებლად.

გამოთანაბრებითი ტრანსფერტების სისტემა შედგება ორი კომპონენტისაგან: გასანაწილებელი გამოთანაბრებითი ფონდისა (მთლიანი გასანაწილებელი თანხა) და გამოთანაბრებითი ფორმულისაგან.

ყოველ წელს ცენტრალური ბიუჯეტი მოსალოდნელი შემოსავლების არანაკლებ 5%-სა გამოყოფს მთლიან გასანაწილებელ თანხას გამოთანაბრებითი ტრანსფერტებისათვის.

4.2.4. მხარის ბიუჯეტის შემოსავლები

1. ზიარი გადასახადები, მათ შორის:

- მოგების გადასახადი - არაუმეტეს 15% საგადასახადო განაკვეთისა

- საშემოსავლო გადასახადი - არაუმეტეს 7% საგადასახადო განაკვეთისა

2. არასაგადასახადო შემოსავლები, მათ შორის:

- მხარის საკუთრებაში არსებული ქონებისა იჯარიდან მიღებული შემოსავალი;
- მხარის საკუთრებაში არსებული ქონებით ან ასეთი ქონების მონაწილეობით შექმნილი იურიდიული პირებისაგან მიღებული დივიდენდები და მოგების ნაწილი;
- შემოსავალი მიღებული სესხებიდან (კრედიტებიდან);
- საბიუჯეტო სესხის, დეპოზიტის, ვექსელებისა და სხავ პროცენტები (სარგებელი);
- შემოსავალი ზემო დონის ბიუჯეტიდან გადმოცემული ტრანსფერტებიდან;
- შემოსავალი გრანტებიდან;
- შემოსავალი არამატერიული აქტივების რეალიზაციიდან;
- შემოსავალი ხანდაზმული კრედიტორული და დებიტორული დავალიანებებიდან;
- როიალტი მხარის საკუთრებისა და ექსკლზიური უფლებამოსილებების შესაბამისად;
- შემოსავალი მხარის მიერ დადგენილი ადმინისტრაციული ჯარიმებიდან

3. ტრანსფერტები, მათ შორის:

- მიზნობრივი ტრანსფერტები მხარეზე დელეგირებული უფლებამოსილებების დასაფინანსებლად.
- კაპიტალური ტრანსფერტები სამხარეო მნიშვნელობის კაპიტალური პროექტების განსახორციელებლად.

4.3. გამოთანაბრებითი (არამიზნობრივი), მიზნობრივი და კაპიტალური ტრანსფერტები

4.3.1. გამოთანაბრებითი (არამიზნობრივი) ტრანსფერტი.

გამოთანაბრებითი (არამიზნობრივი) ტრანსფერტის გადაცემას ახორციელებს ცენტრალური ხელისუფლება უშუალოდ თვითმმართველი ერთეულების ბიუჯეტებში. კანონით დადგენილია, რომ ყოველწლიურად გამოთანაბრებითი (არამიზნობრივი) ტრანსფერტებისათვის ცენტრალური ბიუჯეტში გამოიყოფა ბიუჯეტის მთლიანი შემოსავლების არანაკლებ 5 %.

გამოთანაბრებითი ტრანსფერტები თვითმმართველი ერთეულისათვის არის არამიზნობირივი და ამ ტრანსფერტიდან მიღებული შემოსავლების ხარჯვას თვითმმართველი ერთეულები ახორციელებენ თავის შეხედულებისამებრ სავალდებულო და ნებაყოფლობითი მექსკლუზიური კომპეტენციების განხორციელებისათვის.

გამოთანამბრებითი ტრანსფერტის გამსაზღვრა თვითმმართველი ერთეულებისათვის ხორციელდება კანონით დადგენილი ფორმულის საშუალებით და ყოველწლიურად მტკიცდება სახელმწიფო ბიუჯეტთა ერთად კანონის სახით.

გამოთანაბრებითი ტრანსფერის გამოსათვლელი ფორმულა მოიცავს ორ ეტაპს.

1. თვითმმართველი ერთეულების გამოთანაბრებითი კოეფიციენტების განსაზღვრა
2. გამოთანაბრებითი კოეფიციენტების და სპეციალური ფორმულის საშუალებით თითოეული თვითმმართველი ერთეულისათვის გამოტანაბრებითი ტრანსფერების მოცულობის განსაზღვრა.

1. გამოთანაბრებითი კოეფიციენტი

გამოთანაბრებითი კოეფიციენტი თითოეული თვითმმართველი ერთეულისათვის იანგარიშება შემდეგი წესით:

თემებისათვის:

$$K_{iv} = (1{,}5K_1+K_2+ 2K_3 + K_4+ K_5+1{,}2\,K_6+1{,}2\,K_7)/7 \quad (1)$$

ქალაქებისათვის:

$K_{iv} = (K_1+1{,}5K_2+ K_3 + K_4+1{,}5 K_5+ K_6+ K_7) /7 \quad (1')$

სადაც:

K_i - i -ური თვითმმართველი ერთეულის გამოთანაბრებითი კოეფიციენტი.
K_1 - მოსახლეობის კოეფიციენტი
K_2 - შრომითი რესურსების კოეფიციენტი
K_3 - აქტიური მიწის კოეფიციენტი
K_4 - მთაგორიანობის კოეფიციენტი
K_5 - ფისკალური კოეფიციენტი

მოსახლეობის კოეფიციენტი (K_1)

მოსახლეობის რაოდენობა თვითმმართველ ერთეულში	K_1
1000 კაცამდე	1,1
1000-3000	1,15
3000 – 5000	1,2
5000-7000	1,25
7000-10 000	1,3
10000-15000	1,35
15000 – 20000	1,4
20000-30000	1,45
30 000 - 40 000	1,5
50 000 - 75 000	1,55
75 000 - 100 000	1,6
100 000 - 150 000	1,65
150 000 - 200 000	1,7
200 000 - 300 000	1,8
300000-ის ზევით	1,9

შრომითი რესურსების კოეფიციენტი (K_2)

მთლიანი მოსახლეობა - ერთეულის სრული მოსახლეობა

აქტიური შრომითი რესურსები = მთლიან მოსახლეობას - არასრულწლოვნები - საპენსიო ასაკის პირები - ინვალიდები - მიგრირებული მოსახლეობა - სხვა არასრომისუნარიანი მოსახლეობა

შრომითი რესურსების კოეფიციენტი = მთლიანი მოსახლეობა / აქტიური შრომითი რესურსები

აქტიური მიწის კოეფიციენტი (K_3)

ერთ სულ მოსახლეზე აქტიური მიწის კოეფიციენტი = (მიწის მთლიან ფართობს - სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობისათვის და ურბანული განაშენიანებისათვის გამოუსადეგარი მიწის ფართობები) / მოსახლეობის რაოდენობაზე

აქტიური მიწის ფართობი ერთ სულ მოსახლეზე	K_3
0,5- ჰა-მდე	1.95
0,5- 1 ჰა	1.90
0,5 - 1	1.85
1 - 1,5	1.80
1,5 - 2	1.75
2 - 2,5	1.70
2,5 - 3	1.65
3 - 3,5	1.6

3,5- 4	1.55
4 - 4,5	1.50
4,5 - 5	1.45
5 - 5,5	1.40
5,5 - 6	1.35
6 - 6,5	1.30
6,5 - 7	1.25
7 - 7,5	1.2
7,5 - 8	1.15
8 - 8,5	1.1
8,5 - 9	1.05
9 - 9,5	1
9,5- 10	0.95
10 ის ზევით	0.9

მთაგორიანობის კოეფიციენტი (K_4)

	K_4
2000 მეტრი ზემოთ	1
1800 – 2000 მ	0,85
1500 – 1800 მ	0,75
1200 – 1500 მ	0,5
1000 – 1200	0,35
800 - 1000	0,2
800 მეტრს ქვემოთ	0

ფისკალური კოეფიციენტი (K_5)

ბოლო სამი წლის განმვალობაში ერთ სულ მოსახლეზე ბიუჯეტის საშუალო საკუთარი შემოსავლები

შემოსავლის ოდენობა	K_5
5 ლარამდე	2
5 - 10	1.95
10 - 15	1.90
15 - 20	1.85
20 - 25	1.80
25 - 30	1.75
30 - 35	1.70
35 - 40	1.65
40 - 45	1.6
45 - 50	1.55
50 - 60	1.50
60 - 70	1.45
70 - 80	1.40
80 - 90	1.35
90 - 100	1.30
100 -ის ზემოთ	1.25

მოწყვეტილობის კოეფიციენტი (K_6)

ეს კოეფიციენტი აჩვენებს კლიმატური პირობების გამომ გზების ჩაკეტვის გამო თვითმმართველი ერთეულის ცენტრალურ მაგისტრალებისაგან მოწყვეტას.

	K_6
გზა ჩაკეტილია 6 თვეზე მეტ ხანს	2
გზა ჩაკეტილია 3-დან-6 თვემდე	1.5

გზა იკეტება არაუმეტეს 3 თვისა	1
გზა არ იკეტება	0

დაშორების კოეფიციენტი (K_7)

ეს კოეფიციენტი აჩვენებს ცენტრალური მაგისტრალებიდან და დასახელბებიდან დაშორება და სახელმწიფო საზღვართან სიახლოვეს

$K_7 = 0{,}015\ S_1 + 0{,}025\ S_2 + 0{,}035\ S_3 + 0{,}045\ S_4$

სადაც

S_1 - საერთაშორისო მნიშვნელობის გზიდან დაშორება კილომეტრებში
S_2 - სახელმწიფო მნიშვნელობის გზიდან დაშორება კილომეტრებში
S_3 - შიდა სამხარეო მნიშვნელობის გზიდან დაშორება კილომეტრებში
S_4- მუნიციპალიტეტთაშორისი მნიშვნელობის გზიდან დაშორება კილომეტრებში

2. კოეფიციენტების და სპეციალური ფორმულის საშუალებით ტრანსფერების მოცულობის განსაზღვრა

ამ ამოცანის გადაწყვეტისთვის მოცემულია:

T - ცენტრალურ ბიუჯეტში ტრანსფერისათვის განსაზღვრული სახსრების საერთო მოცულობა

$K_1, K_2 \ldots K_M$ არის თვითმმართველი ერთეულების გამოთანაბრების კოეფიციენტები.

უნდა განისაზღვროს T , რომელიც j -ური თვითოეული თვითმმართველი ერთეულისათვის გადასაცემი ტრანსფეროს მოცულობა.

ამასთან უნდა შესრულდეს პირობა:

$$\sum_{J=1}^{m} \mathbf{Tj} = \mathbf{T}$$

დამხმარე პრამეტრი A გაიანგარიშება შემდეგი ფორმულის საშუალებით:

$$1/\left(\sum_{J=1}^{m} \mathbf{1/Kj}\right) = A$$

საბოლოო ფორმულა გამოიყურება ასე:

$$T_j = T*A*K_j$$

აღნიშნული ფორმულა სხვანაირადაც შეიძლება გამოისახოს:

$$T*K_j/\left(\sum_{J=1}^{m} \mathbf{1/Kj}\right) = T_j$$

სადაც:

T_j არის j თვითმმართველი ერთეულისათვის გადასაცემი ტრანსფერტის მოცულობა

T -მთლიანად ქვეყანაში ცენტრალური ბიუჯეტიდან გამოთანაბრებითი ტრანსფერტისათვის გამოყოფილი თანხა

K_j არის j თვითმმართველი ერთეულის გამოთანაბრებითი კოეფიციენტი, რომელიც ითვლება (1) ფორმულის საშუალებით.

4.3.2. მიზნობრივი ტრანსფერტი

მიზნობრივი ტრანსფერტით უნდა დაფინანსდეს დელეგირებული უფლებამოსილებები. მიზნობრივი ტრანსფერტი გადაეცემა კომპეტენციის დელეგირების შესაბმისად სახელმწიფო ბიუჯეტიდან მხარის ბიუჯეტში, სახელმწიფო ბიუჯეტიდან თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტში ან მხარის ბიუჯეტიდან თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტში. მიზნობრივი ტრანსფერტი სრულად ანაზღაურებს დელეგირებული კომპეტენციისათვის საჭირო ხარჯებს. მიზნობრივი ტრანსფერტი მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეიძლება ნაკლები იყოს დელეგირებული კომპეტენციების განხორციელებისათვის საჭირო ხარჯებზე, როდესაც არსებობს სხვაობის ამ დელეგირებული კომპეტენცსათან დაკავშირებულ მომსახურებაზე არსებობს მოსაკრებლის, ბაჟის ან ტარიფის დაწესების შესაძლებლობა. თითოეულ დელეგირებულ კომპეტენციასთან დაკავშირებით უნდა არსებობდეს ფორმულა, რომლის საშუალებითაც ცალკეული ადგილობრივი თვითმმართველობის ერთეულისათვის განისაზღვრება მიზნობრივი ტრანსფერტის მოცულობა იმის გათვალისწინებით, რომ ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე დელეგირებული კომპეტენციებით გათვალისწინებული მომსახურება თანაბარზომიერი და ეროვნულ სტანდარტებთან შესაბამისობაში იყოს. მიზნობრივი ტრანსფერტის დარგობრივი ფორმულა ეფუძნება მომსახურების ერთ ბენეფიციარზე საჭირო დანახარჯს.

4.3.3. კაპიტალური ტრანსფერტი

კაპიტალური ტრანსფერტის გადაცემა ხდება კონკრეტული კაპიტალური პროექტის განხორციელებისათვის და მისი მოცულობა დგინდება აღნიშნული პორექტის სახარჯთაღრიცხვო დოკუმენტაციაზე დაყრდნობით.

4.4. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის გადასახდელები

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის გადასახდელები მოიცავს მიმდინარე და კაპიტალურ ხარჯებს, აგრეთვე ვალის ამორტიზაციას. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოები დამოუკიდებლად განსაზღვრავენ სავალდებულო და ნებაყოფლობითი ექსკლუზიური კომპეტენციების განხორციელებისათვის დასაფინანსებელი პროგრამების და ხარჯების მიმართულებებს. კანონით განსაზღვრული დელეგირებულ კომპეტენციების განხორცილებისათვის საჭირო ხარჯების მიმართულებები განისაზღვრება დელეგირების ხელშეკრულების საფუძველზე. კომპეტენცოების დელეგირებისას ხელისუფლების იმ ორგანოს მიერ, ვინც ახორციელებს დელეგირებას იმ ორგანოსათვის ვისთვისაც ხდება დელეგირება ხდება აღნიშნული კომპეტენციის განხორცილებისათვის საჭირო ხარჯების სრული ანაზღაურება.

4.5. თვითმმართველი ერთეულების/მხარეების ხელისუფლების ორგანოების სესხები და ვალი

ადგილობრივი თვითმმართველობის/მხარის მიერ სესხის უფლება

- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლკების ორგანოები უფლებამოსილნი არიან აიღონ სესხი საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს ნებართვით კანონმდებლობით დადგენილი წესი სესხი ფიზიკური და იურიდიული პირებისაგან.
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლკების ორგანოები უფლებამოსილნი არიან საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს ნებართვით კანონმდებლობით დადგენილი წესით განახორციელონ თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ფასიანი ქაღალდების გამოშვება.
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის მიერ სესხის აღების შესახებ გადაწყვეტილებას თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელი ორგანოს წინადადების საფუძველზე იღებს თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობითი ორგანო.

სესხის სახეები

თვითმმართველი ერთეულები/მხარეებ უფლებამოსილნი არიან აიღონ სესხი მინდინარე ან კაპიტალური ხარჯებისათვის

სესხის აღება მიმდინარე ხარჯებისათვის

- თვითმმართველი ერთეულების/მხარის ხელისუფლების ორგანოები უფლებამოსილნი არიან აიღონ სესხი მიმდინარე ხარჯების დაფინანსებისათვის, თუ მათი ბიუჯეტის შემოსავლები პროგნოზირებულზე ნაკლებია.
- მიმდინარე ხარჯებზე აღებული სესხის რაოდენობა წლის განმვალობაში არ უნდა აღემატებოდეს თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის მიმდინარე ხარჯების 15 %-ს.
- მიმდინარე ხარჯების დასაფინანსებელალ აღებული სესხი დაბრუნებულ უნდა იქნეს აღებიდან სამი თვის ვადაში, ამასთან აუცილებლად იმავე საბიუჯეტო წელს.
- დაუშვებელია მიმდინარე ხარჯების დაფარვისათვის ფასიანი ქაღალდების გამოშვება

სესხის აღება კაპიტალური პროგრამებისათვის.

- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგნელობითი ორგანოების მიერ დამტკიცებულს კაპიტალურ საბიუჯეტო პროგრამაში შესაძლებელია გათვალისწინებული იყოს პროგრამის თანადაფინანსება სესხის აღების საშუალებით.
- კაპიტალური პროგრამებისათვის აღებული სესხის რაოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს კაპიტალური პროგრამით გათვალისწინებული საბიუჯეტო წელს გასაწევის ხარჯების 25 პროცენტს და მთლიანი კაპიტალური პროგრამების 10 %-ს.
- კაპიტალური პროგრამებისათვის აღებული სესხის დაფარვის გრაფიკი გათვალისწინებულ უნდა იქნეს თვითმმართველი ერთეულის დამტკიცებულ ბიუჯეტში.

4.6. საბიუჯეტო პროცესი

4.6.1. ზოგადი პრინციპები

- საბიუჯეტო პროცესი იწყება ახალი საბიუჯეტო წლის დაწყებამდე 9 თვით ადრე თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის პროექტის შედგენით და მთავრდება 2 წლის შემდეგ - ახალი საბიუჯეტო წლის მომდევნო წლის დეკემბერში, ამ ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის შედგენით, დამტკიცებით და შეფასებით.
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის პროექტის შედგენა და ბიუჯეტის შესრულება ევალება თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელ ორგანოს. ბიუჯეტის პროექტის განხილვა, დამტკიცება, მასში ცვლილებების შეტანა, მის შესრულებაზე კონტროლი, შეფასება და ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის დამტკიცება თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოს უფლებამოსილებაა.
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის შესახებ ინფორმირება ხდება საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსა და საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტის მიერ დადგენილი წესით, ფორმით, მოცულობითა და ვადებში.
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელი ორგანოები წარუდგენენ ანგარიშს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიზნობრივი ტრანსფერტით დაფინანსებული ხარჯების შესახებ.
- მაღალმთიან რეგიონებში თვითმმართველობის ორგანოების დამატებითი საბიუჯეტო უფლებამოსილებანი და თავისებურებანი განისაზღვრება საქართველოს კანონმდებლობით.

4.6.2. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის შედგენა, განხილვა და დამტკიცება

- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელი ორგანო თვითმმართველი ერთეულის/მხარის საზოგადოებრივი საჭიროებების, შემოსავლების პროგნოზების და სოციალ-ეკონომიკური

განვითარების მდგომარეობის შესწავლის საფუძველზე ამზადებს მომდევნო წლის ბიუჯეტის საპროექტო წინადადებას მიმდინარე წლის 1 აპრილამდე. ბიუჯეტის საპროექტო წინადადებაში აისახება დასაფინანსებელი პრიორიტეტული პროგრამების მოკლე აღწერილობა და ამ პროგრამებით გათვალისწინებული თვითმმართველობის მიერ გასაწევი მომსახურების სახეები და მოცულობა, შემოსავლების პროგნოზული პარამეტრები, ინფორმაცია დელეგირებული უფლებამოსილებებით გათვალისწინებულ პროგრამებთან დაკავშირებით და მთლიანობაში ბიუჯეტის პარამეტრული გაანგარიშებები.

- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობითი ორგანო იხილავს ბიუჯეტის საპროექტო წინადადებას და მიმდინარე წლის 1 ივნისამდე იღებს გადაწყვეტილებას პრიორიტეტული პროგრამების და ბიუჯეტის ძირითადი პარამეტრების შესახებ.
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობითი ორგანოს გადაწყვეტილების საფუძველზე აღმასრულებელი ორგანო ამზადებს საბიუჯეტო განაცხადის პროექტს და 1 აგვისტომდე დასამტკიცებლად წარუდგენს თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობით ორგანოს.
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობით ორგანო ბიუჯეტს ამტკიცებს 1 ოქტომბრამდე ანუ ახალი საბიუჯეტო წლის დაწყებამდე.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტი უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ მოთხოვნებს:

- მოიცავდეს ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ყველა შემოსულობებს და გადასახდელებს
- ბიუჯეტში გამიჯნული უნდა იყოს საკუთარი შემოსულობები და მიზნობრივი ტრანსფერტები
- საკუთარ შემოსულობებში გამოყოფილი უნდა იყოს მიმდინარე საგადასახადო შემოსავლები, მიმდინარე არასაგადასახადო შემოსავლები, კაპიტალური შემოსავლები, გრანტები, გამოთანაბრებითი ტრანსფერტი და სესხები.
- გადასახელებში გამოყოფილი უნდა იყოს ადგილობრივი თვითმმართველობის ექსკლუზიურ უფლებამოსილებების და დელეგირებულ უფლებამოსილებების განხორციელებისათვის გათვალისწინებული გადასახდელები. გადასახდელებში ასევე გამოყოფილი უნდა იყოს მიმდინარე ხარჯები, კაპიტალური ხარჯები, დაკრედიტება და ვალის ამორტიზაცია
- ბიუჯეტში გათვალისწინებული უნდა იყოს მოქმედი საბიუჯეტო კლასიფიკაციები
- სარეზერვო ფონდის ოდენობა არ აჭარბებდეს ბიუჯეტის საერთო გადასახდელების 2%-ს
- ბიუჯეტში პროექტების და პროგრამების დაფინანსების გათვალისწინების შემთხვევაში ბიუჯეტის განუყოფელ ნაწილს უნდა წარმოადგენდეს ამ პროექტები და პროგრამები (მათ შორის მისი მიზნები და კონკრეტული ამოცანები, მოსალოდნელი შედეგები და შედეგების შეფასების მაჩვენებლები, დაფინანსების მოცულობა, დაფინანსების წყაროები, მონაცემები სესხის ოდენობისა და დაფარვის ვადის შესახებ, თუ ასეთი გათვალისწინებულია პროექტით).

საბიუჯეტო განაცხადში შეიტანება:

- შემოსულობების პროგნოზული მაჩვენებლები სახეების მიხედვით;
- შემოსულობების დასაბუთება სახეების მიხედვით.
- ხარჯების მოცულობა პროგრამების, ფუნქციონალური და ეკონომიკური კლასიფიკაციის შესაბამისად;
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ექსკლუზიურ უფლებამოსილებათა საბიუჯეტო პროგრამები დადგენილი ფორმატის შესაბამისად;
- დელეგირებულ უფლებამოსილებათა საბიუჯეტო პროგრამები დადგენილი ფორმატის შესაბამისად;
- კაპიტალური პროგრამები დადგენილი ფორმატის შესაბამისად
- სარეზერვო ფონდის მოცულობა (მაქსიმუმ ბიუჯეტის 2%-ის ოდენობით).
- ხელშეკრულებები დელეგირებულ უფლებამოსილებათა თაობაზე.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობითი ორგანო იხილავს საბიუჯეტო განცხადის პროექტს და ამტკიცებს ახალი საბიუჯეტო წლის დაწყებამდე.

ახალი საბიუჯეტო წლის დაწყებამდე ბიუჯეტის დაუმტკიცებლობის შემთხვევაში თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელი ორგანო უფლებამოსილია გასწიოს ხარჯები ყოველთვიურად არაუმეტეს გასული წლის ასიგნებების 1/12 -ის ოდენობით.

მიზნობრივი ტრანსფერტის თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტში გათვალისწინების პროცესი.

- საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ახალი საბიუჯეტო წლის წინა საბიუჯეტო წლის 1 თებერვლამდე თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოებს წარუდგენს დელეგირებული უფლებამოსილებების სახეებს, ღონისძიებებსა და მომსახურების მოცულობის და მიზნობრივი ტრანსფერტის ძირითად პარამეტრებს.
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელი ორგანო ფინანსთა სამინისტროს მიერ წარმოდგენილი პარამეტრების საფუძველზე ამზადებს თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტში დელეგირებული უფლებამოსილებების პროგრამების გაანგარიშებებს, მიზნობრივი ტრანსფერტის მოცულობას და წარუდგენს თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობით ორგანოს მიმდინარე წლის 1 აპრილამდე, რომელსაც ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანო იხილავს და განხილვის შედეგების გათვალისწინებით თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელი ორგანო წარუდგენს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიმდინარე წლის 1 მაისამდე.
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელი ორგანო მიმდინარე წლის 1 ივნისამდე ფინანსთა სამინისტროსთან ათანხმებს თვითმმართველი ერთეულისათვის/მხარისათვის დელეგირებული უფლებამოსილებების პროგრამებს და დელეგირების ხელშეკრულების პროექტებს და წარუდგენს თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობით ორგანოს. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობითი ორგანო იხილავს დელეგირებული უფლებამოსილების პროგრამებს და დელეგირებული ხელშეკრულების პროექტებს. მიმდინარე წლის 1 ივლისამდე თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელ ორგანოსა და საქართველოს ფინანსთა სამინსიტროს შორის ფორმდება დელეგირების ხელშეკრულებები.
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელი ორგანო დელეგირების ხელშეკრულებების საფუძველზე დელეგირებული უფლებამოისლებებისათვის საჭორო ფინანსურ ასიგნებებს ითვალისიწნებს ახალი ბიუჯეტის პროექტში, რომელსაც თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობით ორგანოს წარუდგენს მიმდინარე წლის 1 აგვისტომდე.

4.6.3. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის შესრულება

- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ერთეულის ბიუჯეტის შესრულებას უზრუნველყოფს თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელი ორგანო.
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ერთეულის ბიუჯეტში მიმდინარე საგადასახადო შემოსავლების მიღებას უზრუნველყოფს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგადასახადო დეპარტამენტი. ადგილობრივი მოსაკრებლებიდან, მიმდინარე არასაგადასახადო შემოსავლებიდან და კაპიტალური შემოსავლებიდან თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტში შემოსავლებს უზრუნველყოფს თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელი ორგანო.
- თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის საკასო შესრულება ხდება სახაზინო მომსახურების პრინციპით საბანკო დაწესებულების მეშვეობით.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ერთეულის ბიუჯეტში ცვლილებების შეტანა

- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ერთეულის დამტკიცებულ ბიუჯეტში ცვლილებების შეტანას ადგილობრივი თვითმმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს წინადადების საფუძველზე იღებს ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანო.
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოების ისეთი გადაწყვეტილების შემთხვევაში, რომელიც გავლენას ახდენს დამტკიცებული ბიუჯეტის შემოსულობებზე ან გადასახდელებზე, უნდა განხორციელდეს დამტკიცებული ბიუჯეტში ცვლილება.
- შემოსულობების ყოველთვიურ პროგნოზთან შედარებით შემოსავლების შესრულების მაჩვენებლების 3 თვის განვალობაში 10 პროცენტის ან მეტი დანაკლისის შემთხვევაში თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელმა ორგანომ თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობით ორგანოს უნდა წარუდგინოს ბიუჯეტის ცვლილების პროექტი.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის კონტროლი, აუდიტი, შეფასება და ანგარიშის დამტკიცება.

- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობითი ორგანოს განსაკუთრებულ კომპეტენციას განეკუთვნება თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის შესრულებაზე კონტროლის დაწესება. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოსათვის საქართველოს ცენტრალური ბიუჯეტიდან გადაცემული მიზნობრივი ტრანსფერტის გამოყენების კანონიერებასა და მიზნობრიობაზე კონტროლს ახორციელებს საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობითი ორგანოები ახორციელებენ დამტკიცებული საბიუჯეტო პროგრამების განხორციელების შეფასებას კვარტალში ერთხელ მაინც.
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშს ადგენს თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელი ორგანო და საბიუჯეტო წლის დამთავრებიდან არაუგვიანეს 2 თვისა განსახილველად წარუდგენს თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობით ორგანოს, ბიუჯეტის ანგარიშში აისახება:
    - შემოსულობების შესრულება, დაგეგმილთან შედარებით ნამეტობის ან ნაკლებობის მითითებით;
    - საბიუჯეტო პროგრამების შესრულების შედეგების ანალიზი პროგრამაში დასახულ ამოცანებთან მიმართებაში. პროგრამების რეალიზაციისას გამოვლენილი დაგეგმვის ნაკლოვანებები;
    - გ)სარეზერვო ფონდის გამოყენების ანგარიში;
    - სხვა მონაცემები, რომელსაც ითვალისწინებს თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობითი ორგანოს მოთხოვნა.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ერთეულის ბიუჯეტის შესრულების აუდიტი ხორციელდება თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ შემუშავებული წესების შესაბამისად.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობითი ორგანო თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტის ანგარიშიდან გამომდინარე, ახორციელებს ბიუჯეტის შესრულების შეფასებას და შეიმუშავებს რეკომენდაციებს ახალი საბიუჯეტო წლისათვის.

4.7. შემოსავლების მოძრაობის სქემა

საქართველოს საგადასახადო კოდექსით გათვალისწინებულ გადასახადებს გადასახადის გადამხდელები იხდიან მომსახურე ბანკის საშულებით ფინანსთა სამინისტროს სახაზინო სამსახურის ერთიან ანგარიშზე. თანხის გადარიცხვა შეიძლება განხორციელდეს ნებისმიერი კომერციული ბანკის ან მისი ფილიალის მეშვეობით. გადამხდელის მიერ კომერციულ ბანკში ან მის ფილიალში შეტანილი თანხები ირიცხება საქართველოს ეროვნულ ბანკში ფინანსთა სამინისტორს სახაზინო სამსახურის ერთიან ანგარიშზე, საიდანაც "საგადასახადო, არასაგადასახადო და კაპიტალური შემოსავლების ბიუჯეტებს შორის განაწილების შესახებ" საქართველოს კანონით განსაზღვრული ნორმატივების საფუძველზე ხდება თანხების გადარიცხვა სხვადასხვა დონის ბიუჯეტებში - ტერიტორიული ერთეულების, ავტონომიური რესპუბლიკების და სახელმწიფო ბიუჯეტების საშემოსავლო ანგარიშებზე. ტერიტორიული ერთეულებში იგულისხმება საქართველოში არსებული ყველა რაიონული ერთეულები და ქალაქები რომელიც არ შედიან რაიონის შემადგენლობაში. აღნიშნულ ერთეულებს გააჩნიათ დამოუკიდებელი ანგარიშები, რომელიც ხაზინასთან შეთანხმების საფუძველზე შესაძლებელია ნებისმიერ კომერციულ ბანკში იქნას გახსნილი. რაიონული შემოსავლების ანგარიშებიდან ხდება შემოსავლების გადანაწილება ასოცირებული საკრებულოს გადაწყვეტილების შესაბამისად თვითმმართველ ერთეულებზე (სოფელი, თემი, დაბა და ქალაქი რომელიც შედის რაიონის შემადგენლობაში). თვითმმართველ ერთეულებსაც შესაბამისად გააჩნიათ დამოუკიდებელი ანგარიშები კომერციულ ბანკებში ან მათ ფილიალებში, რომელზეც ხდება

პირველი დონის ერთეულების ბიუჯეტით გათვალისწინებული შემოსულობების მობილიზება და შესაბამისად ამავე ბიუჯეტით განსაზღვრული მომსახურე სუბიექტებისათვის გადასახდელების გადახდა.

ავტონომიური რესპუბლიკის ბიუჯეტში მობილიზებული თანხები მასში შემავალ სხვადასხვა დონიოს ბიუჯეტებს შორის ნაწილდება ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანოების მიერ მიღებული გადაწყვეტილების შესაბამისად.

არსებული შემოსავლების მობილიზების სქემაში არსებობს თანხის მოძრაობის ორი ვარიანტი, რომლის საშუალებით გადამხდელს შეუძლია თანხის გადახდა. ***პირველი:*** ხაზინას შეიძლება ჰქონდეს გახსნილი ეროვნულ ბანკში არსებული სახაზინო სამსახურის ანგარიშის სატრანზიტო ანგარიშები, რომელზეც გადამხდელს დადგენილი კოდების მეშვეობით პირდაპირ შეუძლია შეიტანოს ბიუჯეტის კუთვნილი თანხა და შესაბამისად გადახდილი თანხა ყოველგვარი ზედმეტი ოპერაციების გარეშე მოხვდება სახაზინო სამსახურის ერთიან ანგარიშზე. ***მეორე:*** სქემა თავისთავად გულისხმობს გადამხდელთა მიერ კომერციულ ბანკში შეტანილი თანხის იდენტიფიცირებას. აღნიშნულ ოპერაციას ყოველი დღის ბოლოს ასრულებს კომერციული ბანკი და შესაბამისად თანხას რიცხავს ეროვნულ ბანკში სახაზინო სამსახურის ერთიან ანგარიშზე.

შემოსავლების მოძრაობა (არსებული)

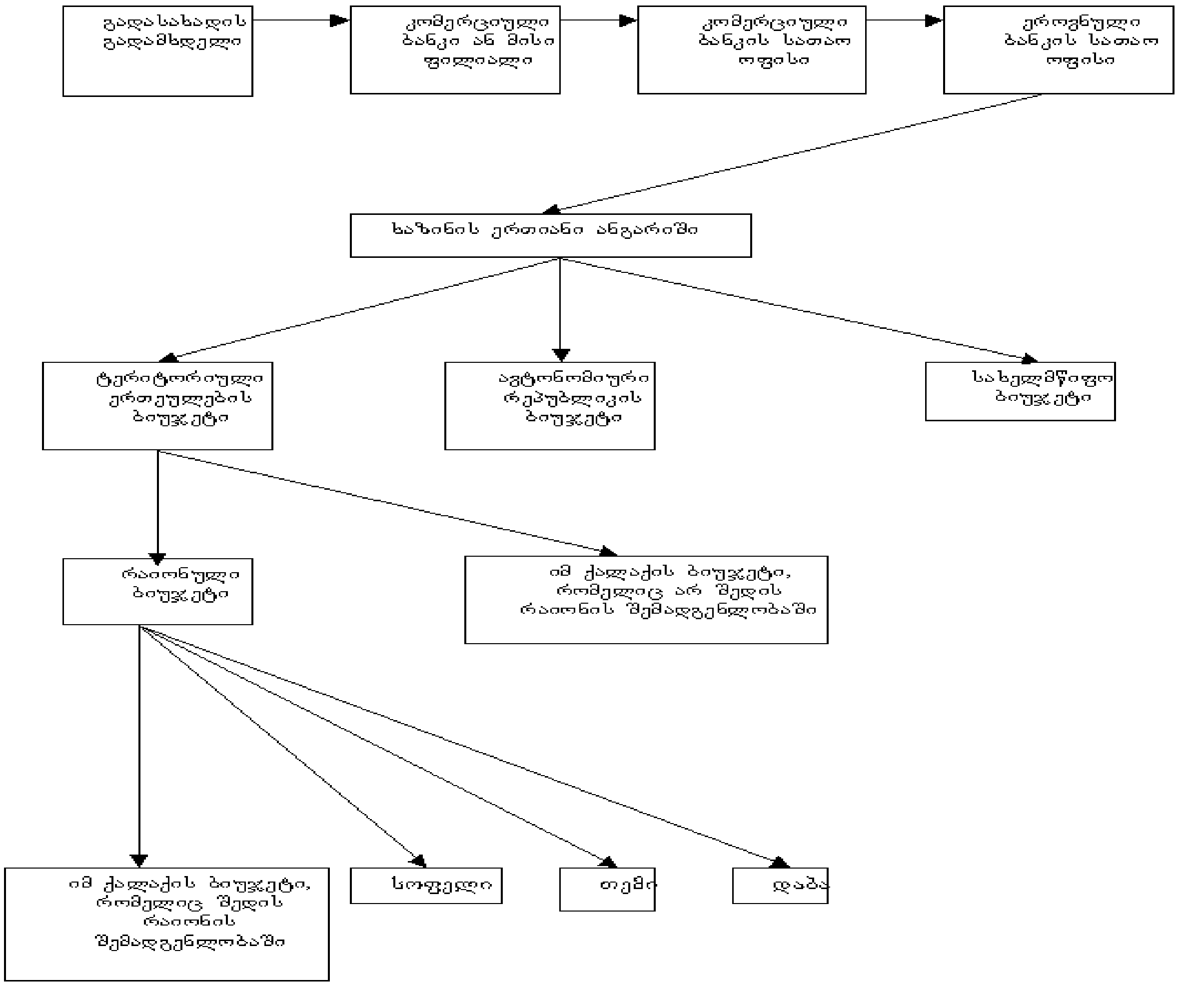

შემოსავლების მოძრაობის სქემა, ასეთი პრინციპით უნდა ხორციელდებოდეს:

- გამომდინარე იქიდან, რომ სხვადასხვა კომერციული ბანკები და მათი ფილიალები საქართველოს სხვადასხვა ტერიტორიულ ერთეულში არიან გაფანტული, არ არსებობს ისეთი ადგილი დღეს არსებულ რაიონულ დონეზე მაინც, რომ იქ არ იყოს თუნდაც ერთი ბანკის ფილიალი. გადასახადის გადამხდელს არჩევანის სრული უფლება უნდა ქონდეს აირჩიოს კომერციული ბანკი ან მისი ფილიალი და გახსნას იქ ერთი ან რამოდენიმე ანგარიში იმ ბანკში რომელიც ტერიტორული სიახლოვის ან სხვა გარემოებების გათვალისწინებით მისთვის ყველაზე მისაღებია;
- გადასახადის სახით გადახდილი თანხა კომერციული ბანკიდან და მისი ფილიალიდან ეროვნულ ბანკში იმავე დღეს უნდა ხვდებოდეს, ხოლო ეროვნული ბანკი მას უნდა ანაწილებდეს

ნორმატივების შესაბამისად სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკების, მხარის და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის (თემი, ქალაქი) ბიუჯეტებს შორის;

- ავტონომიური რესპუბლიკების, მხარის და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის (თემი, ქალაქი) ბიუჯეტებში კუთვნილი შემოსავლები პირდაპირ უნდა ირიცხებოდეს ეროვნული ბანკიდან ყოველგვარი შუალედური რგოლების გავლის გარეშე. ამისათვის თითოეულ ამ რგოლს უნდა ჰქონდეთ სპეციალურად გახსნილი საბიუჯეტო ანგარიშები ნებისმიერ მათთვის სასურველ კომერციულ ბანკში ან მის ფილიალში და ამ ანგარიშიდან უნდა მოახდინონ თანხების შესაბამისი განკარგვა;
- გადასახადების სახით გადახდილი თანხების ის ნაწილი, რომლებიც კანონმდებლობის მიხედვით არის სახელმწიფო ბიუჯეტის კუთვნილი, ეროვნული ბანკიდან უნდა ხვდებოდეს ხაზინის ერთიან ანგარიშში და იქიდან სახელმწიფო ბიუჯეტში, ხოლო იხარჯებოდეს წარმოდგენილი სქემის მიხედვით;
- იმისათვის, რომ თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტში დროულად და სრულად იქნას გადარიცხული კუთვნილი ანარიცხები როგორც საერთო-სახელმწიფოებრივი გადასახადებიდან, ასევე ადგილობრივი გადასახადების სახით მიღებული შემოსავლები, საჭიროა საგადასახადო ინსპექციებმა საიდენტიფიკაციო[4] ნომრები გასცენ თვითმმართველი ერთეულების მიხედვით (უკვე რეგისტრირებული გადასახადის გადამხდელები კი დაალაგონ ასევე თვითმმართველი ერთეულების მიხედვით). ეს ინფორმაცია უნდა გადაეცეს ეროვნულ ბანკს, რომელიც დაალაგებს თვითმმართევლი ერთეულების ბიუჯეტებს კოდების მიხედვით და თანხის მიღებისთავანავე განსაზღლავს მის მიმართულებას და გადარიცხავს შესაბამის ბიუჯეტში;
- ეროვნულმა ბანკმა საგადასახადო ინსპექციებს პერიოდულად უნდა გაუგზავნოს ინფორმაცია გადასახადის გადამხდელების მიერ საგადასახადო ვალდებულებების შესრულების შესახებ. ამასთან ერთად ეროვნული ბანკი აჯამებს მის ხელთ არსებულ ინფორმაციებს და აკეთებს ნაერთ ანგარიშს სხვადასხვა დონის ბიუჯეტების შესრულების შესახებ.

შემოსავლების მოძრაობა (შემოთავაზებული)

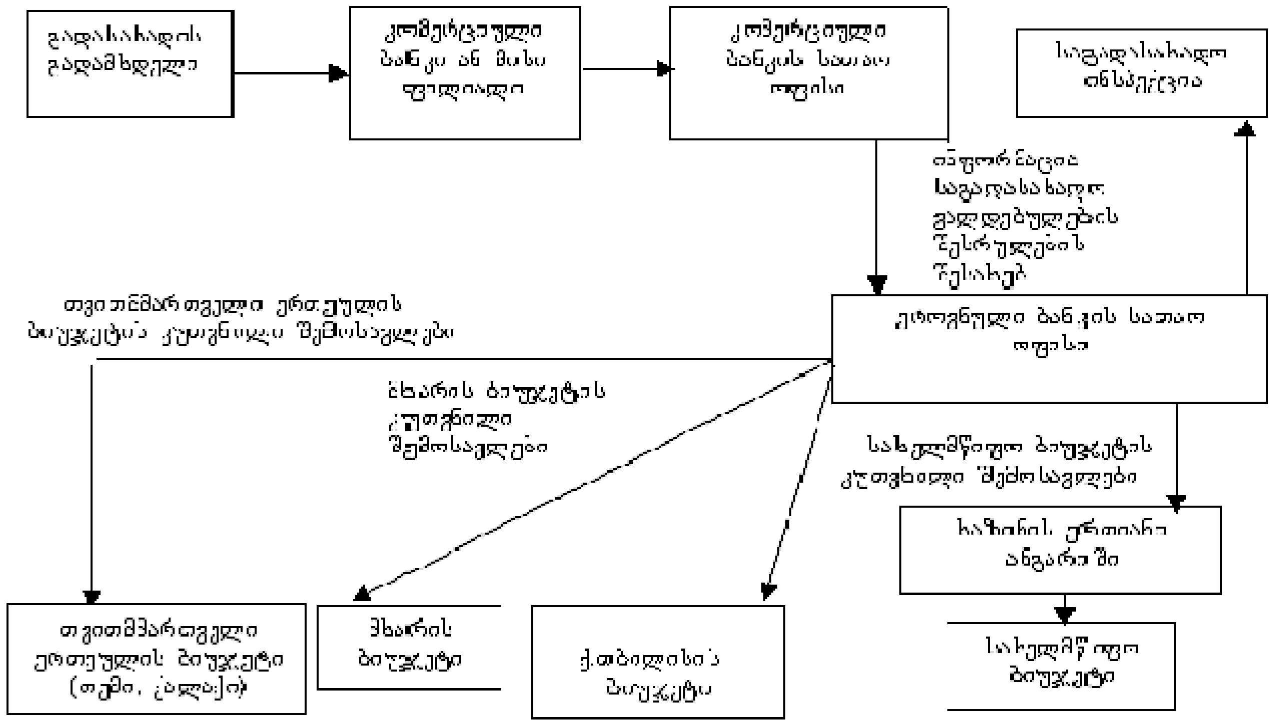

[4] აქ გასათვალისწინებელია ერთი გარემოება: დღეს არსებული სისტემის მიხედვით გადამხდელების კლასიფიკაცია და საიდენტიფიკაციო ნომრების მინიჭება ხდება რაიონული პრინციპით, რის გამოც ადგილობრივი ბიუჯეტების კუთვნილი ანარიცხები ხვდება რაიონულ ბიუჯეტში და შემდგომ იქიდან გადაეცემა თვითმმართველი ერთეულის ბიუჯეტს (უმეტეს შემთხვევაში ასეთ დროს რაიონი იტოვებს გარკვეულ თანხებს, ხოლო დანარჩენებს ურიცხავს თვითმმართველ ერთეულებს).

4.8. გადასახდელების მოძრაობის სქემა

გადასახდელების მოძრაობა შემოსულობების სქემისაგან განსხვავებით გაცილებით უფრო რთულია.

სხვადასხვა ტერიტორიულ ერთეულებში არსებულ კომერციულ ბანკებში და მის ფილიალებში ანგარიშები გახსნილი აქვთ თვითმმართველ და მმართველ ერთეულებს, საიდანაც ახდენენ ისინი მათ ანგარიშზე ჩარიცხული თანხების განკარგვას. თანხის გამოსატანად საჭირო ჩეკს ან თანხის გადასარიცხად საგადასახადო დავალებას ხელს აწერენ თვითმართველი ერთეულის საკრებულოს თავმჯდომარე და ბუღალტერი (მმართველობის შემთხვევაში - რაიონის გამგებელი/მერი და რაიონის/ქალაქის საფინანსო განყოფილების უფროსი), რომელნიც პასუხისმგებელნი არიან ამ თანხის განკარგვაზე.

ხოლო რაც შეეხება ცენტრალური ბიუჯეტში მობილიზებულ თანხებს, განთავსებულია ეროვნული ბანკში ან მის ფილიალში სახაზინო ანგარიშზე და იქიდან ხდება ფულის გადახდა მომსახურე სუბიექტებისთვის მხარჯავი დაწესებულებების მიხედვით.

ხარჯების გაწევის (მოძრაობის) სქემა, იდეალურ სიტუაციაში ასეთი უნდა იყოს:

- თვითმმართველი ერთეულის (თემი, ქალაქი), მხარის და ავტონომიური რესპუბლიკის ბიუჯეტით გათვალისწინებული ხარჯების ფარგლებში, ამ ორგანოთა პასუხისმგებელი პირები მომსახურე კომერციული ბანკის ან მისი ფილიალის მეშვეობით აწარმოებენ ოპერაციებს საბიუჯეტო ანგარიშიდან (ამზადებენ და ბანკში მიაქვთ თანხის გამოტანის მიზნით ჩეკის წიგნაკი ან გადარიცხვის მიზნით საგადასახადო დავალება);
- ცენტრალური ბიუჯეტის დაფინანსებაზე მყოფი საბიუჯეტო ორგანიზაციების ცენტრალური ბიუჯეტით გათვალისწინებული ხარჯების ფარგლებში, ამ ორგანიზაციათა პასუხისმგებელი პირები აწარმოებენ ოპერაციებს ხაზინაში ან მის ტერიტორიულ ერთეულში გახსნილი საბიუჯეტო ანგარიშიდან (ამზადებენ და ხაზინაში მიაქვთ თანხის გამოტანის მიზნით ჩეკის წიგნაკი ან გადარიცხვის მიზნით საგადასახადო დავალება);
- თვითმმართველი ერთეულის (თემი, ქალაქი), მხარის და ავტონომიური რესპუბლიკის მომსახურე ბანკების ფილიალები აწვდიან ინფორმაციას განხორციელებული ხარჯვითი ოპერაციების შესახებ მათ სათაო ოფისებს, რომელიც თვის ბოლოს ამ ინფორმაციას აწვდის ეროვნულ ბანკს;
- ცენტრალური ბიუჯეტის დაფინანსებაზე მყოფი საბიუჯეტო ორგანიზაციების მომსახურე რეგიონალური ხაზინები აწვდიან ინფორმაციას განხორციელებული ხარჯვითი ოპერაციების შესახებ ცენტრალურ ხაზინას, რომელიც თვის ბოლოს ამ ინფორმაციას აწვდის ეროვნულ ბანკს;
- ეროვნული ბანკი აჯამებს მიღებულ ინფორმაციებს და აკეთებს ნაერთ ანგარიშს სხვადასხვა დონის ბიუჯეტების მიერ გაწეული ხარჯების შესახებ.

5. ადმინისტრაციული ზედამხედველობა

თვითმმართველობას ქვეყანაზედ ბევრი მტერი ჰყავს; ბევრს უფრთხობს ტყუილუბრალოდ ძილსა და მოსვენებასა. ამბობენ, რომ საშიშარიაო - საზოგადოებას ეგ უფლება მიენიჭოს: აურზაურს მოჰყვება, თავს გაიზვიადებს და მორჩილებიდამ გამოვაო... ადგილობრივთა მცხოვრებთაგან ამორჩეული და დაყენებული ჩვენთვის არავითარ შიშს არ მოასწავებენ. ჩვენგან დანიშნული მოხელე კი მათთვის უცხო კაცი იქნება და ერთი ურიგო რამ ქცევა უცხო კაცისა უკმაყოფილებას ჩამოაგდებს.

ილია

ადმინისტრაციული ზედამხედველობის მიზანია ადგილობრივი და სამხარეო თვითმმართველობის უფლებების დაცვა და მათი უფლებამოსილებების შესრულებისათვის ხელშეწყობა კანონისა და სხვა ნორმატიული საკანონმდებლო აქტების ფარგლებში. კანონის დასაცავად ადმინისტრაციული ზედამხედველობის მრავალი შესაძლო ღონისძიებიდან უნდა გატარდეს ის, რომელიც ყველაზე ნაკლებად დააზიანებს ადგილობრივ და სამხარეო თვითმმართველობას. ადმინსიტრაციული ზედამხედველობის ღონისძიებით მოსალოდნელმა ზიანმა არ უნდა გადააჭარბოს ღონისძიების გზით მისაღწევ შედეგს.

შესაძლო ჩარევით ღონისძიებებთან შედარებით უპირატესობა უნდა მიენიჭოს პრევენციულ (პროფილაქტიკურ) ღონისძიებებს, ანუ ადმინისტრაციული ზედამხედველობის უფრო რბილ საშუალებებს საიმისოდ, რომ მაქსიმალურად იქნას თავიდან აცილებული ჩარევითი ღონისძიებები.

ადმინისტრაციული ზედამხედველობა თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოების უფლებამოსილებებთან დაკავშირებით მათთვის გადაცემული სავალდებულო და ნებაყოფილობითი ამოცანების სფეროში შემოისაზღვრება მხოლოდ ამ ამოცანების შესრულების კანონთან შესაბამისობის შემოწმებით (სამართლებრივი ზედამხედველობა).

ადმინისტრაციული ზედამხედველობა სახელმწიფოს მიერ დელეგირებული ამოცანების მიმართებაში მოიცავს როგორც სამართლებრივ ზედამხედველობას, ასევე ამ ამოცანების შესრულების შინაარსსა და სახეობას (დარგობრივი ზედამხედველობა).

თვითმმართველი ერთეულების და მხარეების სავალდებულო და ნებაყოფლობითი ექსკლუზიური კომპეტენციებთან მიმართებაში სამართლებრივი ზედამხედველობის ორგანოებს და მათთვის დელეგირებულ კომპეტენციებთან მიმართებაში სამართლებრივი და დარგობრივი ზედამხედველობის ორგანოს წარმოადგენს საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელი სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში.

ის ღონისძიებები, რომელთა გამოყენების უფლებაც სახელმწიფო ზედამხედველობის განმახორციელებელ ორგანოებს აქვთ, დგინდება კანონით.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოებისათვის დელეგირებულ უფლებამოსილებებზე სამართლებრივი და დარგობრივი ზედმხედველობა ხორციელდება კანონით დადგენილი დელეგირებული უფლებამოსილებების და შესაბამისი დელეგირების ხელშეკრულებების ფარგლებში.

საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელს სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში შეუძლია თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოებს წერილობითი მითითებები მიაწოდოს სახელმწიფოს/მხარის მიერ დელეგირებული ამოცანების შესრულების სახეობისა და შინაარსის შესახებ. ეს მითითებები შეიძლება გაეგზავნოს როგორც ცალკეულ, ასევე ყველა შეუძლიათ თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოებს ერთად. თუ ამ მითითებების შესრულება დამატებით ხარჯების გაწევასთან არის დაკავშირებული ამ ხარჯების ანაზღაურება ხორციელდება იმ ხელისუფლების ორგანოების მიერ ვინც განახორციელა კომპეტენციის დელეგირება.

დარგობრივი ზედამხედველობის განხორციელებისას საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელი სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში არ არის უფლებამოსი, განახორციელოს ჩარევითი ღონისძიებები, თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოების გადაწყვეტილებების გაუქმების შეჩერების სახით ხორციელდება კანონით დადგენილი წესით.

საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელი სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში ყველა ჩარევითი ღონისძიება უნდა არსებობდეს წერილობითი ფორმითა და სათანადო დასაბუთებით.

ადმინისტრაციული ზედამხედველობის სფეროში პროფილაქტიკური (პრევენციული) საქმიანობის პრინციპები

სამართლებრივი კონსულტაციების გაწევის ვალდებულაბა - საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელი სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში ვალდებულია სამართლებრივი კონსულტაციები გაუწიოს თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოებს მათი ამოცანების შესრულებისას მათი მოთხოვნის შემთხვევაში

ინფორმირების უფლება - საკმარისი მიზეზების არსებობის შემთხვევაში საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელს სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში შეუძლია გაეცნოს თვითმმართველობის ერთეულებში მიმდინარე ცალკეულ მოვლენებს. მას შეუძლია დაათვალიეროს თვითმმართველობის ერთეულების დაწესებულებები, შეამოწმონ თვითმმართველობის ერთეულების მიერ როგორც მათი უფლებამოსილების ფარგლებში გატარებული ან გაუტარებელი ღონისძიებების მართლზომიერება, ასევე მოითხოვონ ამასთან დაკავშირებული ანგარიშები და აქტები.

თუ კანონით დადგენილია ნებართვებისს გაცემა მას გასცემს შესაბამისი საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელი სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში, თუკი კანონით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.

საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელს სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში შეუძლია თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოების გადაწყვეტილებები, რომლებსაც ნებართვა ესაჭიროებათ, ამისგან გაათავისუფლონ და სანაცვლოდ დაადგინონ საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელს სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში წინასწარი შეტყობინების ვალდებულება. თუ კანონი ითვალისწინებს სახელმწიფოს მიერ დელეგირებული ფუნქციების რეგულირებასთან დაკავშირებული თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოების გადაწყვეტილებისთვის ნებართვას, მაშინ ნებართვისგან ანთავისუფლებას საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელი სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში.

სამართლებრივი ზედამხედველობის ჩარევითი ღონისძიებები

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობითი ორგანოების მიერ მიღებული კანონსაწინააღმდეგო სამართლებრივი აქტის შემთხვევაში საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელი სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში თვითმმართველი ერთეულის/მხარის წარმომადგენლობით ორგანოებს აძლევს მითითებას იმის შესახებ, რომ მან დაუყოვნებლივ მოიწვიოს შესაბამისი წარმომადგენლობითი ორგანოს სხდომა ამ დადგენილების გადამოწმების მიზნით. თუ ეს ორგანო არ შეცვლის თავის სამართლებრივ აქტს, მაშინ საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელს სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში შეუძლია ის სასამართლოში გაასაჩივროს.

საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელს სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში შეუძლია თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელი ორგანოების კანონსაწინააღმდეგო სამართლებრივი აქტები გაასაჩივროს საკრებულოში. გასაჩივრება აჩერებს ადგილობრივი თვითმმართველობის გამგებლის გადაწყვეტილების შესრულებას. თუ თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელი ორგანო არ შეცვლის თავის გადაწყვეტილებას, მაშინ სამართლებრივი ზედამხედველობის ორგანომ ეს სამართლებრივი აქტი 14 დღის განმავლობაში სასამართლოში უნდა გაასაჩივროს. სხვა შემთხვევაში შეწყდება თვითმმართველი ერთეულის/მხარის აღმასრულებელი ორგანოების სამართლებრივი აქტის შესრულების შემაჩერებელი მოქმედება.

იმ შემთხვევაში, თუ თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოები მათ კანონიერ და სხვა ნორმატიული აქტებით განსაზღვრულ მოვალეობებს არ ასრულებენ, საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელს სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში შეუძლია გასცეს განკარგულება მათ მიერ გარკვეულ ვადებში საჭირო ღონისძიებების განხორციელების თაობაზე. თუ თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოები საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელის სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში ამ განკარგულებას განსაზღვრულ ვადებში არ შეასრულებენ,

მაშინ საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელს სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში შეუძლია მიმართოს სასამართლოს ქმედების განხორციელების სარჩელით.

თუ მოსახლეების სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას სავარაუდოდ დაემუქრება ან უკვე დაემუქრა საფრთხე, მაშინ საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელის სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში სასამართლოსადმი წინასწარი მიმართვის გარეშე შეუძლია თვითონ გაატაროს საჭირო ღონისძიებები.

საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელს სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში შეუძლია ამ დროს წარმოშობილი საჭირო ხარჯები თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოებისაგან მოითხოვოს. ამ საშაულების გამოყენებისას თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოებოს დასაბუთება გადაეგზავნება ღონისძიების დამთავრებიდან 5 დღის განმავლობაში.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოებს შეუძლიათ სასამართლოში გაასაჩივრონ საქართველოს პრეზიდენტის სამხარეო წარმომადგენელს სახელმწიფო ზედამხედველობის საკითხებში დადგენილებები, ქმედებები ან ქმედებებისგან თავის შეკავებაც.

6. თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ქონება

თვითმმართველობის საქებრად ეს კი უნდა ვთქვათ, რომ აქ გადამეტებულსა, თუ არ სარგებლობა, ისეთი ვნება მაინც არ მოსდევს, როგორც მას, როცს სახელმწიფოს მთავრობას გადამეტებულის ზომით დაუჭერია ცხოვრებაში ადგილი.

ილია

თვითმმართველი ერთეულის/მხარიოს საკუთრება და შექმნის საფუძვლები

თვითმმართველი ერთეული და მხარე საკუთრებაში ფლობენ ქონებას.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ქონების სახეებია:

- უძრავი ქონება
- მოძრავი ქონება
- არამატერიალური აქტივები

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის საკუთრებაა ის ქონება, რომელიც საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით შედის თვითმმართველი ერთეულის/მხარის მფლობელობის, სარგებლობის და განკარგვის სფეროში.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის საკუთრებაში შემავალი ობიექტების კატეგორიათ ნუსხა განისაზღვრება საქართველოს კანონმდებლობით.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის საკუთრება იქმნება:

- საქართველოს პრეზიდენტის მიერ დადგენილი წესით თვითმმართველი ერთეულისათვის/მხარისათვის სახელმწიფო საკუთრებაში მყოფი ობიექტების გადაცემით;
- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის მიერ თავიანთი კომპეტენციის ფარგლებში, კანონმდებლობით გათვალისწინებული წესით, ახალი ობიექტების შეძენით ან შექმნით;
- იმ ხდომილებათა შედეგად, რომელთაც საქართველოს კანონმდებლობა უკავშირებს სამოქალაქო-სამართლებრივი შედეგების წარმოშობას;
- კანონით გათვალისწინებული სხვა საფუძვლებით.

თვითმმართველი ერთეულის/მხარის საკუთრებაში შემავალი ქონება იყოფა ძირითად (განუსხვისებელ) და დამატებით ქონებად. ძირითადია (განუსხვისებელია) ის ქონება, რომელიც წარმოადგენს თვითმმართველი ერთეულის/მხარის განხორციელების საფუძველს და რომელიც ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს მიერ შეიძლება გამოყენებული იქნეს მხოლოდ მისი საჯარო ფუნქციებისა და უფლებამოსილების განხორციელების მიზნით. ძირითადი ქონების კატეგორიას განეკუთვნება:

- თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოების ადმინისტრაციული შენობები.
- საერთო დანიშნულების პარკები, სკვერები და ბაღები
- საავტომობილო გზები
- მდინარეები, ტბები და სხვა წყლის რესურსები

ძირითად (განუსხვისებელ) ადგილობრივ ქონებას უშუალოდ ფლობენ და სარგებლობენ თვითმმართველი ერთეულის/მხარის ხელისუფლების ორგანოები. ამ ქონების გასხვისება დაიშვება თვითმმართველი ერთეულის/ბხარის წარმომადგენლობითი ორგანოს დადგენილებით მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ახალი ქონების შექმნით ან შეძენით არსებულმა ქონებამ დაკარგა თავისი ფუნქციური დანიშნულება. ძირითადი (განუსხვისებელი) ქონების კატეგორია და გამოყენების წესი დგინდება საქართველოს კანონმდებლობით.

სახელმწიფოს მიერ თვითმმართველი ერთეულისათვის გადაცემული ქონების მიმართ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს უფლებები და მოვალეობები განისაზღვრება მათ შორის დადებული ხელშეკრულებით.

7. კონცეფციის საკანონმდებლო უზრუნველყოფის სქემა

ჩვენ გვგონია, რაცა ვსთქვით, ეგეც სამყოფი საბუთი იყოს, რომ ხელახლად გადაისინჯოს ყოველივე კანონმდებლობა ამ საგანზედ, თუ სოფლის კეთილგანწყობა ვისთვისმე სასურველია, და ვისთვის არ უნდა იყოს სასურველი! ეს კია, რომ მარტო სოფელი, როგორც ნაბოლვარი რგოლი რთულის ჯაჭვისა, ვერ ასაზრდოებს თვითმმართველობას, თუ მარტო სოფელშივე დაიწყება და სოფელშივე ჩაწყდება. სოფელს მაზრა უნდა მოჰყვეს, მაზრას – გუბერნია...

ილია

7.1. კანონპროექტები

- საქართველოს კონსტიტუციური კანონი "საქართველოს მხარეების შესახებ"

(იხ. დანართი № ???)

- საქართველოს ორგანული კანონი "მხარეებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობისა და სამხარეო და ადგილობრივი თვიმმართველობის შესახებ"

(იხ. დანართი № ???)

- საქართველოს კანონი "ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების და მხარეების ბიუჯეტების შესახებ"

(იხ. დანართი № ???)

7.2. კანონების ნუსხა სადაც პირველ რიგში იქნება შესატანი ცვლილებები და დამატებები:

- საქართველოს კონსტიტუცია
- საქართველოს საგადასახადო კოდექსი
- საქართველოს კანონი "საბიუჯეტო სისტემის შესახებ"
- საქართველოს კანონი "ადგილობრივი მოსაკრებლების შესახებ"
- საქართველოს კანონი "პირდაპირი სახელმწიფო მართველობის შესახებ"
- საქართველოს კანონი "ადგილობრივი წარმომადგენლობითი ორგანოს-საკრებულოს წევრის სტატუსის შესახებ"
- საქართველოს კანონი "ადგლობრივი თვითმმართველი ერთეულის ქონების შესახებ"
- საქართველოს საარჩევნო კოდექსი
- საქართველოს კანონი "საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოისლებისა და საქმიანობის წესის შესახებ"
- საქართველოს კანონი "მაღალმთიანი რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური და კულტურული განვითარების შესახებ"
- საქართველოს კანონის "ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობსი ორგანოების ეკონომიკური საქმიანობის ორგანიზების შესახებ"

7.3. მოქმედ კანონთა ნუსხა, რომლებშიდაც უნდა შევიდეს ცვლილებები:

1. საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი
2. საქართველოს კანონი პოლიციის შესახებ
3. საქართველოს კანონი ნიადაგის დაცვის შესახებ
4. საქართველოს კანონი ენერგეტიკის შესახებ
5. საქართველოს კანონი მავნე ორგანიზმებისაგან მცენარეთა დაცვის შესახებ
6. საქართველოს კანონი მეწარმეთა შესახებ
7. საქართველოს კანონი საავტომობილო გზების შესახებ
8. საქართველო კანონი საბინაო კომუნალური მეურნეობის შესახებ
9. საქართველოს კანონი საავტომობილო ტრანსპორტის შესახებ
10. საქართველოს კანონი ვეტერინარიის შესახებ
11. საქართველოს კანონი შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა სოციალური დაცვის შესახებ
12. საქართველოს კანონი ომისა და სამხედრო ძალების
13. ვეტერანების შესახებ
14. აქართველოს ორგანული კანონი საზოგადოებრივი საჭიროებისათვის გადაუდებელი აუცილებლობისას საკუთრების ჩამორთმევის წესის შესახებ
15. საქართველოს კანონი დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ
16. საქართველოს კანონი სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის საკუთრების შესახებ
17. საქართველოს ორგანული კანონი რეფერენდუმის შესახებ
18. საქართველოს ორგანული კანონი საქართველოს სახალხო დამცველის შესახებ
19. საქართველოს კანონი წიაღის შესახებ
20. საქართველოს კანონი საბიბლიოთეკო საქმის შესახებ
21. საქართველოს კანონი მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ
22. საქართველოს კანონი საქართველოს მოქალაქეთა და საქართველოში მცხოვრებ უცხოელთა რეგისტრაციის, პირადობის (ბინადრობის) მოწმობისა და საქართველოს მოქალაქის პასპორტის გაცემის წესის შესახებ
23. საქართველოს კანონი იძულებით გადაადგილებულ პირთა-დევნილთა შესახებ
24. საქართველოს კანონი პროდუქციის და მომსახურების სერტიფიკაციის შესახებ
25. საქართველოს კანონი სპორტის შესახებ
26. საქართველოს კანონი გარემოსდაცვითი ნებართვის შესახებ
27. საქართველოს კანონი სამხედრო, შინაგან საქმეთა ორგანოების და სახელმწიფო დაცვის სპეციალური სამსახურიდან თადარიგში დათხოვნილ პირთა და მათი ოჯახის წევრთა საპენსიო უზრუნველყოფის შესახებ
28. საქართველოს კანონი სახელმწიფო საიდუმლოების შესახებ
29. საქართველოს კანონი მატიული აქტების შესახებ
30. საქართველოს კანონი საინვესტიციო საქმიანობის ხელშეწყობისა და გარანტიების შესახებ
31. საქართველოს კანონი მიწის რეგისტრაციის შესახებ
32. საქართველოს კანონი გარემოს დაცვის შესახებ

33. საქართველოს კანონი საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისათვის, თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის დაღუპულ, უგზო-უკვლოდ დაკარგულ, მიღებული ჭრილობების შედეგად გარდაცვლილთა ოჯახების სოციალური დაცვის შესახებ
34. საქართველოს კანონი საქართველოს პრეზიდენტის რწმუნებულის ფონდის შექმნის თაობაზე
35. საქართველოს კანონი ტურიზმისა და კურორტის შესახებ
36. საქართველოს კანონი საქართველოს კონტროლის პალატის შესახებ
37. საქართველოს კანონი სასოფლო-სამეურნეო კარანტინის შესახებ
38. საქართველოს კანონი სახელმწიფო ქონების პრივატიზების შესახებ
39. საქართველოს კანონი შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ
40. საქართველოს კანონი კულტურის შესახებ
41. საქართველოს კანონი ელექტროენერგეტიკისა და ბუნებრივი გაზის შესახებ
42. საქართველოს კანონი განათლების შესახებ
43. საქართველოს კანონი სამხედრო ვალდებულებისა და სამხედრო სამსახურის შესახებ
44. საქართველოს კანონი სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის არასასოფლო-სამეურნეო მიზნით გამოყოფისას სანაცვლო მიწის ათვისების ღირებულებისა და მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ
45. საქართველოს კანონი მიწების მელიორაციის შესახებ
46. საქართველოს კანონი საჯარო სამსახურში ინტერესთა შეუთავსებლობისა და კორუფციის შესახებ
47. საქართველოს კანონი წყლის შესახებ
48. საქართველოს კანონი საჯარო სამსახურის შესახებ
49. საქართველოს კანონი სტატისტიკის შესახებ
50. საქართველოს კანონი არქიტექტურულ-სამშენებლო საქმიანობაზე სახელმწიფო ზედამხედველობის შესახებ
51. საქართველოს კანონი საშიში საწარმოო ობიექტის უსაფრთხოების შესახებ
52. საქართველოს კანონი საქართველოს მოქალაქეთა პოლიტიკური რეპრესიების მსხვერპლად აღიარებისა და რეპრესირებულთა სოციალური დაცვის შესახებ
53. საქართველოს კანონი მოსაკრებლების სისტემის საფუძვლების შესახებ
54. საქართველოს კანონი ლტოლვილთა შესახებ
55. საქართველოს კანონი საზოგადოებრივი უსაფრთხოების სამსახურის შესახებ
56. საქართველოს კანონი კურორტებისა და საკურორტო ადგილების სანიტარიული დაცვის ზონების შესახებ
57. საქართველოს კანონი არქიტექტურული საქმიანობის შესახებ
58. საქართველოს კანონი სახანძრო უსაფრთხოების შესახებ
59. საქართველოს კანონი ადგილობრივი მოსაკრებლების შესახებ
60. საქართველოს კანონი ვაზისა და ღვინის შესახებ
61. საქართველოს კანონი საცხოვრებელი სადგომით სარგებლობისას წარმოშობილი ურთიერთობების შესახებ
62. საქართველოს კანონი ადგილობრივი წარმომადგენლობითი ორგანოს - საკრებულოს წევრის სტატუსის შესახებ
63. საქართველოს კანონი ლობისტური საქმიანობის შესახებ
64. საქართველოს კანონი სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის შესახებ

65. საქართველოს კანონი ფიზიკური პირებისა და კერძო სამართლის იურიდიული პირების სარგებლობაში არსებული არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის კერძო საკუთრებად გამოცხადების შესახებ
66. საქართველოს კანონი სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის მართვისა და განკარგვის შესახებ
67. საქართველოს კანონი დაწყებითი პროფესიული განათლების შესახებ
68. საქართველოს კანონი სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ
69. საქართველოს კანონი კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ
70. საქართველოს კანონი ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ
71. საქართველოს კანონი სავალდებულო ხანძარსაწინააღმდეგო დაზღვევის შესახებ
72. საქართველოს კანონი მშენებლობის პროექტების სახელმწიფო კომპლექსური ექსპერტიზისა და დამტკიცების შესახებ
73. საქართველოს კანონი ნავთობისა და გაზის შესახებ
74. საქართველოს კანონი ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ
75. საქართველოს კანონიქ. თბილისში 1989 წლის 9 აპრილს საქართველოს დამოუკიდებლობის მოთხოვნით გამართული მშვიდობიანი აქციის დარბევის შედეგად დაზარალებულთა აღიარებისა და მათი სოციალური დაცვის გარანტიების შესახებ
76. საქართველოს კანონი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ
77. საქართველოს კანონი საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოების შესახებ
78. საქართველოს კანონი მაღალმთიანი რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური და კულტურული განვითარების შესახებ
79. საქართველოს კანონი პირდაპირი სახელმწიფო მმართველობის შესახებ
80. საქართველოს კანონი ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორგანოების ეკონომიკური საქმიანობის ორგანიზების შესახებ
81. საქართველოს კანონი საქართველოს ტყის კოდექსი
82. საქართველოს კანონი საქართველოს თეატრების შესახებ
83. საქართველოს კანონი საქონლის ადგილწარმოშობის დასახელებისა და გეოგრაფიული აღნიშვნის შესახებ
84. საქართველოს კანონი მობილიზაციის შესახებ
85. საქართველოს კანონი კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ
86. საქართველოს კანონი სტანდარტიზაციის შესახებ
87. საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი
88. საქართველოს კანონი სასოფლო-სამეურნეო კულტურების ჯიშების გასავრცელებლად დაშვების, ხარისხიანი თესლისა და სარგავი მასალის შესახებ
89. საქართველოს კანონი მცირე და საშუალო საწარმოთა მხარდაჭერის შესახებ
90. საქართველოს კანონი კავშირგაბმულობისა და ფოსტის შესახებ
91. საქართველოს კანონი აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებისათვის საკუთრების ჩამორთმევის წესის შესახებ
92. საქართველოს კანონი საპროექტო-სამშენებლო საქმიანობის ლიცენზირების შესახებ
93. საქართველოს კანონი გეოგრაფიული ობიექტების სახელდების შესახებ
94. საქართველოს კანონი სამშენებლო საქმიანობის შესახებ

95. საქართველოს კანონი ჩერნობილის ატომურ ელექტროსადგურზე და სხვასამხედრო ან სამოქალაქო დანიშნულების ბირთვულ ობიექტებზე ავარიული სიტუაციების შედეგების ლიკვიდაციის მონაწილეებისა და მათი ოჯახის წევრების სოციალური დაცვის შესახებ

96. საქართველოს კანონი ქალაქ თბილისის საზღვრებში და მიმდებარე ტერიტორიაზე არსებული მწვანე ნარგავებისა და სახელმწიფო ტყის ფონდის განსაკუთრებული დაცვის შესახებ

97. საქართველოს კანონი ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული

98. პარკის ტერიტორიის გაფართოების შესახებ

99. საქართველოს კანონისამეწარმეო საქმიანობის კონტროლის შესახებ

100. საქართველოს კანონი მუზეუმების შესახებ

101. საქართველოს კანონი სარეგისტრაციო მოსაკრებლების შესახებ

102. საქართველოს კანონი საქართველოს სარკინიგზო კოდექსი

103. საქართველოს კანონი თუშეთის, ბაწარა-ბაბანეურის, ლაგოდეხისა და ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ

104. საქართველოს კანონი ნიადაგების კონსერვაციისა და ნაყოფიერების აღდგენა-გაუმჯობესების შესახებ

105. საქართველოს სანიტარიული კოდექსი

106. საქართველოს კანონი საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ

107. საქართველოს კანონი სახელმწიფო რეესტრის შესახებ

108. საქართველოს კანონი მშენებლობის ნებართვის შესახებ